

Eleverna och internet 2016

Svenska skolungdomars internetvanor

Version 1.0

Kristina Alexanderson

Texten skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons. Erkännande 2.5 Sverige, vars licensvillkor återfinns på <http://creativecommons.org/>, för närvarande på sidan <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se/legalcode>.

Vid bearbetning av verket ska IIS logotyper och IIS grafiska element avlägsnas från den bearbetade versionen. De skyddas enligt lag och omfattas inte av Creative Commons-licensen enligt ovan.

Författare: Kristina Alexanderson och Pamela Davidsson

Redaktör: Lennart Bonnevier

Fotograf: Kristina Alexanderson

Första upplagan

IIS (Internetstiftelsen i Sverige) ansvarar för internets svenska toppdomän .se. IIS är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för en positiv utveckling av internet i Sverige.

Organisationsnummer: 802405-0190

Innehållsförteckning

Inledning	4
Tiden eleverna vuxit upp i.....	7
01. Användning och tillgång.....	9
02. Internet i skolan.....	21
03. Attityd och delaktighet	35
04. Vad ungdomar gör på internet	53
05. Digitala verktyg	67
06. Om rapporten.....	80
07. Tabellbilaga.....	82

Inledning

Eleverna och internet 2016 är en rapport som bygger på statistik från IIS årliga undersökning Svenskarna och internet. Kapitlet om pedagoger och deras användning av digitala resurser är gjord inom ramen för IIS skoltävling Webbstjärnan, och de pedagoger som blivit tillfrågade har varit aktiva i skoltävlingen under tävlingsåret 2015–2016. Syftet med rapporten är att presentera hur barn som går i skolan använder internet, i skolan och på fritiden. Delen som handlar om pedagoger har till syfte att visa hur användningen av digitala resurser påverkar pedagogernas arbete med undervisning, pedagogisk planering och administrativt arbete. I den här rapporten används även siffror från Skolverkets undersökning IT-användning och IT-kompetens i skolan, som kommer att hänvisas till som "Skolverkets undersökning" i denna rapport.

Internet och användning av internet är en självklar del av elevers vardag. Och det är ingen nyhet att skolan enligt läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 har i uppdrag att:

"... överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ."

Även i gymnasieskolans "Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011" finns skrivningar som kopplas till kunskaper som kräver ett varierat arbete med internet, och som innebär att lärare kan förväntas använda internet och internetrelaterade tjänster för att stödja elever att nå skolans mål. En självklar del skolans uppdrag är att lära och förmedla kunskaper kring internet, it och digital kompetens. I den här rapporten tittar vi på hur elever beskriver sin internetanvändning i vardagen och i skolan, vad internet används till och hur.

Det vi ser i statistiken är att elever är vana internetanvändare som tycker att internet är viktigt och betydelsefullt för både studier och privatliv. Internetanvändningen bland unga är fokuserad på vardagsanvändning och den aktivitet som främst kopplas till skolans arbete är att söka efter information. Men den populäraste aktiviteten bland alla elever är att använda Youtube, eller att se på filmklipp.

När vi frågar elever om de i skolan pratar om att hantera internet, säkerhet och källor så är det ett samtal som de uppger förs i skolan men vi tror att här bör det göras mer med tanke på hur aktivt eleverna ändå använder internet.

2009 gav IIS ut en första rapport i samarbete med Medierådet som handlade om unga svenskar och internet. Den rapporten hade ett kapitel om skolan. I vår stora undersökning Svenskarna och internet har det sedan länge funnits ett kapitel om

barn och unga men inte med fokus på hur internet används i skolan. Rapporten Eleverna och internet är en möjlighet att visa på elevers användning av internet och en fördjupning av den statistik som finns i Svenskarna och internet. Sedan 2014 har vi också haft med ett separat kapitel om hur pedagoger använder digitala resurser, baserat på en enkät bland pedagoger som deltar i IIS skoltävling Webbstjärnan.

De resultat som rör elever och internet och som presenteras i den här rapporten är hämtade från Svenskarna och internet 2016. Vi har gjort åldersindelningen av barnen och ungdomarna utifrån de skolformer som barnen tillhörde när de blev intervjuade i början av året. Det innebar att barnen i åldern 11 till 13 år gick på mellanstadiet, och barnen i åldern 14 till 16 år gick på högstadiet och ungdomarna i åldern 17 till 19 år gick på gymnasieskolan vid intervjutillfället.

Vi presenterar även resultat gällande barn som tillhör de yngre skolåren, i åldern 6 till 11 år, men dessa barn har inte blivit intervjuade själva. Vi har frågat deras föräldrar som svarat för sina barn, och det innebar att vi inte ställt lika många frågor som rör skola och skolarbete. Även åldern på de yngre barnen är den ålder som föräldrarna har uppgivit vid intervjutillfället, det vill säga den ålder barnen hade i början av 2016. Det är rimligt att anta att de barn som är 2 till 6 år i undersökningen går på förskolan, och den gruppen redovisas inte i den här rapporten, medan barnen som är i åldern 7 till 10 år går på lågstadiet och de som är 11 år går på mellanstadiet.

I en värld där elever har internet som en naturlig del av sin vardag borde också skolan ta tillvara de möjligheter som internet kan medföra, samt utveckla kunskaper kring hur elever kan hantera mediet. Våra barn och ungdomar har en hel del färdigheter och kunskaper kring datorer och mobila enheter, som skolan kan använda men också utgå från när de arbetar för att utveckla elevernas kunskaper i att använda internet för lärande, skapande och kommunikation.

De elever som börjar skolan är aktiva internetanvändare och har god tillgång till uppkopplade prylar i hemmet. Men vi vuxna behöver skilja på elevers användning och elevers kunskaper, att vara en aktiv användare innebär inte att eleverna automatiskt utvecklar kunskaper om säker och kritiskt medveten användning. I det arbetet har skolan en viktig roll att ta, den kan utveckla elevers medvetna användning av internet genom att utmana dem att kritiskt undersöka mediet.

En förutsättning är förstås att skolan har nödvändig teknik och infrastruktur, och att eleverna ges tillgång till dessa resurser. Vi ser att eleverna i grundskolan har tillgång till internet, och enligt vår undersökning är det 17 procent av mellanstadieeleverna som har en egen dator i skolan. Vi ser också att 65 procent kan koppla upp sig via ett wifi och vi ser att fler och fler elever får uppgifter som kräver att de använder internet. När Skolverket frågar elever är det 49 procent av mellanstadieeleverna som uppger sig kunna källkritik, vilket i sig visar att eleverna i skolan lär sig bli mer medvetna och kritiska internetanvändare.

I årets undersökning ser vi att elever anser sig vara kunniga om datorer. Det elever främst använder internet och datorer till är att konsumera medier, som att titta på TV eller video och bland de äldre eleverna klipp på Youtube. De lyssnar på musik, eller söker fakta eller förklaringar på ord och begrepp.

Det vi också ser är att elever har och använder mobiler för att koppla upp sig på internet regelbundet, och det är tydligt att den egna mobilen ofta används för skolarbetet.

Lärare har idag tillgång till digitala verktyg som de kan använda i undervisningen och för administration. I vår undersökning har vi även frågat pedagoger som aktivt använder digitala resurser genom Webbstjärnan om deras användning av digitala resurser och det är tydligt att lärare gärna använder digitala verktyg som kan användas för både undervisning, administration och pedagogisk planering. Det är också tydligt att tjänster som Wikipedia används av pedagoger för både undervisning och förberedelser. När pedagoger ska ge en bild av hur deras framtida användning av digitala resurser ser ut tror de att de kommer att använda samma verktyg som idag, bara mer och oftare. Bland de pedagoger som vi frågat är datorn det vanligaste verktyget, men lärplattor används också mycket.

När de pedagoger som ingått i vår enkät ska ange hur ett arbete med digitala resurser tas emot av elever och föräldrar är bilden mycket positiv och de uppger också att ett arbete med digitala resurser stärker dem i deras yrkesroll.

Kristina Alexanderson, Chef internet i skolan

Stockholm i september 2016

Tiden eleverna vuxit upp i

Mellanstadieeleverna (födda 2003-2005)

De syntes förmodligen på bild på internet redan innan de lämnade BB. De är jämgamla med Facebook (2004) och Youtube (2005). De föddes strax innan Ljudboken blev årets julklapp 2006. Den första Iphonen började säljas i Sverige när de gick på dagis 2007. Hälften av dem använde internet redan när de var 4-5 år gamla. De hade knappt lekt färdigt med Duplo när Minecraft kom 2009. De började skolan i samma veva som surfplattan blev årets julklapp (2010) och Instagram tog världen med storm.

Högstadieeleverna (födda 2000-2002)

När de föddes gjordes de första undersökningarna om "Svenskarna och internet" och den visade att 60 procent av svenskarna hade tillgång till internet och det var 50 procent som hade tillgång till internet hemma. Det var även då som bredband via ADSL och fiber började säljas. När de var i förskoleåldern blev Ljudboken årets julklapp 2006. De gick på lågstadiet när surfplattan kom 2010 och när de smarta mobilerna slog igenom. Men deras första egna mobiltelefon var en med knappar och kanske en liten skärm. De första mobilspelen de spelade var Tetris och liknande.

Gymnasieeleverna (födda 1997-1999)

De föddes strax efter att internetpaketet hade blivit årets julklapp 1996. De gick på mellanstadiet när surfplattan blev årets julklapp 2010. När de föddes hade ungefär hälften av befolkningen en dator hemma men inte riktigt lika många hade internet hemma. Det fanns inte bredband hemma när de föddes, men det kom in i deras hem under deras småbarnsår. De är lika gamla som Google och hem-PC reformen, som båda kom 1998. När de började hänga på sociala medier var det på Bilddagboken, Stallet och Stardoll. De blev tonåringar i samma veva som Instagram (2010) och Minecraft (2009) kom. Deras första egna mobil var en med knappar och deras första mobilspel var "Snake". De sms:ade som galningar, att skicka 3 000 sms på en månad var inte ovanligt.

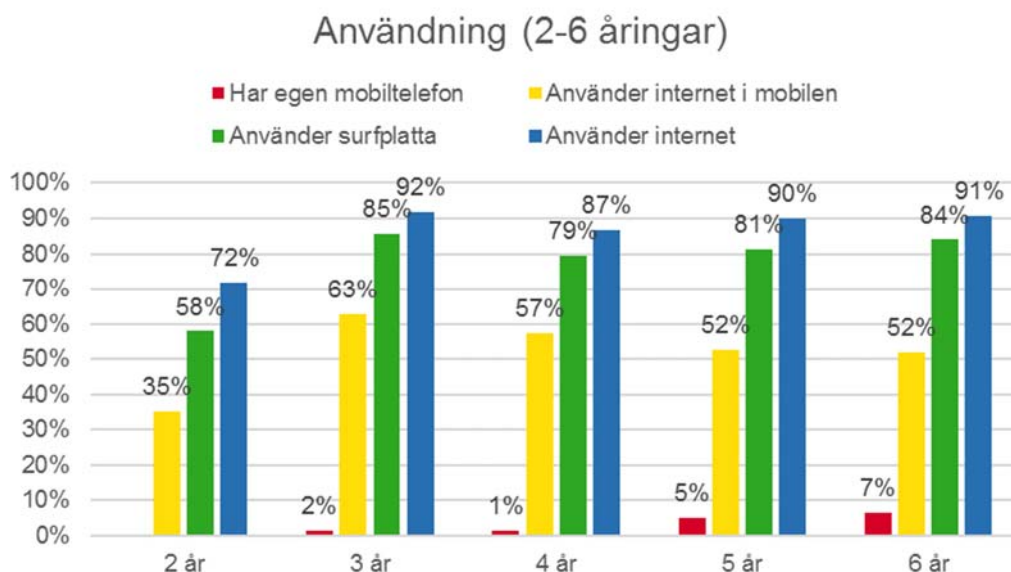
01. Användning och tillgång

Skolelever använder internet regelbundet och i stort sett alla elever från mellanstadiet och uppåt har en smart mobiltelefon som de använder.

01.1 Användning och tillgång bland förskolebarn

I Sverige är internet en självklarhet även bland förskolebarn. 92 procent av treåringarna, alltså fler än nio av tio, använder internet. Och av lätt insedda skäl är den här gruppen också stora användare av surfplattor: redan bland tvååringarna är det 58 procent som använder en surfplatta för att koppla upp sig på internet, och med stigande ålder ökar både surfplatta- och internetanvändandet. Dessutom använder över hälften av dem som är tre år eller äldre internet i mobilen.

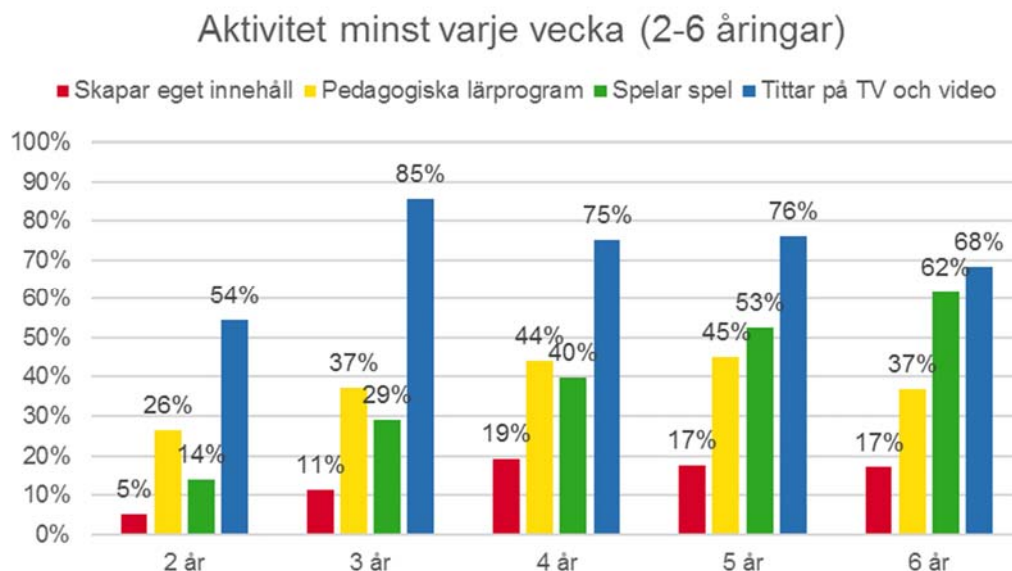
Sammantaget kan vi alltså konstatera att mobila enheter är den naturliga utgångspunkten för förskolebarnens internetanvändning.

Figur 1. Andel barn i åldern 2-6 år som använder internet, surfplatta, internet i mobilen respektive har egen mobiltelefon 2016.

Vad gör då förskolebarnen på nätet? I undersökningen *Svenskarna och internet* har vi frågat deras föräldrar om detta och den vanligaste aktiviteten är att titta på TV och video, det gör 54 procent av tvååringarna varje vecka och 85 procent av treåringarna. Det är många som tittar även bland fyraåringarna (75%) och femåringarna (76%) medan siffran för sexåringarna sjunker till 68 procent. Återigen kommer surfplattan till användning, den fungerar som barnens egen TV där de kan ta del av filmklipp och TV-program via nätet.

Andra aktiviteter som förskolebarnens föräldrar lyfter fram är pedagogiska lärprogram samt att spela spel. Vi vet att spel är populärt bland de lite äldre eleverna och här ser vi att dessa vanor etableras vid tidig ålder, redan bland femåringarna är det över hälften (53%) som använder internet för att spela spel.

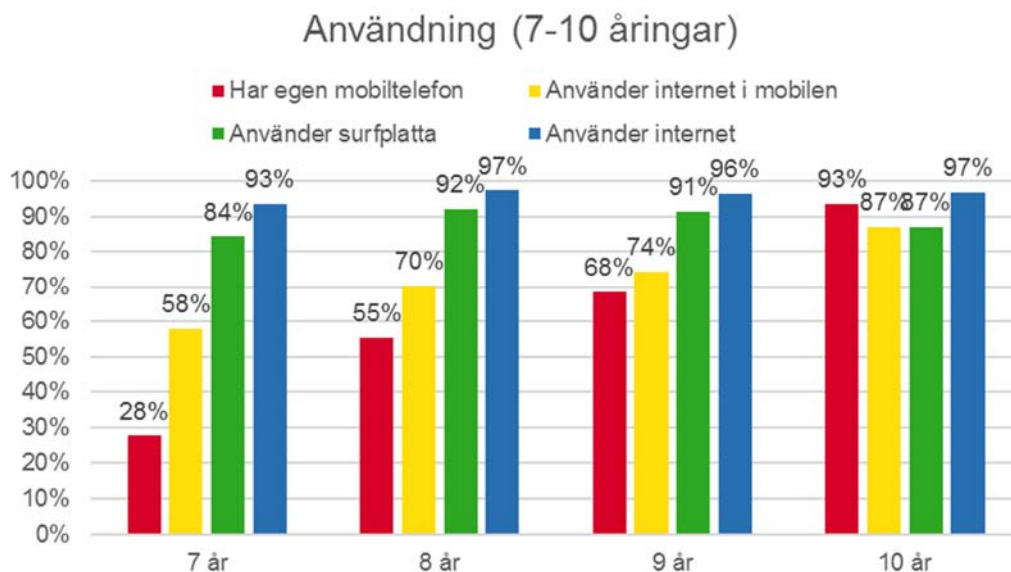

Figur 2. Andel av barn i åldrarna 2-6 år som minst varje vecka gör olika aktiviteter på internet 2016.

Konsumtion av medier (film, spel och så vidare) dominerar stort bland förskolebarnen men det finns också de som använder internet för att skapa eget innehåll. Enligt föräldrarna ägnar sig 19 procent av fyraåringarna och 17 procent av fem- och sexåringarna åt eget skapande på internet.

01.2 Användning och tillgång bland lågstadiebarn

Situationen i lågstadiet liknar ganska mycket den som gäller för de äldre förskolebarnen. Mer än 90 procent använder internet varje vecka och surfplattan är den dominerande enheten. Den stora skillnaden är att i den här åldern gör mobiltelefonen entré på allvar. Över hälften, 55 procent, av alla åttaåringar har en egen mobil och bland tioåringarna har mobilen gått om surfplattan - 93 procent har en mobil jämfört med 87 procent som har en surfplatta. En naturlig konsekvens av mobilens intåg är att användandet av internet i mobilen ökar jämfört med förskolebarnen.

Figur 3. Andel barn i åldern 7-10 år som använder internet, surfplatta, internet i mobilen respektive har egen mobiltelefon 2016.

Tabell 1. Andel 7-10 åringar som minst varje vecka gör olika aktiviteter på internet 2016.

	7 år	8 år	9 år	10 år
Besöker sociala nätverk	1%	11%	17%	33%
Skapar eget innehåll	20%	30%	25%	33%
Gör skolarbete	11%	22%	28%	43%
Skickar e-post	8%	27%	36%	55%
Söker information eller fakta	22%	31%	37%	57%
Pedagogiska läroprogram	34%	43%	41%	42%
Tittar på TV och video	78%	89%	83%	86%
Spelar spel	72%	81%	89%	85%

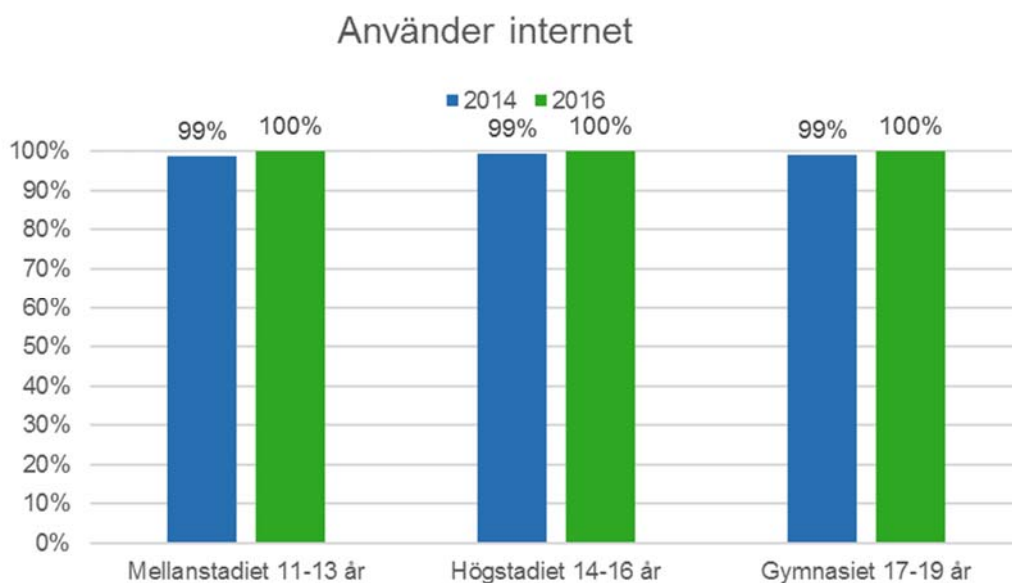
78 procent av sjuåringarna tittar på TV och video på internet, precis som över 80 procent av 8-, 9- och 10-åringarna. Det gör TV/video till den vanligaste internetsysselsättningen i de här åldersgrupperna, tätt före att spela spel. Så långt liknar användandet det bland förskolebarn men här tillkommer flera andra användningsområden. Till exempel använder 55 procent av tioåringarna och 27 procent av åttaåringarna e-post varje vecka, trots att e-posten länge har ansetts vara på väg att försvinna, och många besöker sociala medier – nästan inga sjuåringar men 11 procent av åttaåringarna och bland tioåringarna hela 33 procent.

Bland lågstadieleverna är användningen av internet för att söka efter information eller fakta relativt begränsad, endast 22 procent av sjuåringarna, 31 procent av åttaåringarna samt 37 procent av nioåringarna uppges göra det. Tioåringarna däremot gör det i ganska hög utsträckning: 57 procent. Och bilden

är i stort sett densamma när det gäller att använda internet för skolarbete, det är först bland tioåringarna som det blir vanligt – 43 procent gör det, att jämföra med exempelvis 28 procent av nioåringarna.

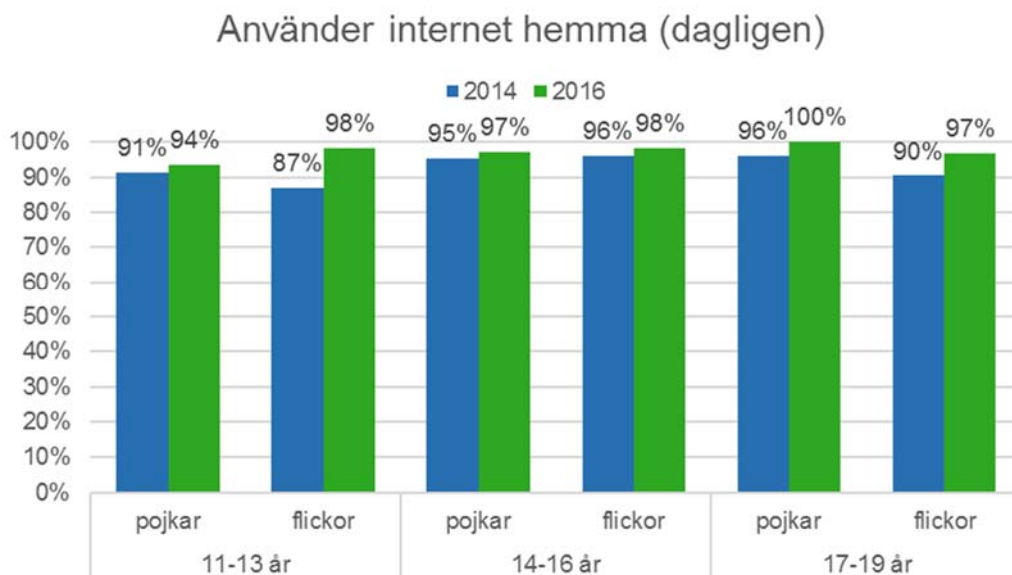
Konsumtion av medier dominerar över faktasökning och eget skapande bland 7-10-åringarna, liksom bland förskolebarnen. Användningen av internet för skolarbete är också begränsad. Frågan är hur detta påverkar elevernas inställning till internet, och deras förmåga att använda internet som ett verktyg för att skapa, vara kreativa och produktiva.

01.3 Användning och tillgång bland ungdomar på mellan-, högstadiet och gymnasiet

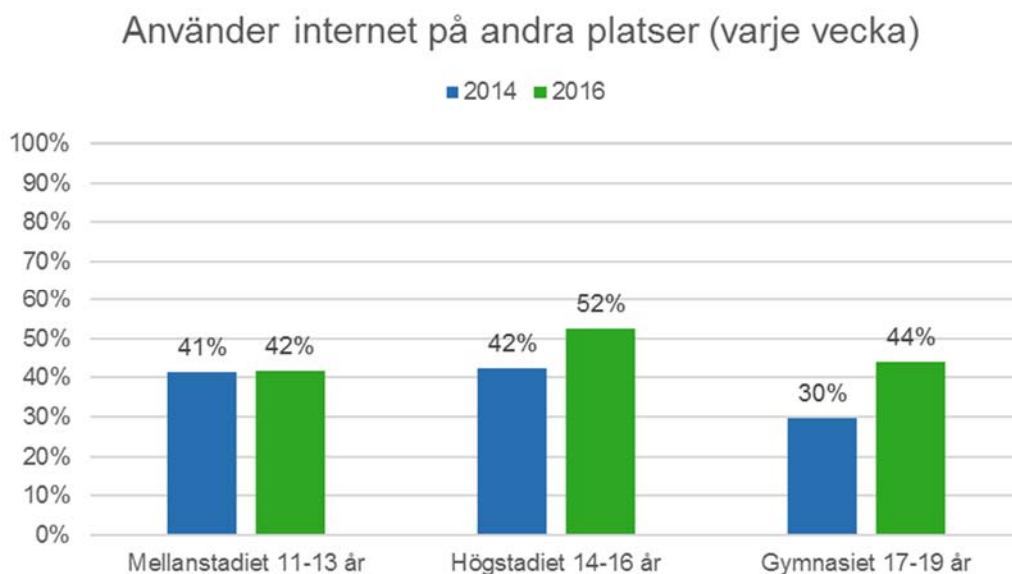
Figur 4. Andel elever som använder internet 2014 och 2016.

Alla elever vi frågat på grundskolan och gymnasiet använder internet. Internet är en självklarhet och det är tveksamt om elever som har en smartmobil ens kan urskilja när de är uppkopplade eller inte. Mer intressant är att studera vad dessa elever använder internet till och vilka enheter de använder till vilka aktiviteter. Det kommer vi titta närmare på i avsnittet som kommer.

Figur 5. Andel elever som dagligen använder internet hemma 2014 och 2016. Fördelat på kön.

När vi frågar elever om deras användning hemma ser vi att en stor majoritet, 95 procent av mellanstadieeleverna och 98 procent av högstadie- och gymnasieeleverna, använder internet dagligen hemma.

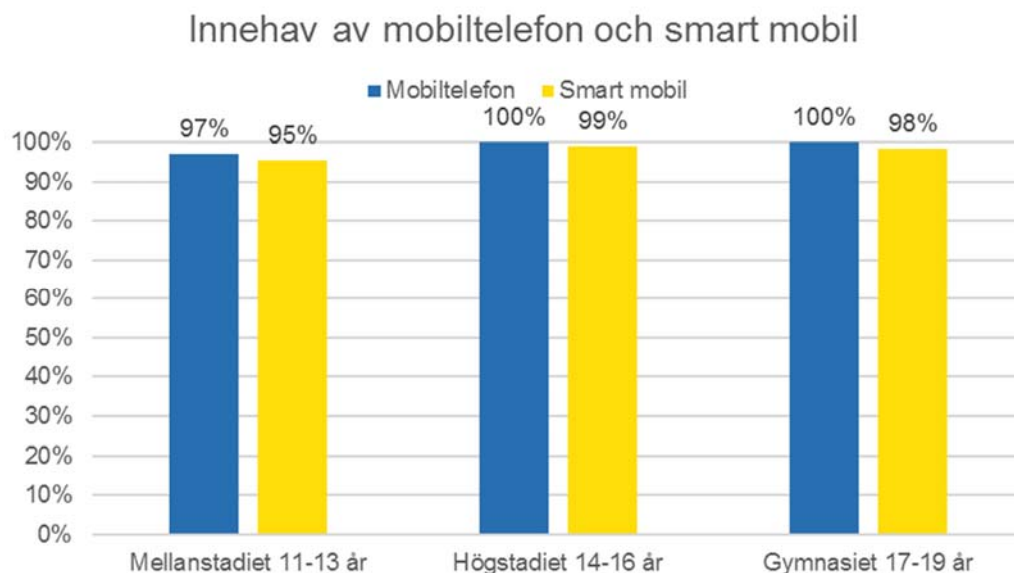

Figur 6. Andel elever som varje vecka använder internet på andra platser än hemma eller i skolan 2014 och 2016.

Det är inte lika självklart att man använder internet på andra platser än i hemmet och i skolan. Endast fyra av tio mellanstadieelever, 42 procent, använder internet på andra platser regelbundet, bland högstadieeleverna är det lite drygt hälften som gör det medan 44 procent av gymnasieeleverna säger sig använda internet på andra platser.

01.3.1 Tillgång till mobiler och internet i mobilen

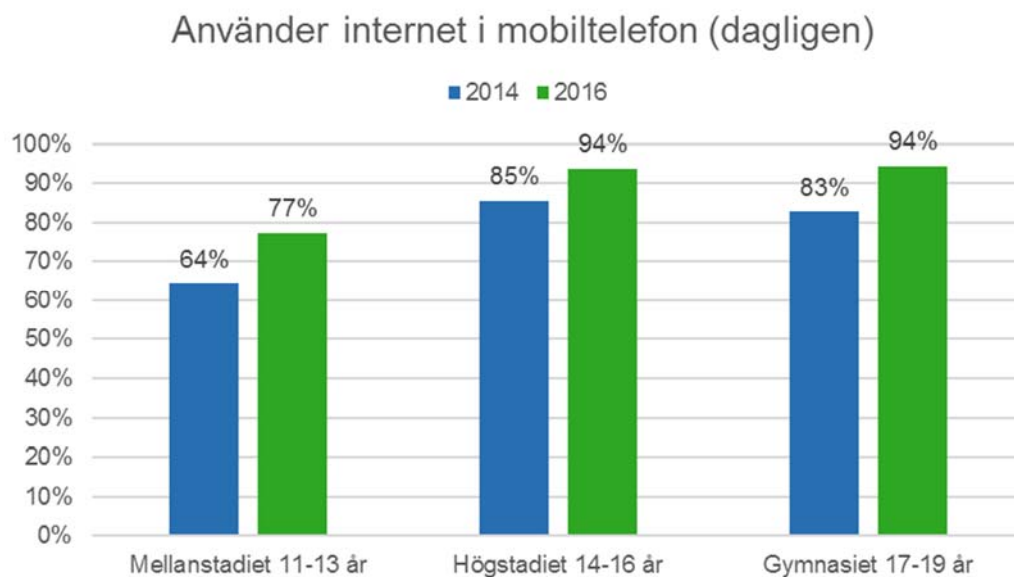
I stort sett alla elever på mellanstadiet har en egen mobil. På högstadiet och gymnasiet har alla elever det. Och det är smarta mobiler de har, i de här grupperna förekommer i stort sett inga andra typer av mobiltelefoner i dag.

Figur 7. Andel elever som har mobiltelefon respektive smart mobiltelefon 2016.

95 procent av mellanstadieeleverna, 99 procent av högstadieeleverna och 98 procent av gymnasieeleverna har en smart mobil.

Figur 6 visar att elever sällan kopplar upp sig till internet på andra platser än hemma och i skolan, men när vi frågar dem om de kopplar upp *på väg* till andra platser blir det tydligt att när elever blir äldre börjar de också använda internet mobilt.

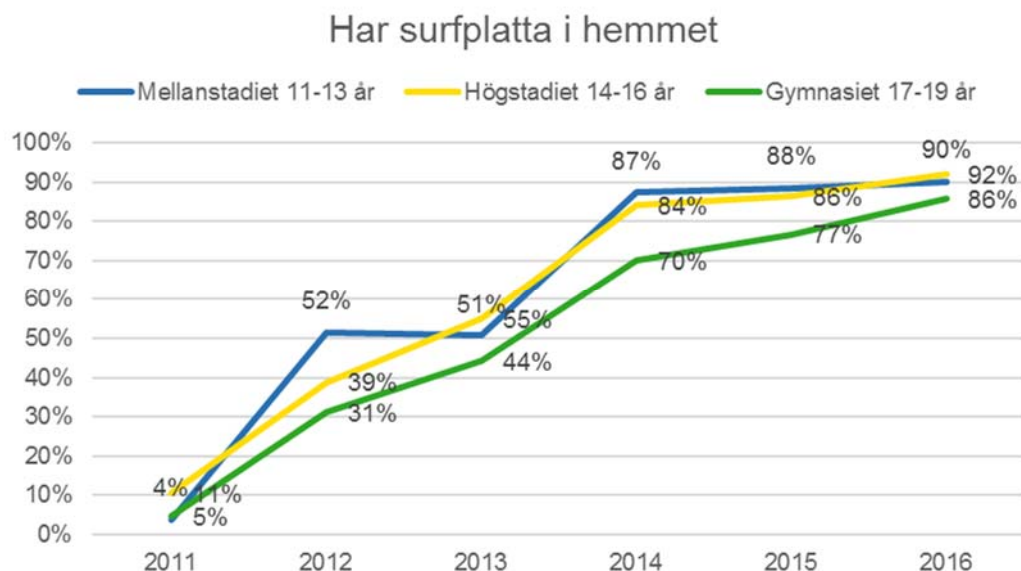

Figur 8. Andel elever som dagligen använder internet i mobiltelefonen 2014 och 2016.

Mer än tre av fyra (77%) elever på mellanstadiet använder internet i mobilen dagligen. På högstadiet och gymnasiet är det 94 procent som dagligen använder internet i mobilen. Det är en ökning med 10 procentenheter på 2 år.

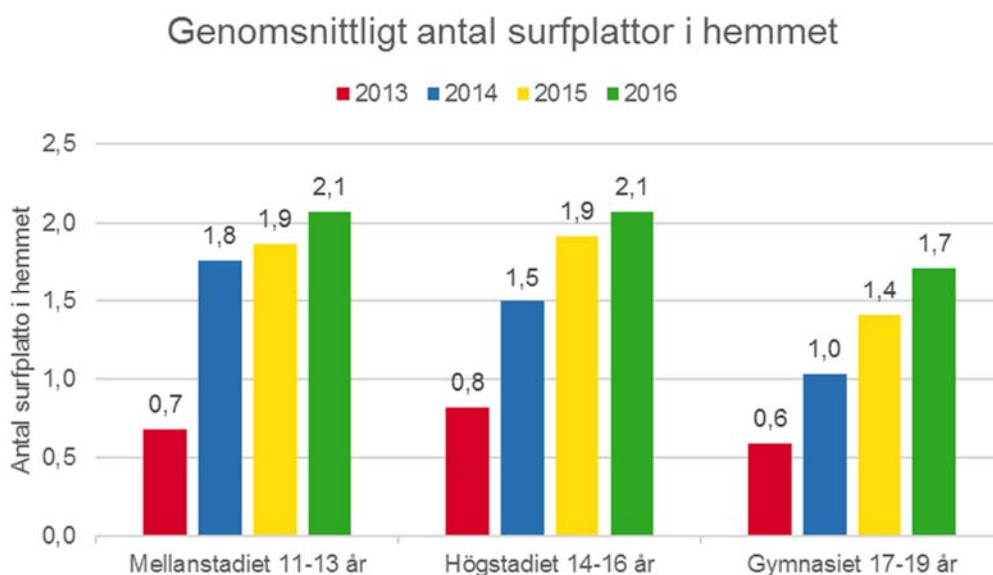
01.3.2 Tillgång till surfplatta

Från att knappt ha funnits för fem år sedan har det gått till att nästan nio av tio hushåll med skolbarn nu har en surfplatta.

Figur 9. Andel av elever som har en surfplatta i hemmet 2011-2016.

2013 hade endast hälften av mellanstadiееleverna surfplatta hemma, men tre år senare är det självklart att det finns en surfplatta i hemmet. Nio av tio mellanstadiе- och högstadiееlever har tillgång till en surfplatta hemma. Även bland de äldre eleverna är en surfplatta en del av hushållet.

Figur 10. Genomsnittligt antal surfplattor i hushåll med skolelever 2013-2016.

Liksom tidigare år är det lite vanligare med surfplattor i hushåll som har lite yngre barn, men skillnaderna är väldigt små.

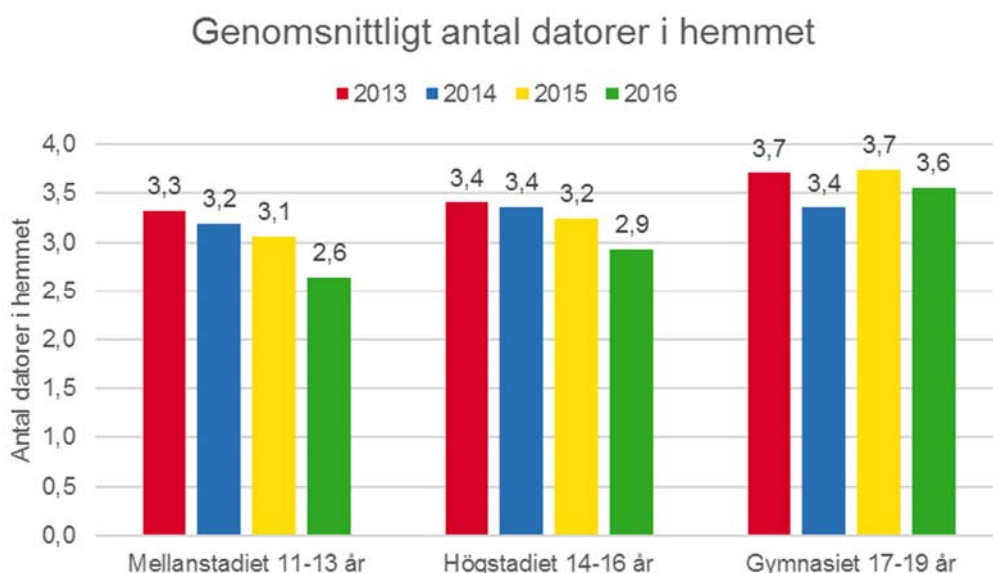
Om det knappt fanns en surfplatta i hemmet 2013 finns det idag lite drygt två (2,1) surfplattor i mellanstadie- och högstadieelevernas hem och lite knappt två (1,7) där gymnasieeleverna bor. En naturlig följd blir att det främst är de yngre eleverna som har en egen surfplatta. Bland mellanstadieeleverna är det knappt tre av fem, 59 procent, som har en egen surfplatta. Bland högstadieeleverna är det 56 procent som har det och bland gymnasieeleverna är det knappt två av fem elever, 39 procent.

Tillgången till surfplattor ökar i alla elevgrupper som ingår i undersökningen. Störst är ökningen bland flickor på mellanstadiet och gymnasiet samt bland pojkar på högstadiet. Bland mellanstadieflickorna var det i förra årets undersökning 47 procent som hade en egen surfplatta, i år är det 63 procent som uppger att de har en egen surfplatta. Bland pojkarna på högstadiet har andelen ökat från 37 procent 2015 till 52 procent 2016, men den största ökningen är bland flickorna på högstadiet där andelen som har en egen surfplatta har mer än fördubblats: från 24 procent till 52 procent.

Med ökad tillgång kommer troligen en ökad användning och med det också ökad kunskap.

01.3.3 Tillgång till datorer

Medan surfplattorna blir vanligare i svenska hushåll med barn sjunker antalet datorer per hushåll. Dock är det fortfarande så att datorer är vanligare. Mellanstadieeleverna uppger att de i genomsnitt har 2,6 datorer i hemmet. Bland de äldre eleverna finns det fler datorer, knappt tre i hushåll där det finns högstadieelever och 3,6 datorer i hushåll med gymnasieelever.

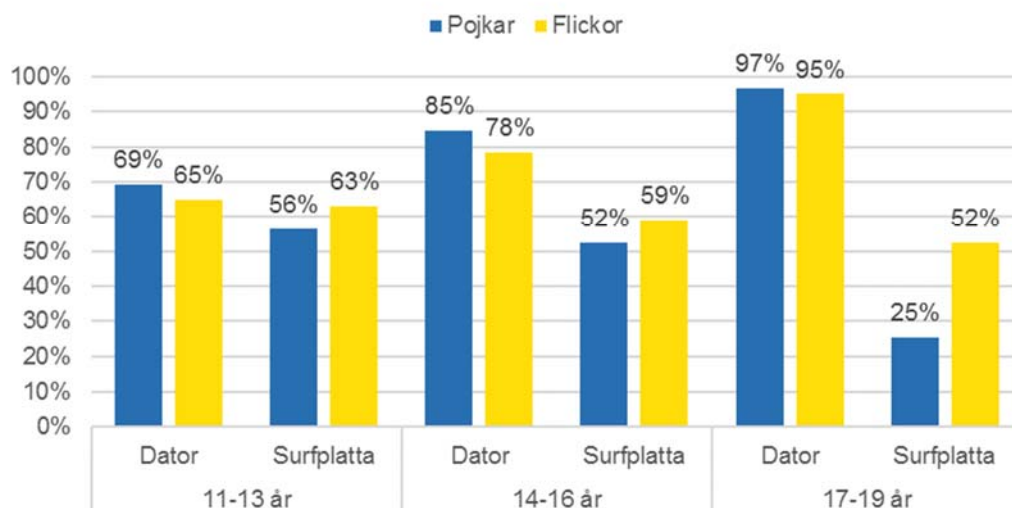

Figur 11. Genomsnittligt antal datorer i hushåll med skolelever 2013-2016.

En majoritet av eleverna i alla åldrar uppger att de har en egen dator hemma. Bland eleverna på mellanstadiet är det två av tre elever, 67 procent, som uppger att de har en egen dator, vilket är lite fler än som uppgav att de hade en egen

dator 2015. Det är i sig intressant eftersom antalet datorer i hushållen har minskat. Bland högstadiееleverna är det fyra av fem elever, 81 procent, som uppger att de har en egen dator. Och bland gymnasieeleverna är det nästan alla elever, 96 procent, som uppger att de har en egen dator.

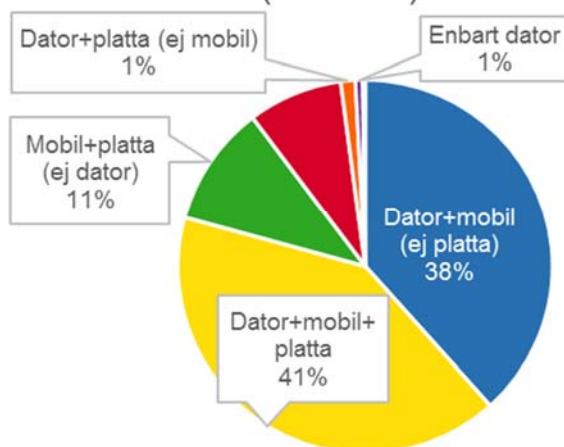
Innehav av egen utrustning 2016

Figur 12. Andel elever som har en egen dator respektive surfplatta 2016.

När vi tittar på hur tillgång till en egen dator ser ut bland flickor och pojkar ser vi att det fortfarande är något fler pojkar än flickor som har en egen dator, men också att skillnaden mellan könen minskar. Det finns en tydlig trend att det blir vanligare att elever har en egen dator ju äldre de blir, men om det beror på ökad mognad eller på att behoven blir större vet vi inte. Bland de yngre eleverna har datorer i hög grad ersatts av andra enheter. Det är nu nästan lika vanligt att ha egen surfplatta som egen dator hemma. Men vanligast är att ha en egen smart mobil.

Innehav flera typer av egen utrustning 2016 (11-19 år)

Figur 13. Andel elever som har olika kombinationer av egen dator, surfplatta och mobiltelefon 2016.

Eleverna har tillgång till många egna enheter. 41 procent av eleverna som ingår i Svenskarna och internet-undersökningen har full hand: egen dator, egen surfplatta och egen smart mobil. 38 procent har egen dator och egen mobil men saknar egen surfplatta.

01.4 Hur personer som arbetar inom skolan använder internet jämfört med befolkningen i stort

I undersökningen "Svenskarna och internet 2016" ingick 180 personer (5 procent av de tillfrågade) som angav att de arbetar inom skola/utbildningsbranschen. Detta avsnitt är en sammanställning och jämförelse av hur dessa använder internet jämfört med befolkningen i stort.

01.4.1 Bakgrundsvariabler

Gruppen som arbetar inom skolan och undervisningsbranschen domineras av kvinnor (67% kvinnor, 33% män). I denna grupp i undersökningen ligger medelåldern på 47 år. De allra flesta är födda i Sverige (96%), de är gifta eller sammanboende (78%) och nästan hälften har hemmaboende barn i hushållet.

01.4.2 Allmänt om internettillgång

Nästan alla som arbetar inom skolan eller utbildningsbranschen använder internet (99,4%). Den lilla andel som inte använder internet nu har dock gjort det förut.

De allra flesta använder internet på arbetet och 87 procent gör det dagligen. Det är fyra av fem som använder internet för att arbeta hemifrån. Men de tycker att möjligheten att arbeta hemifrån via internet inte i någon större grad har medfört att de regelbundet kan vara mindre på sin arbetsplats. Lite drygt hälften av dem läser sin jobb-e-post under semestern. Å andra sidan så är det en fjärdedel som dagligen använder internet på arbetet för privata ändamål (som t ex att skicka e-post, använda sociala nätverk etc). De har i genomsnitt drygt fem olika konton på arbetet som de måste hålla ordning på lösenordet till.

Alla har mobiltelefon och 93 procent har en smartmobil. I deras hushåll finns i genomsnitt 2,2 datorer och 1,5 surfplattor. 83 procent av dem har en dator som de kan ha som sin egen. Fyra av fem (81%) använder surfplatta. Det är en betydligt högre andel än svenskarna i genomsnitt. Och det är mer än hälften av de som jobbar inom skola och utbildning som har en surfplatta som de kan använda som sin egen.

Nio av tio anser sig vara kunniga eller mycket kunniga när det gäller användning av datorer och surfplattor. Och nästan lika många (88%) känner sig till stor del eller helt och fullt delaktiga i informationsamhället.

Internet är viktigt för dem. Det är 82 procent som tycker att internet är viktigt eller mycket viktigt för dem i privatlivet och ännu fler, 89 procent, tycker att det är viktigt eller mycket viktigt för dem i arbetslivet.

01.4.3 Aktiviteter som de som jobbar inom skola och utbildning gör i högre grad än gemene man

Mer än en fjärdedel av de som jobbar med utbildning läser någon gång e-böcker över internet och 7 procent gör det dagligen. Det är 63 procent som skaffar information relaterat till skolarbete via internet, 32% gör det dagligen. Det är en betydligt högre andel än gemene man, men det är å andra sidan inte så konstigt med tanke på var de arbetar. Det är kanske snarare anmärkningsvärt att 27% av de som jobbar inom skola och utbildning aldrig gör det.

Fyra av tio som jobbar inom utbildningsväsendet har någon gång sökt jobb via internet och så många som 6 procent gör det varje månad.

Många av de som jobbar inom skolan är intresserade av hälsa. Det är 88 procent som någon gång söker på internet efter hälso- eller medicinsk information. Lite drygt en tredjedel har en tränings- eller hälsoapp. Nästan alla tar någon gång del av offentlig information via internet från regering, kommun och myndigheter, var femte gör det dagligen.

Det är nästan hälften som lyssnar på poddradio någon gång. Nästan alla köper saker eller tjänster över internet, hälften av dem gör det minst varje månad. Dessutom är det två av tre som någon gång säljer saker via internet.

Så gott som alla (98%) använder e-post och de flesta (87%) gör det dagligen.

Mer än hälften av skolpersonalen läser bloggar och 16 procent läser bloggar varje vecka. Inte lika många skriver på bloggar, men det är ändå 7 procent som skriver någon gång på blogg. Mer än var sjätte som jobbar inom skola och utbildning har en egen domän för privata ändamål.

Det är 84 procent som någon gång besöker sociala nätverk. 76 procent har någon gång laddat upp bilder från mobilen. 11% laddar dagligen upp bilder. 72 procent av de inom skola och utbildning postar någon gång eget innehåll som de själva har gjort, 17 procent gör det varje vecka.

01.4.4 Aktiviteter som de som jobbar inom skolan gör i något lägre grad än gemene man

De som jobbar inom skola och utbildning använder LinkedIn i mindre omfattning än andra vuxna. Hälften av dem använder Skype, men det är lägre andel än övriga befolkningen. 14% använder Snapchat. Det är lägre andel än befolkningen över lag och det är definitivt betydligt lägre andel än bland deras elever.

01.4.5 Aktiviteter som de som jobbar inom skolan gör i samma grad som gemene man

Personer som arbetar inom skolan använder Facebook, Instagram och spelar spel på internet i lika stor uträkning som gemene man. De använder även fildelningstjänster lika ofta som andra svenskar.

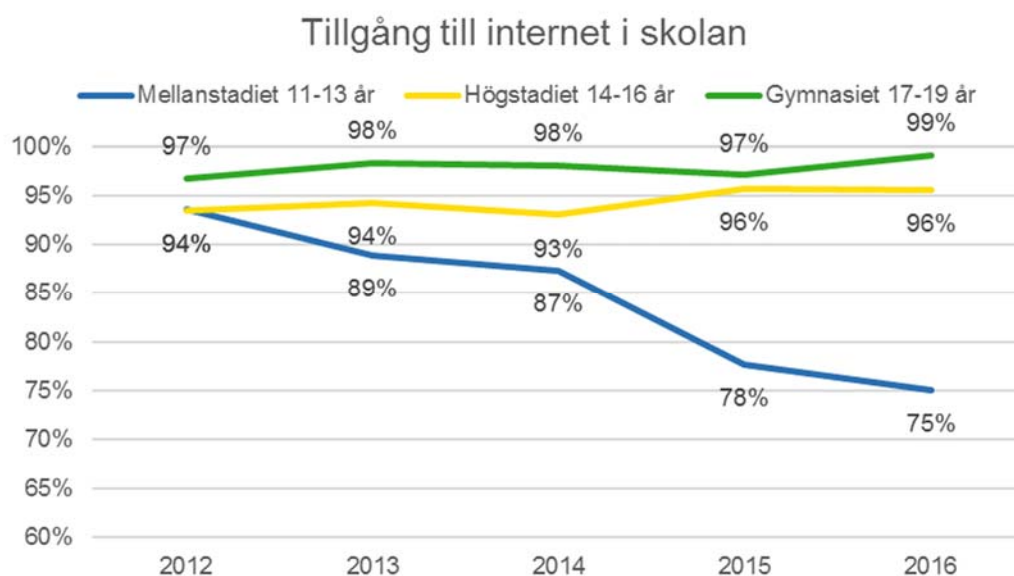

02. Internet i skolan

Skolelever har tillgång till internet i skolan. Det är vanligare att högstadieelever får skoluppgifter som kräver att de ska använda internet. Många elever använder sin egen mobiltelefon för skolarbete i skolan.

02.1 Tillgång till internet och utrustning i skolan

En trend som vi sett i tidigare års enkäter är att färre elever på mellanstadiet upplever att de har tillgång till internet i skolan. I årets undersökning är det var fjärde mellanstadiееlev, 25 procent, som uppger att de inte har tillgång till internet i skolan. Bland högstadieelever och gymnasister är det fortsatt så att så gott som alla elever (96 procent på högstadiet och 99 procent på gymnasiet) har tillgång till internet i skolan.

Figur 14. Andel elever i olika åldrar som uppger att de har tillgång till internet i skolan 2012-2016.

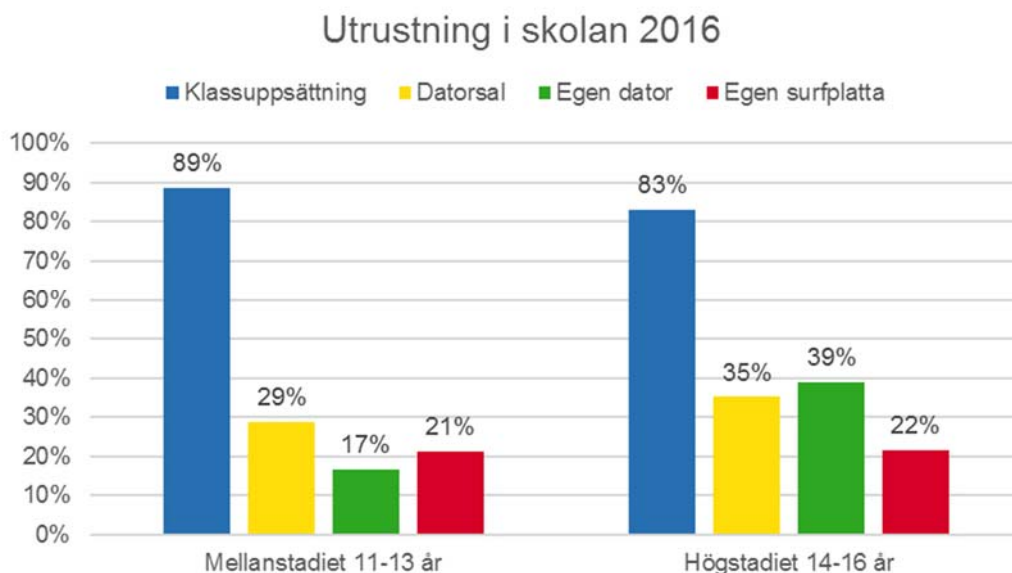
Varför upplever elever på mellanstadiet att de inte har tillgång till internet? Vi ser flera möjliga förklaringar, en är att internet inte används i samma omfattning på mellanstadiet som på högstadiet och gymnasiet. Elever på mellanstadiet använder inte internet lika regelbundet för skolarbete. En annan förklaring som vi ser är den som Skolverket lyfter fram i sin rapport "IT-användning och IT-kompetens i skolan Skolverkets it-uppföljning 2015" där rektorer fått frågan om internetuppkopplingens kapacitet och där endast hälften av rektorerna på grundskolan uppger att det trådlösa nätverket har tillräcklig kapacitet för skolans behov. Men om denna förklaring skulle räcka för att förklara varför färre mellanstadiееlever upplever att de har tillgång till internet i skolorna skulle detta faktum även påverka även högstadieelevernas upplevelse av tillgång till internet och det ser vi inte. En tredje förklaring skulle kunna vara att datorer och enheter

som använder internet är ålderstigna och upplevelsen är att de inte fungerar för internet. Detta styrks till viss del av Skolverkets rapport där det framgår att minst hälften av datorerna i grundskolorna är yngre än tre år. Det finns alltså en betydande andel av datorer som är äldre än tre år i våra skolor (tabell 5:4). En fjärde förklaring skulle kunna vara att eleverna på mellanstadiet inte vet att internet finns på skolan, för de har inte tillgång till skolans wifi eller det är så dåligt att eleverna i praktiken inte kan använda det.

Tabell 2. Skolverket tabell 5.4 Andel skolor och elever som har datorer nyare än 3 år 2015.

	Grundskola		Gymnasieskola	
	Kommunal	Fristående	Kommunal	Fristående
Alla eller nästan alla	37	34	66	59
Ungefär tre fjärdedelar	15	21	17	19
Ungefär hälften	20	21	8	11
Ungefär en fjärdedel	12	11	5	6
Ingen eller nästan ingen	17	12	4	5
Ej svar	0	1	0	0

Enligt Skolverkets rapport är hela datorparken nyare än tre år i 37 procent av alla grundskolor. I 17 procent av grundskolorna är ingen dator/surfplatta nyare än tre år. Gymnasieskolorna har i genomsnitt betydligt högre andel nya datorer än grundskolan.

Figur 15. Andel elever som har tillgång till olika form av utrustning i skolan 2016.

Det är ungefär var femte elev (17 procent) på mellanstadiet som har tillgång till en egen dator och i högstadiet är det ungefär dubbelt så många som har det.

Vi frågade också eleverna om de har tillgång till en egen surfplatta via skolan, och det har var femte elev både på mellan- och högstadiet.

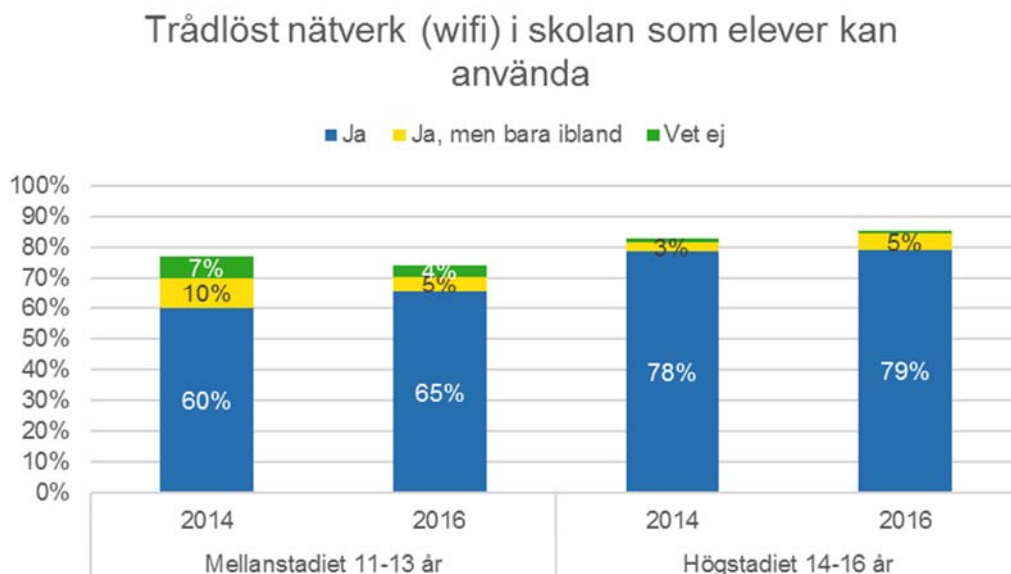
I årets undersökning ser vi att 89 procent av mellanstadieeleverna har en klassuppsättning bärbara datorer i skolan. Motsvarande siffra för högstadiet är 83 procent.

Skolverkets rapport anger att det går 1,8 elever per dator eller surfplatta i grundskolan och 1,0 i gymnasieskolan. När Skolverket tar bort de elever som ingår i en en-till-en-satsning blir det andra siffror som vi ser. Där går det nästan tre elever (2,7) på en dator i grundskolan medan gymnasiet närmar sig en-till-en-målet (en dator per elev)

I Skolverkets undersökning framgår det också att 40 procent av grundskolelärarna upplever att de inte får tillräcklig teknisk support för it-relaterade verktyg. Det är en faktor som naturligtvis påverkar hur internet och datorer används i undervisningen.

Skolverket har också undersökt vilken typ av dator – stationär, bärbar, surfplatta – eleverna har tillgång till. Bärbara datorer är vanligast, precis som de var i den undersökning Skolverket gjorde 2012, och det är också den bild som framkommer i Svenskarna och internet. Vad Skolverket också visar är att andelen surfplattor i skolan ökar snabbt, från 10 procent av det totala antalet datorer 2012 till 39 procent 2015. Därför minskar andelen bärbara datorer från 65 procent till 54 procent, även om antalet har ökat.

Anledningen till att andelen surfplattor ökar så pass snabbt är troligen en kombination av att de, jämfört med vanliga datorer, är förhållandevis lätta att använda och dessutom billigare.

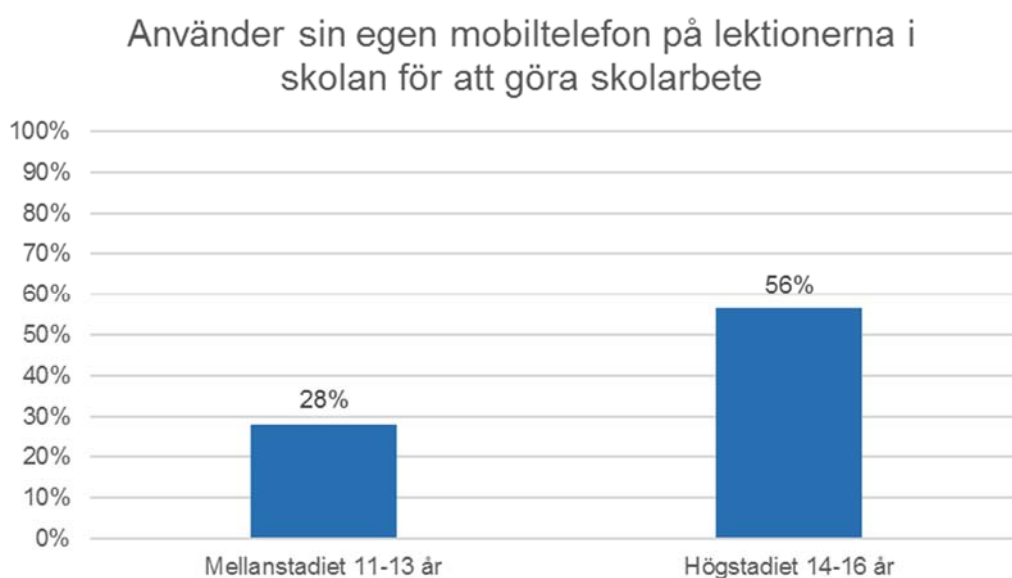
Figur 16. Andel elever som har trådlöst nätverk i skolan som de kan använda, som de kan använda ibland samt andel som inte vet 2014 och 2016.

Resultatet i Skolverkets rapport från 2015 visar att i princip alla grund- och gymnasieskolor nu även har trådlöst nätverk installerat. Ändå säger i vår undersökning endast 65 procent av eleverna på mellanstadiet att de har tillgång till wifi i skolan, och på högstadiet är det 79 procent av eleverna som uppger att

de får använda skolans wifi. Ytterligare 5 procent får använda wifi, men bara ibland.

I Skolverkets rapport finns flera förklaringar till varför eleverna inte får använda skolans trådlösa nätverk. En anledning, som nämns av drygt hälften av rektorerna i grundskolan, är att det trådlösa nätverket inte har tillräcklig kapacitet. Enligt Skolverket finns detta problem även på gymnasiet, där tre av tio rektorer i gymnasieskola upplever att det trådlösa nätverket inte har tillräcklig kapacitet. En annan möjlig förklaring kan vara att skolan har en policy som säger att elever inte får använda skolans trådlösa nät.

När Skolverket frågar om skolornas it-policy tillåter att eleverna använder privat inköpt utrustning i undervisningen svarar 69 procent av grundskolorna och inte mindre än 93 procent av gymnasieskolorna att det går bra. Generellt sett är fristående skolor lite mer tillåtande i det här avseendet än kommunala skolor men skillnaderna är små.

Figur 17. Andel elever som använder sin egen mobiltelefon på lektionerna för att göra skolarbete 2016.

Det intressanta är att trots att många grundskolor (69 procent) tillåter eleverna använda egna verktyg i skolan är det endast 28 procent av eleverna som går på mellanstadiet som uppger att de använder mobiltelefonen på lektionerna och lite drygt hälften (56 procent) av högstadieeleverna som uppger att de använder sin egen mobil för skolarbete.

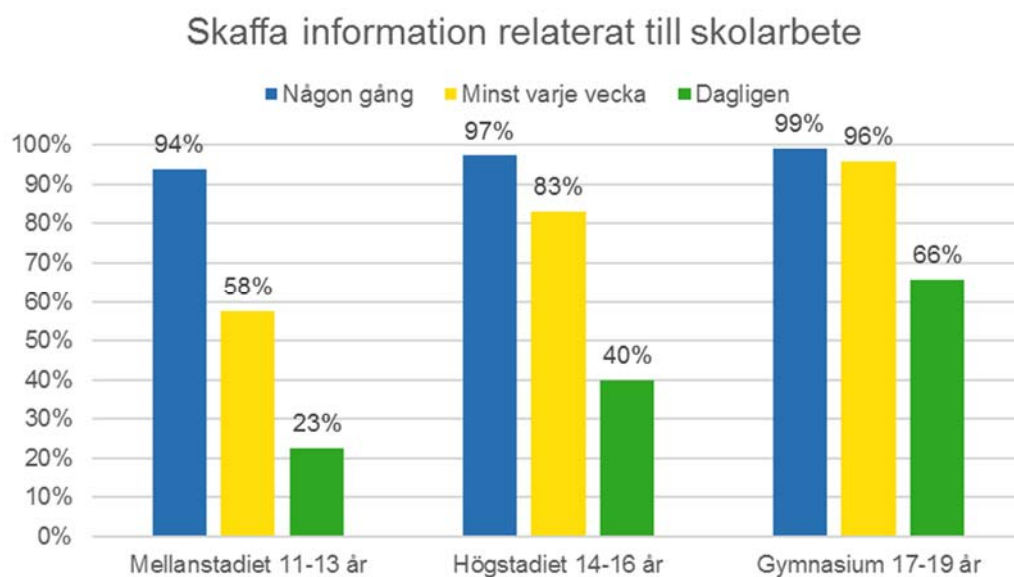
Den här skillnaden mellan policy och praktik kan bero på många saker. En uppenbar möjlighet är att lärare begränsar användning av mobiler på grund av att de upplevs som störande, alldeles oavsett vad som står i skolans policy. Det kan också vara så att det finns restriktioner i policydokumenten som Skolverkets undersökning inte fångar upp, som att det till exempel bara är tillåtet att använda egen mobil på rasterna eller i vissa ämnen.

Datorsalar finns fortfarande i grundskolan. Tre av tio elever i mellanstadiet uppger att de i sin skola har en datorsal, på högstadiet är det ungefär var tredje elev (35 procent) som har det. I Skolverkets rapport konstateras att datorsalarna har varit vanligare i gymnasieskolan än i grundskolan men att de nu är på väg bort. 44 procent av alla gymnasieskolor och 17 procent av alla grundskolor har idag en datorsal. I Skolverkets it-rapport för fyra år sedan var motsvarande siffror 59 respektive 25 procent, och om vi går tillbaka till 2008 hade i princip alla gymnasieskolor och hälften av alla grundskolor en datorsal.

Datorsalarna tillkom därför att det till att börja med fanns relativt få datorer i skolorna och därmed var det nödvändigt att låta eleverna dela på de datorer som fanns. Dessutom var bärbara datorer mycket dyra, vilket gjorde att skolorna hellre köpte stationära datorer.

02.2 Aktiviteter på nätet som kopplas till skolarbete

Bland eleverna på mellanstadiet är det dagliga användandet av internet för att kontrollera fakta mindre vanligt endast en av fem elever uppger att de gör det dagligen på högstadiet är det två av fem elever som gör det dagligen och på gymnasiet är det två av tre elever som uppger att de gör det dagligen.

Figur 18. Andel elever som använder internet för att skaffa information relaterat till skolarbete 2016.

Vi kan också se att elever som använder internet för att söka information och kontrollera fakta regelbundet också upplever sig mer kunniga i att använda digitala verktyg se avsnitt om IT-kompetens i Skolverkets rapport¹.

¹ Sidan 63 i Skolverkets rapport

Tabell 3. Aktiviteter på internet som kopplas till skolarbete. Andel elever som använder respektive aktivitet dagligen, minst varje vecka eller någon gång 2016

Aktivitet	Ålder	Dagligen	Minst varje vecka	Någon gång
Använder internet i skolan (för skolarbete)	Mellanstadiet 11-13 år	24%	51%	67%
	Högstadiet 14-16 år	54%	84%	94%
	Gymnasium 17-19 år	79%	98%	99%
Använder internet i skolan (för annat än skolarbete)	Mellanstadiet 11-13 år	13%	23%	37%
	Högstadiet 14-16 år	64%	80%	88%
	Gymnasium 17-19 år	74%	90%	94%
Skaffa information relaterat till skolarbete	Mellanstadiet 11-13 år	23%	58%	94%
	Högstadiet 14-16 år	40%	83%	97%
	Gymnasium 17-19 år	66%	96%	99%
Söka efter eller kontrollera fakta	Mellanstadiet 11-13 år	14%	53%	92%
	Högstadiet 14-16 år	33%	73%	94%
	Gymnasium 17-19 år	58%	88%	100%
Söka efter nyheter	Mellanstadiet 11-13 år	11%	39%	79%
	Högstadiet 14-16 år	24%	53%	88%
	Gymnasium 17-19 år	45%	79%	95%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	Mellanstadiet 11-13 år	4%	40%	89%
	Högstadiet 14-16 år	15%	60%	93%
	Gymnasium 17-19 år	13%	65%	96%
Läsa/Lyssna på e-böcker	Mellanstadiet 11-13 år	3%	6%	21%
	Högstadiet 14-16 år	4%	12%	26%
	Gymnasium 17-19 år	2%	7%	16%
Få i uppgift att använda internet för att göra skoluppgifter	Mellanstadiet 11-13 år	20%	56%	95%
	Högstadiet 14-16 år	40%	79%	96%

02.2.1 Söka efter fakta

Att använda internet för att söka efter fakta är inte heller en aktivitet som majoriteten av mellanstadie- eller högstadieelever gör dagligen. Drygt en av tio av eleverna på mellanstadiet gör det dagligen, och var tredje elev på högstadiet söker efter fakta dagligen via internet. På gymnasiet är denna aktivitet vanligare för mer än hälften av eleverna där 58 procent av eleverna uppger att de söker efter eller kontrollerar fakta dagligen. En aspekt som påverkar hur ofta elever ägnar sig åt aktiviteter som att söka efter fakta är vilken typ av skolarbete som eleverna ägnar sig åt för det i sig påverkar hur ofta de söker/kontrollerar fakta via internet. Elever på gymnasiet har fler uppgifter som kräver att de behöver söka efter fakta. Och att eleverna arbetar med det regelbundet i skolan påverkar naturligtvis deras kompetens vilket visas i Skolverkets undersökning.

Tittar vi på samma aktivitet på veckobasis ser vi att varje vecka använder en majoritet av elever i alla åldrar internet för att kontrollera fakta. Varje vecka använder 53% av mellanstadieeleverna internet för att kontrollera fakta, 73% av högstadieeleverna och 88% av gymnasieeleverna använder internet varje vecka för att kontrollera fakta.

02.2.2 Söka efter nyheter

Andra aktiviteter som vi frågat eleverna om är att söka efter nyheter och vi ser att när det kommer till att söka efter nyheter så är det vanligare att ju äldre eleverna blir att de söker efter nyheter dagligen. Endast en av tio elever på mellanstadiet använder internet dagligen för att söka efter nyheter. På högstadiet är det var fjärde elev som dagligen söker efter nyheter. Och på gymnasiet är det knappt hälften, 45 procent av eleverna som dagligen söker efter nyheter.

02.2.3 Slå upp ords betydelse, stavning eller översättning

Internet som en ordbok är inte en idé som elever har tagit till sig i någon större utsträckning. Nästna inga mellanstadiielever, endast fyra procent, säger att de dagligen slår upp ords betydelse, stavning eller översättning. Bland högstadiieleverna är det i alla fall femton procent av eleverna som uppger att de gör det dagligen men av någon anledning sjunker andelen på gymnasiet till tretton procent. Men det kan vara så att eleverna bara slår upp ord när de sitter vid datorn för att skriva en uppsats eller inlämningsuppgift medan det dagliga internetanvändandet sker på mobil eller surfplatta.

02.2.4 Läsa eller lyssna på e-böcker

Vi vet att elever främst använder internet och sina digitala verktyg för att konsumera medier, men e-böcker verkar inte ingå i den konsumtionen. Endast sex procent av mellanstadiieleverna läser e-böcker, på högstadiet är det lite drygt en av tio elever (12 procent) som läser e-böcker och bland gymnasieeleverna är det också ovanligt: endast sju procent av gymnasieeleverna de läser e-böcker.

02.2.5 Hur ofta arbetar elever med uppgifter som är kopplade till internet i skolan?

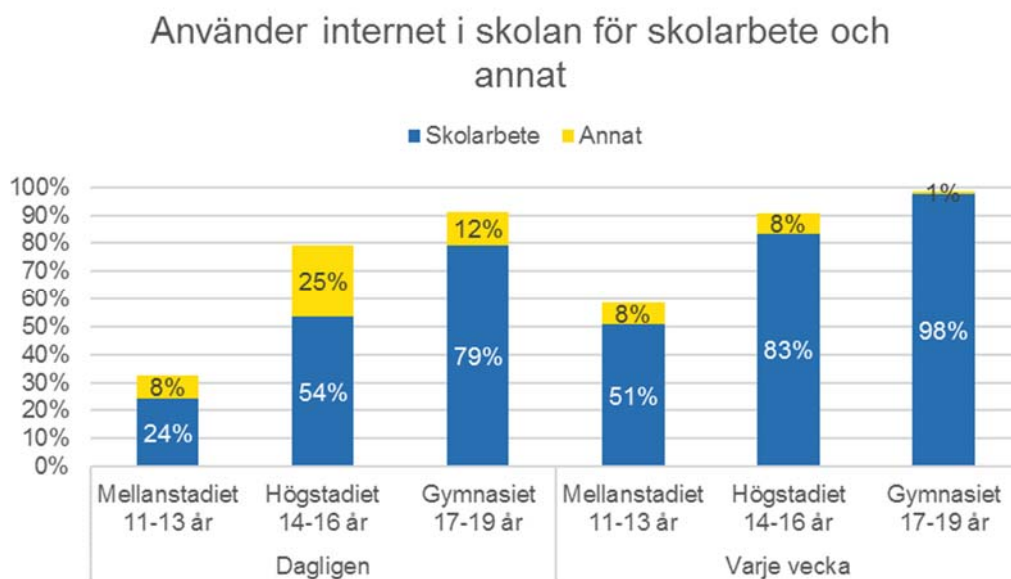
Vi har frågat elever sedan 2013 hur ofta de får i uppgift att använda internet för att göra skoluppgifter och vi ser en trend att det blir vanligare. Vilket i sig är naturligt då eleverna i allt högre grad har tillgång till internet och uppkopplade enheter under skoldagen. Men det är ändå bara en av fem elever på mellanstadiet som dagligen får i uppgift att använda internet för skoluppgifter, på högstadiet är det två av fem som dagligen får i uppgift att använda internet för skolarbetet. En annan aspekt kan vara att lärare inte ger elever i uppgift att använda internet därför att de saknar digitala verktyg och läromedel för att göra internet till en självklar del av skolarbetet.

02.2.6 Även om internet inte används för skoluppgifter använder elever internet i skolan dagligen.

På mellanstadiet är det nästan var fjärde elev, 24 procent, som använder internet i skolan dagligen. På högstadiet är det varannan elev, 54 procent, som använder internet dagligen i skolan och på gymnasiet är det fyra av fem elever, 79 procent, som använder internet dagligen i skolan.

Om vi istället tittar på hur många som använder internet i skolan åtminstone varje vecka blir andelen givetvis högre. Det anmärkningsvärda i den tabellen är att andelen mellanstadiielever som använder internet varje vecka faktiskt sjunker jämfört med 2015, trots att det dagliga användandet alltså ökar svagt och trots att eleverna får i uppgift att använda internet ungefär lika ofta 2016 som de fick 2015.

13 procent av mellanstadieeleverna använder varje dag internet i skolan till annat än skolarbete. På högstadiet är det 64 procent som använder internet till annat än skolarbete och på gymnasiet hela 74 procent.

Figur 19. Andel elever som använder internet i skolan dagligen respektive minst varje vecka.

Blå: Använder internet i skolan till skolarbete och eventuellt även annat

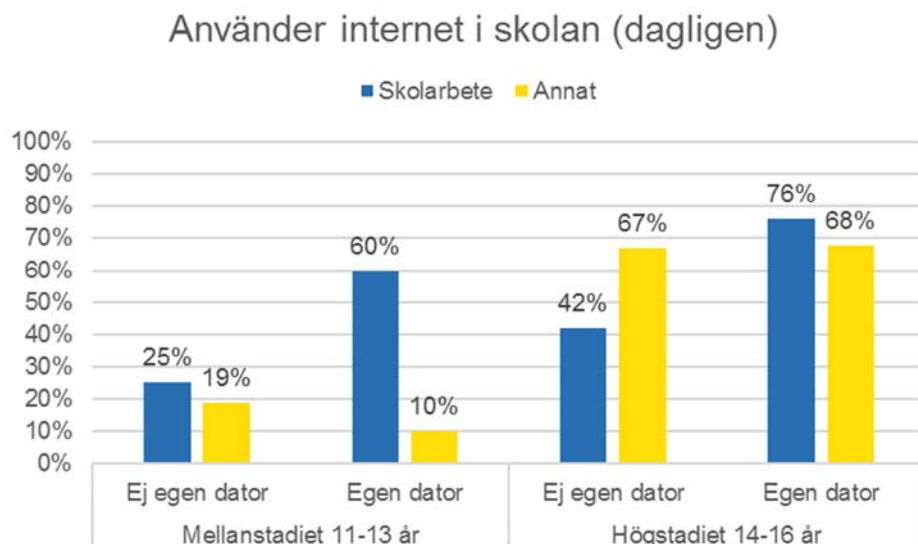
Gul: Använder internet i skolan till annat, men inte skolarbete

Frågan som vi ställde oss är om det är samma elever som använder internet till skolarbete som till annat. Och med hjälp av statistiken från undersökningen kan vi se att:

Bland 11-13 åringarna är det 25 procent som svarat att de inte har internet i skolan, och därför heller inte fått frågan om hur ofta de använder det.

Majoriteten av eleverna som använder internet i skolan för skolarbete är också de som använder det för annat. Men det är åtta procent av mellanstadieeleverna som dagligen använder internet i skolan till annat, även om de inte använder det till skolarbete dagligen. På högstadiet är det 25 procent av eleverna som dagligen använder internet i skolan till annat men inte skolarbete och på gymnasiet är det 12 procent. Vilket ger en indikation på att internet inte alltid används till skolarbete och i sig kan vara ett störande moment/element i undervisningen. Vilket också Skolverket visar i sin rapport.

Det tycks dock inte finnas någon koppling mellan att elever har en egen dator och att de använder mer tid på internet till annat än skolarbete, utan snarare tvärtom.

Figur 20. Andel elever som dagligen använder internet i skolan till skolarbete respektive till annat. Fördelat på om de har egen dator i skolan eller ej 2016.

Högstadiееlever som har en dator via skolan tycks använda internet främst till skolarbete. Oavsett om högstadiееlever har egen dator eller ej är det lika stor andel (två av tre) som dagligen använder internet i skolan till annat än skolarbete. Däremot är det inte ens hälften som dagligen använder internet i skolan till skolarbete av de som inte har en egen dator på högstadiet.

Betyder det att internet är ett störande element i skolan, något som stressar elever. Eller är det så att tillgången till internet gör att elever lär sig göra flera saker samtidigt, alltså att använda internet som en resurs för skolarbetet och det egna lärandet.

Resultaten från Skolverkets undersökning visar att SMS och sociala medier kan störa arbetet i klassrummet. Fascinerande nog blir eleverna minst lika störda av sin egen användning av sociala medier som av andras – i gymnasiet är det 28 procent som störs av sin egen användning varje dag, mot bara 12 procent som störs av vad andra gör. Skillnaden är mindre på högstadiet men det är fortfarande eget användande som stör mest.

Även lärarna har fått frågan om undervisningen störs och de får sägas ha en betydligt mer kritisk bild än eleverna själva: hela 69 procent av gymnasielärarna säger att skolarbetet störs dagligen av elevers SMS:ande och Facebookande. 29 procent av grundskolelärarna säger samma sak; det kan ju låta som en rimligt låg siffra men delar man upp den efter elevernas ålder ser man att det är väldigt lite störningar i låg- och mellanstadiet men att 63 procent av högstadielärarna tycker att skolarbetet störs dagligen.

Tabell 4. Skolverket tabell 5.32 Andel elever som störs i skolarbetet av sin egen respektive andras användning av sms eller sociala medier samt andel lärare som tycker att arbetet i klassrummet störs av elevers användning av t.ex. sms, chatt, spel eller sociala medier.

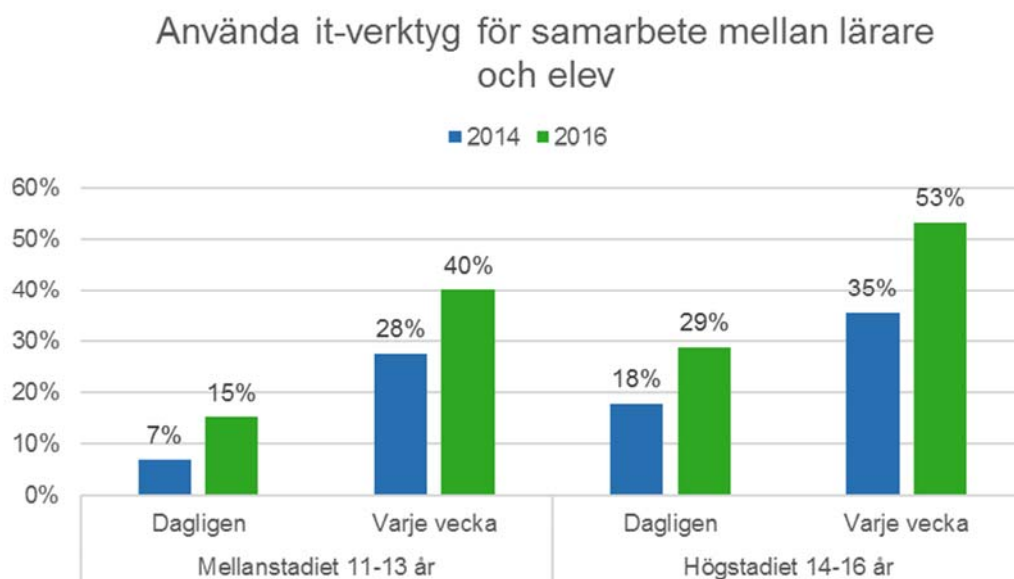
	Varje dag	Minst en gång i veckan eller en gång i månaden	Mer sällan	Aldrig
Störs du i skolarbetet av <i>din egen</i> användning av sms eller sociala medier (t.ex. FB, Twitter, Instagram) Andel (%) elever				
Årskurs 7-9	14	29	23	33
Gymnasieskola	28	33	20	18
Störs du i skolarbetet av <i>andras</i> användning av sms eller sociala medier (t.ex. FB, Twitter, Instagram) Andel (%) elever				
Årskurs 7-9	12	27	25	35
Gymnasieskola	16	31	24	28
Tycker du arbetet i klassrummet störs av elevers användning av t.ex. sms, chatt, spel eller sociala medier (t.ex. FB, Twitter, Instagram) Andel (%) lärare				
Grundskollärare	29	15	12	41
Gymnasieskola	69	20	8	2

För att få en bild av hur elever i årskurs 4-6 tänker kring sociala medier frågade Skolverket dessa elever hur ofta de känner sig stressade på grund av Facebook, Twitter, Instagram, Kik, Snapchat med flera tjänster. Resultatet visar att 22 procent av eleverna någon gång känner sig stressade på grund av chatt eller sociala medier. Fyra procent upplever stress varje dag, sex procent minst en gång i månaden och 12 procent mer sällan än så. Hoppfullt nog svarar 73 procent att de aldrig är stressade av chatt eller sociala medier.

I samband med att eleverna svarade på frågan om chatt och sociala medier svarade de även på om de kände sig stressade på grund av läxor, läxförhör, prov, för lite tid mellan lektionerna samt fritidsintressen/fritidsaktiviteter, och det gör de i betydligt högre utsträckning. Omkring åtta av tio elever säger att de någon gång är stressade på grund av läxor samt läxförhör eller prov.

02.3 Samarbete med lärare

Vi har även frågat elever hur ofta de använder lärplattformar för att arbeta tillsammans med sina lärare.

Figur 21. Andel elever som uppger att de dagligen eller minst varje vecka använder it-verktyg för samarbete mellan lärare och elever 2014 och 2016.

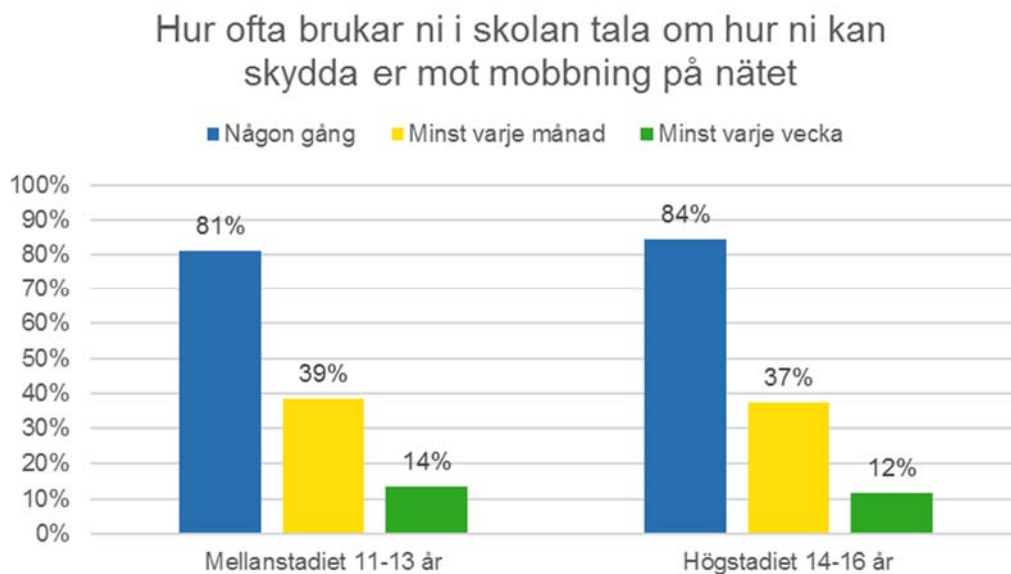
Vi ser att lärplattformarna har blivit vanligare jämfört med 2015 även om det fortfarande inte är så många elever som använder dem varje dag. På högstadiet är det cirka tre av tio elever som dagligen använder samarbetsplattformar. När vi tittar på Skolverkets statistik är det tydligt att samarbetsplattformar har blivit vanligare. Det är hela 67 procent av alla grundskolor som har sådana plattformar.

Tabell 5. Skolverkets tabell 5.7 andel skolor som har plattformar för samarbete mellan lärare och elev, respektive mellan vårdnadshavare och skola. 2008,2012 och 2015.

	Grundskola		Gymnasieskola	
	Kommunal	Fristående	Kommunal	Fristående
Mellan lärare och elev 2015	67	56	95	84
Mellan lärare och elev 2012	61	61	85	85
Mellan lärare och elev 2008	39	33	68	76
Mellan vårdnadshavare och skola 2015	83	68	85	95
Mellan vårdnadshavare och skola 2012	75	69	72	85
Mellan vårdnadshavare och skola 2008	59	65	61	76

I avsnittet om digitala verktyg framgår det tydligt att en fördel med lärplattformar i arbetet med internet är att lärarna kan använda dem för såväl undervisning som planering och administration.

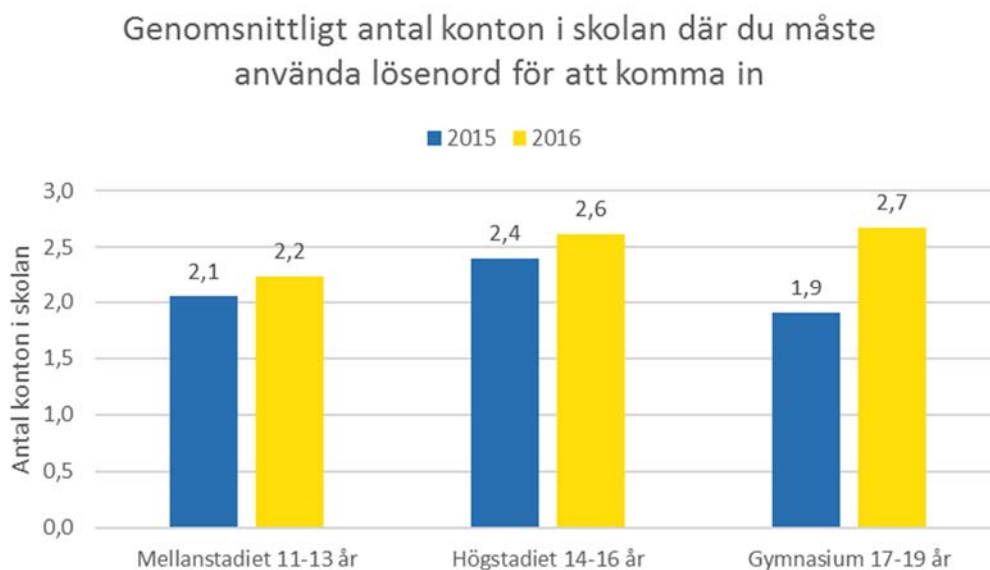
02.4 Hantering av internet och mobbning

Figur 22. Andel elever som olika ofta talar i skolan om hur de kan skydda sig mot mobbning på nätet 2016.

Över 80 procent av eleverna på mellan- och högstadiet säger att de någon gång har talat, i skolan, om hur de kan skydda sig mot mobbning på nätet. Det regelbundna samtalet kring hur man skyddar sig på nätet mot mobbning är dock mindre vanligt; när vi istället frågar om de brukar ha sådana samtal åtminstone varje vecka är det bara 14 respektive 12 procent som svarar ja.

02.5 Antal konton med inloggning i skolan

Figur 23. Genomsnittligt antal konton som elever har i skolan där de måste använda lösenord för att komma in 2015 och 2016.

Eleverna får fler och fler konton och inlogningar att hålla reda på i skolan, vilket gör att skolan också behöver ta säkerhet och informationssäkerhet på allvar. Samtal om hur man hanterar källor, lösenord och internet är viktiga att föra. I vår undersökning ser vi dock att det fortfarande är många elever som inte ges möjlighet att ha sådan undervisning i skolan regelbundet.

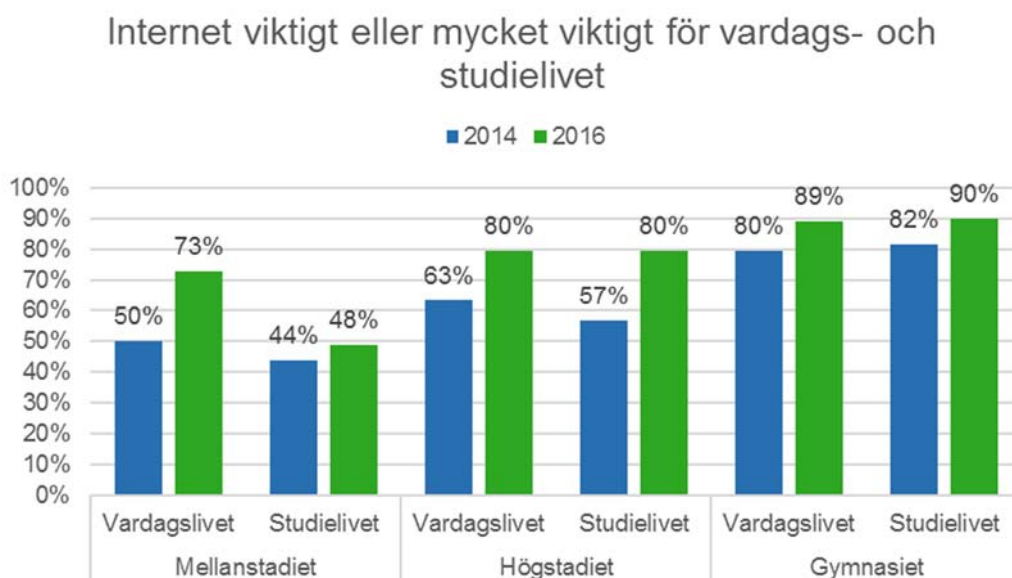

03. Attityd och delaktighet

Internet är viktigt för elevers vardagsliv, och med ökad ålder blir internet viktigare och viktigare för studierna. Att grundskoleeleverna tycker att internet är viktigare för privatlivet än för studierna är inte så förvånande. Nära hälften av alla mellanstadieelever upplever att de är bra på källkritik.

03.1 Internet är viktigt både i skolan och vardagen

Internet är en självklarhet för eleverna, både i vardagslivet och för studierna. Även i år ser vi att internets betydelse för elevers privatliv ökar

Figur 24. Andel elever som instämmer i att internet är viktigt eller mycket viktigt för dem i vardagslivet respektive i studielivet 2014 och 2016.

I vår undersökning uppger 73 procent av mellanstadieeleverna att de anser att internet är viktigt eller mycket viktigt för dem i vardagslivet. Bland högstadieeleverna är det åtta av tio elever, och på gymnasiet nio av tio, som uppger att internet är viktigt eller mycket viktigt för vardagslivet.

Trots att mellanstadieeleverna upplever en minskad tillgång till internet i skolan tycker de att internet blir viktigare för deras studier. Nästan hälften (48 procent) av eleverna på mellanstadiet upplever att internet är viktigt eller mycket viktigt för studierna. Bland högstadieeleverna har internets betydelse ökat från att drygt hälften tyckte det var viktigt eller mycket viktigt för studielivet 2014 till att 4 av 5 tycker det 2016. Även bland gymnasieeleverna har internets betydelse för studierna ökat. En förklaring kan vara att internet och digitala verktyg används i större omfattning i skolarbetet.

03.2 Elevernas kunskap i att använda datorer och surfplattor

Precis som tidigare år anser eleverna att de är kunniga i att använda datorer och surfplattor.

03.2.1 Resultat från Skolverkets undersökning IT-användning och IT-kompetens i skolan 2015

I Skolverkets undersökning *IT-användning och IT-kompetens i skolan* har man frågat lärare till elever på lågstadiet hur de upplever elevernas it-kunskaper., och de ger en delvis annan bild. Lärarnas upplevelse är inte att de yngsta eleverna i skolan har fått bättre kunskaper sedan den undersökning Skolverket gjorde 2012.

Tabell 6. Skolverkets tabell 5.11 Andel lärare som uppger att eleverna i åk 1-3 är mycket bra eller bra på följande i skolarbetet. (Bedömningen av elevernas kompetens har endast gjorts om eleverna använder dator eller surfplatta till respektive uppgift.)

	2015	2012
Hitta den information de söker på internet	39	40
Ta reda på om de kan lita på den information de hittar på internet	12	11
Skriva något, t.ex. en uppsats eller inlämningsuppgift	55	62
Göra en presentation, t.ex. presentera något inför klassen	47	41
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film	37	30

I Skolverkets undersökning har också lågstadielärarna fått ange om deras elever använder datorer till dessa uppgifter, och vi kan se de flesta använder dator men också att det fortfarande är ganska vanligt att undervisning på lågstadiet sker utan datorn som stöd.

Tabell 7. Skolverkets tabell 5.12 Andel lärare som uppger att eleverna i åk 1-3 inte använder dator i skolarbete till nedanstående.

	2015	2012
Hitta den information de söker på internet	23	25
Ta reda på om de kan lita på den information de hittar på internet	27	31
Skriva något, t.ex. en uppsats eller inlämningsuppgift	21	20
Göra en presentation, t.ex. presentera något inför klassen	34	37
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film	31	39

Det är var femte lärare på grundskolan som säger att deras elever inte använder en dator för att hitta information på nätet. Det är var fjärde lärare på grundskolan som säger att deras elever inte använder datorer för att ta reda på om den information som eleverna hittar på nätet är att lita på. Det är vidare så att var tredje lärare i grundskolan, som säger att deras elever inte använder datorer för att arbeta med bilder, film eller musik. Vilket i sig ger en bild av att undervisningen i grundskolans tidiga år är relativt traditionell och att digitala verktyg inte är en självklar del av undervisningen.

Tabell 8. Skolverket tabell 5.13 Andel elever i årskurs 4-6 som uppger att de är mycket bra eller bra på olika uppgifter i skolarbetet.

	2015	2012
Hitta den information du söker på nätet	79	83
Ta reda på om du kan lita på den information du hittar på nätet	49	58
Använda dator eller surfplatta för att skriva något	85	84
Använda dator eller surfplatta för att gör en presentation, t.ex. presentera något inför klassen	73	79
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film	58	65

Skolverket har också frågat eleverna själva hur bra de anser sig vara på att utföra olika arbetsuppgifter med datorn. Generellt sett är andelen som anser sig vara mycket bra eller bra högre ju äldre eleverna är, vilket är samma mönster som vi ser i vår egen undersökning. Ju äldre eleverna blir, desto mer kunniga blir de i att använda internet och andra digitala verktyg och tjänster.

Åtta av tio elever på mellanstadiet upplever att de är bra på att hitta den information de söker på nätet, och 85 procent uppger att de är bra eller mycket bra på att använda datorer för att skriva något.

I Skolverkets undersökning framgår det att varannan elev, 49 procent, på mellanstadiet upplever att de är bra eller mycket bra på att göra en källkritisk granskning av information som de hittar på nätet. En tydlig indikation på att skolan arbetar med källkritik, men det finns fortfarande en del att göra och en insats som skulle kunna göra skillnad är kanske att ha mer regelbundna samtal kring hur elever ska handskas med internet regelbundet. I Svenskarna och internet uppger endast var femte elev att de pratar om det i skolan varje vecka.

Tabell 9. Skolverket tabell 5.14 Andel elever som uppger att de är mycket bra eller bra på att använda en dator/surfplatta/smartphone i skolarbetet för olika uppgifter.

	Årskurs 7-9		Gymnasieskolan	
	2015	2012*	2015	2012*
Hitta den information du söker på nätet	87	87	89	88
Vara källkritisk till information du hittar på nätet	75	63	79	71
Använda ett ordbehandlingsprogram, t.ex. Word	88	86	94	90
Använda program för att göra en presentation, t.ex. till en redovisning	87	80	88	82
Använda ett kalkylprogram, t.ex. Excel	42	33	47	42
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film.	65	60	56	60

Nio av tio elever i högstadiet och gymnasiet säger att de är bra eller mycket bra på att hitta den information de söker. Det är även nio av tio som säger sig vara bra eller mycket bra på att använda ordbehandlingsprogram och göra presentationer. Minst bra upplever eleverna att de är på att använda kalkylprogram, där är det färre än hälften som vill påstå att de är bra på det.

En slutsats som är relativt enkel att dra är att elever blir bra på det som de förväntas göra, och inom ramen för skolarbete handlar det om att använda internet för att söka fakta, skriva uppsatser och göra presentationer. När det kommer till andra färdigheter som att bearbeta ljud, musik eller film går deras kunskapsnivå ner.

Att så många som 65 respektive 56 procent av högstadie- och gymnasieeleverna ändå uppger att de är bra eller mycket bra på att arbeta med musik, bild eller film är ganska säkert inte skolans förtjänst. Istället är det elevernas flitiga användande av populära tjänster som Youtube, Snapchat, Instagram och Spotify som utvecklar deras färdigheter och kunskaper kring internet.

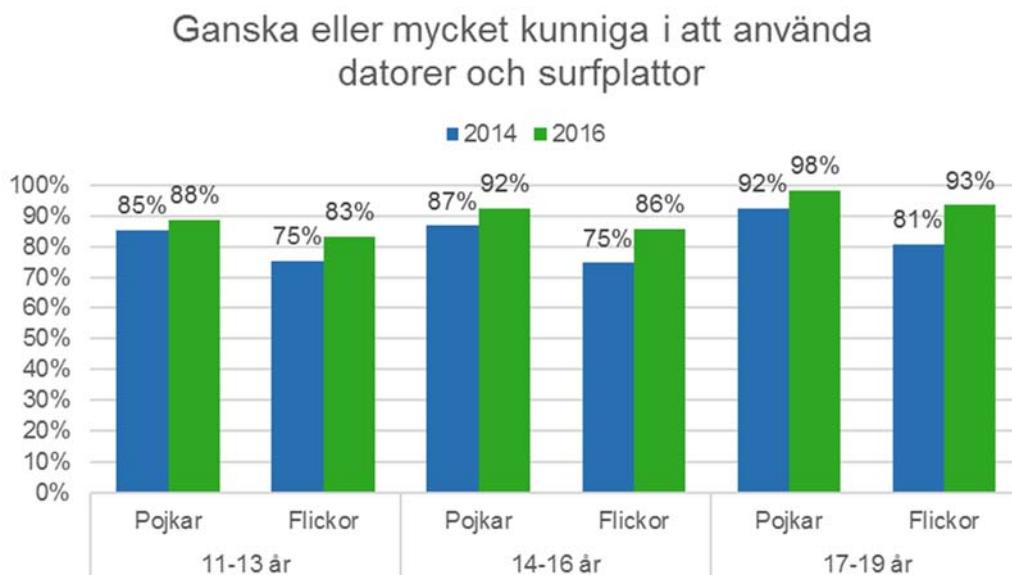
Tabell 10. Skolverket tabell 5.15 Andel elever som uppger att de är mycket bra eller bra på att använda en dator/surfplatta/smartphone i skolarbetet för olika uppgifter, fördelat på om eleven har fått/fått låna en egen personlig dator/surfplatta av skolan.

	Årskurs 7-9		Gymnasieskolan	
	Har fått/fått låna dator eller surfplatta av skolan	Har inte fått/fått låna dator eller surfplatta av skolan	Har fått/fått låna dator eller surfplatta av skolan	Har inte fått/fått låna dator eller surfplatta av skolan
Hitta den information du söker på nätet	92	81	90	85
Vara källkritisk till information du hittar på nätet	76	73	79	77
Använda ett ordbehandlingsprogram, t.ex. Word	85	85	94	90
Använda program för att göra en presentation, t.ex. till en redovisning	89	82	89	84
Använda ett kalkylprogram, t.ex. Excel	41	31	45	35
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film.	68	56	53	49

I Skolverkets rapport har man också tittat på om elevers kompetens kring digitala verktyg påverkas av om de har en egen dator eller inte, och generellt kan man säga att effekten av elevers tillgång till en egen dator inte tycks spela någon större roll. Elever som har en egen dator upplever sig vara lite bättre på kalkylprogram samt att arbeta med bild, film och musik men skillnaderna är små.

03.2.2 Resultat från IIS undersökning Svenskarna och internet

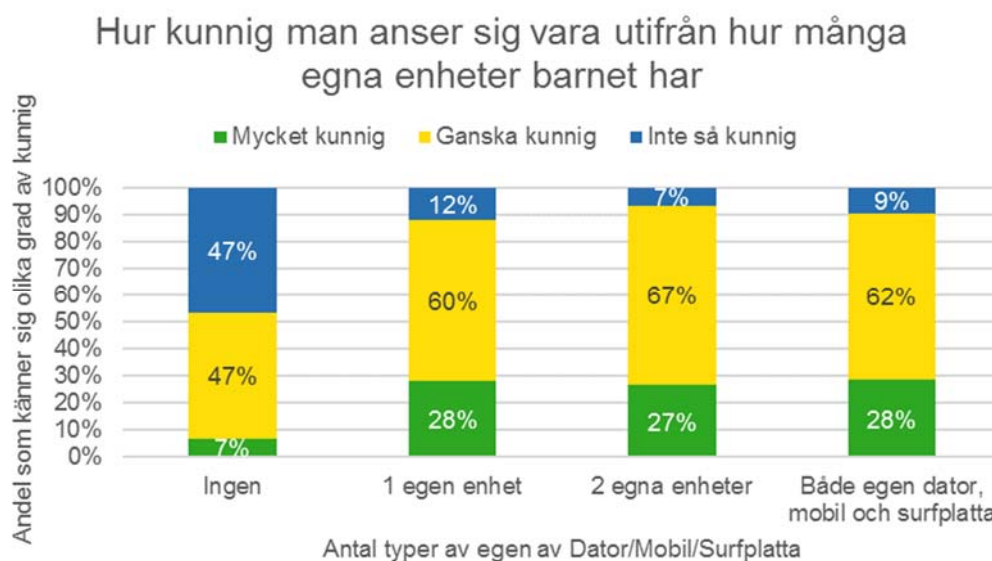
Andelen som säger sig vara kunnig eller mycket kunnig ökar stadigt från år till år i alla åldrar; det som sticker ut en smula är väl gymnasieelevernas självskattning där andelen "mycket kunnig" skuttade upp från 30 procent förra året till 45 procent i år.

Figur 25. Andel elever som känner sig ganska eller mycket kunniga när det gäller användning av datorer och surfplattor 2014 och 2016.

När vi går igenom våra egna siffror för att se hur pojkar respektive flickor skattar sina kunskaper i att använda datorer och surfplattor visar det sig att pojkar fortfarande i högre grad än flickor anser sig vara kunniga eller mycket kunniga, men skillnaderna minskar. Flickorna i alla åldrar upplever sig mer kunniga 2016 jämfört med 2014. Störst är lyftet på gymnasiet där hela 93 procent upplever sig som kunniga eller ganska kunniga jämfört med 81 procent 2014. En rimlig gissning är att kunskapsförbättringen hänger samman med ökad tillgång på surfplattor framför allt bland flickor.

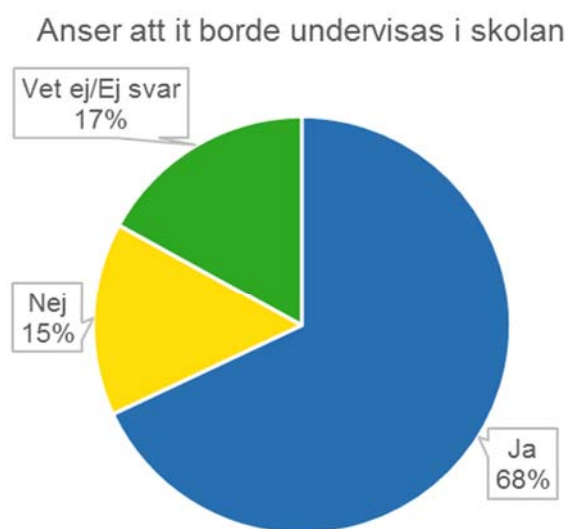
03.2.3 Elever blir mer kunniga om de har tillgång till egen dator eller surfplatta

Figur 26. Andel barn 11-19 år som i olika grad känner sig kunnig i att använda datorer och surfplattor fördelat på hur många olika typer av egna enheter de har 2016.

I undersökningen "Unga kvinnor och IT" har unga kvinnor tillfrågats om sin syn på vikten av undervisning i it och nästan sju av tio instämmer i påståendet att it borde undervisas i grundskolan.

Nästan hälften av de få som inte har vare sig egen dator, surfplatta eller smartmobil känner sig inte heller kunniga i någon högre grad. Men bland de som har tillgång till egen dator, mobil eller surfplatta känner sig 28 procent mycket kunniga, och det gäller oavsett om de har en, två eller tre "prylar".

Figur 27. Andel kvinnor 16-30 år som anser att it borde undervisas i skolan. Källa: Unga kvinnor och it 2016.

Det finns bland många unga kvinnor alltså en önskan om att skolan ska undervisa kring it och det behöver nog vara en bredare ingång än det som Skolverket mäter som it-kompetens i sin undersökning. De har mätt elevers kunskaper kring datorer och it genom att fråga om hur bra elever är att på använda it i undervisningen i förhållande till hur bra elever är på att:

- hitta information
- vara kritisk mot information som de tar del av på nätet
- använda ordbehandlingsprogram
- använda program för att göra presentationer
- använda kalkylprogram
- arbeta med bilder, musik eller film

Man skulle kunna tänka sig att it-kompetens också handlar om att säkert och självständigt kunna använda verktygen, förstå hur de byggs upp och skapas, men det mäts inte i Skolverkets undersökning. I Skolverkets rapport och i skolan finns inte it som ett eget ämne utan det är ett verktyg integrerat i den övriga undervisningen och här kan man tänka sig att det skulle kunna vara mer av ett eget ämne. Undervisning i it behöver belysa vad it är i vid mening, hur internet, datorer och programvara fungerar, hur vi bygger, använder och förstår it-relaterade tjänster samt vad programmering är och hur det går till.

03.3 Källkritik

I Skolverkets undersökning är det tydligt att de äldre eleverna anser att de har bra eller mycket bra kunskaper i källkritik. På högstadiet är det 75 procent av eleverna som anser att de är bra på att granska källor och på gymnasiet är siffran 79 procent. Varannan elev på mellanstadiet, 49 procent, upplever att de har bra kunskaper i att värdera källor eller information som de hittar på nätet.

Lågstadieeleverna har vi inte frågat men Skolverket har frågat deras lärare och de - lärarna - uppskattar att ungefär var tionde elev har goda kunskaper om att man inte kan lita på all information som finns att läsa på nätet.

Det tål att upprepas: att lära eleverna att handskas med snabbt föränderlig information är en av skolans viktigaste uppgifter. Det framgår om inte annat i läroplanen för grundskolan

”Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.”

I undersökningen ”Svenskarna och internet” frågar vi inte om eleverna anser sig vara kunniga i källkritik, men vi frågar hur ofta de i skolan brukar tala om källkritik och hur de kan ta reda på vad som är sant eller falskt på nätet. Att diskutera detta bör vara en självklarhet i en skola som ska förbereda eleverna för en vardag med internet.

Figur 28. Andel elever som varje vecka eller någon gång talar i skolan om hur de ska handskas med internet.

Nio av tio elever i mellan- och högstadiet uppger att de har haft en diskussion i skolan om internet och hur de ska handskas med information vid åtminstone något tillfälle. Samtal om hur internet fungerar och hur elever ska handskas med mediet behöver föras regelbundet, och vid en tidig ålder eftersom eleverna är etablerade internetanvändare. I Svenskarna och internet är det 18 procent (mellanstadiet) respektive 24 procent (högstadiet) som säger sig ha sådana samtal varje vecka.

Även Skolverket har frågat eleverna vad de lärt sig i skolan kring att hantera internet.

Av svaren framgår bland annat att 88 procent av högstadieleverna lärt sig vara kritiska till information de hittar på nätet och att 75 procent av högstadieleverna lärt sig hur de får använda andras material som de hittar på nätet. Färdigheter som borde öka deras känsla av delaktighet, men inte tycks ha den effekten utifrån vad vi kan se i Svenskarna och internet.

Utifrån Skolverkets rapport kan vi se att nästan nio av tio högstadielever har lärt sig att använda nätet på ett schysst sätt så att de inte kränker andra. Vi kan se effekterna av detta så att säga från andra sidan i att en relativt liten andel elever säger sig ha blivit utsatta för allvarlig nätmobbning – även om varje mobbningsattack naturligtvis är en för mycket.

Tabell 11. Skolverkets tabell 5.16 Andel elever som uppger att de har fått lära sig om källkritik mm i skolan.

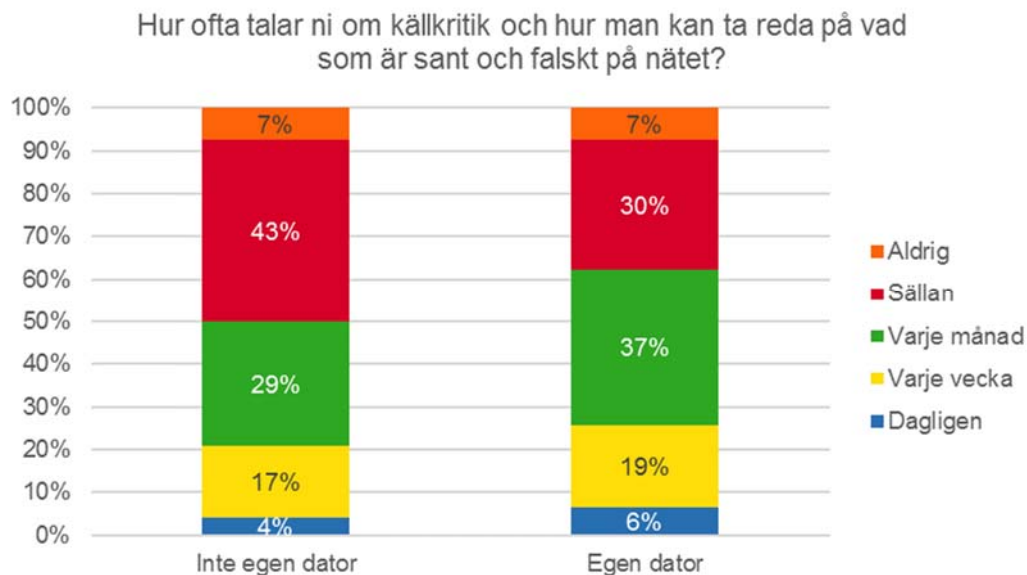
	År	Årskurs 7-9	Gymnasieskola
Att vara källkritisk* till information som du hittar på nätet	2015	88	93
	2012	69	83
	2009	77	91
Att vara försiktig med vad du skriver/publicerar om dig själv på nätet	2015	84	73
	2012	74	69
	2009	79	65
Att använda nätet på ett schysst sätt som inte kränker andra	2015	89	82
	2012	81	75
	2009	77	64
Hur du får använda andras material som du hittar på nätet**	2015	75	80

* År 2009 användes en annan frågeställning i enkäten: "Att vara kritisk till information som du hittar på Internet"

** Enkätfrågan är ny för 2015 varför tidigare resultat inte går att redovisa

03.3.1 Källkritik med egen dator i skolan

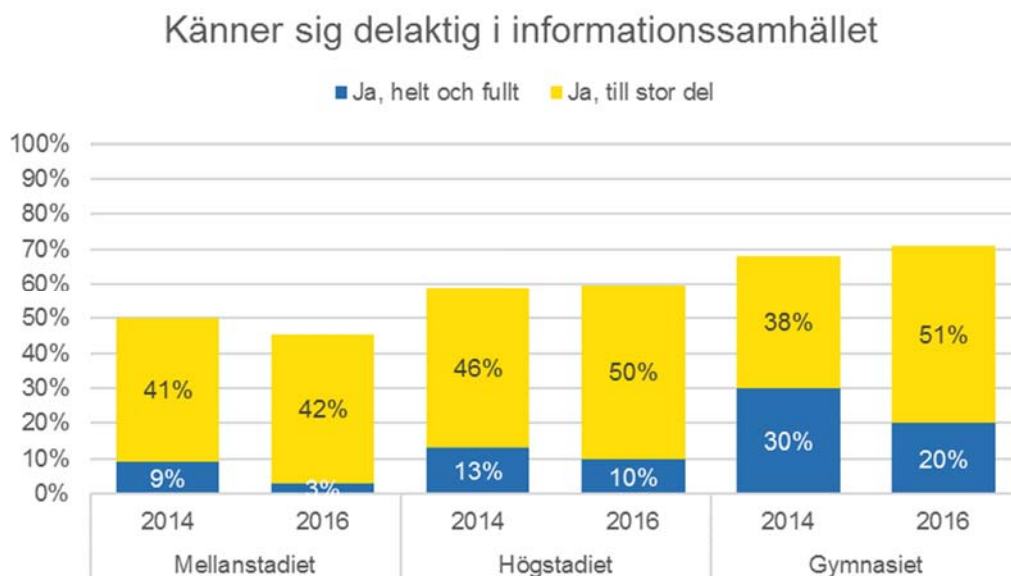
De elever som har en egen dator i skolan pratar något oftare om källkritik än de som inte har egen dator, men skillnaden är liten. När vi tittar på hur elever som har datorer och jämför deras svar med de som inte har datorer är det 38 procent av de elever som har egen dator sällan eller aldrig pratar om källkritik i skolan.

Figur 29. Andel elever som med olika frekvens talar om källkritik och hur man tar reda på vad som är sant och falskt på nätet fördelat på om de har egen dator i skolan eller ej 2016.

De samtal som sker i skolan kring källkritik är främst på månadsbasis, och vi kan tänka oss att ett mer regelbundet samtal skulle förbättra elevernas förmåga att kritiskt granska de källor de tar del av på nätet.

03.4 Delaktighet

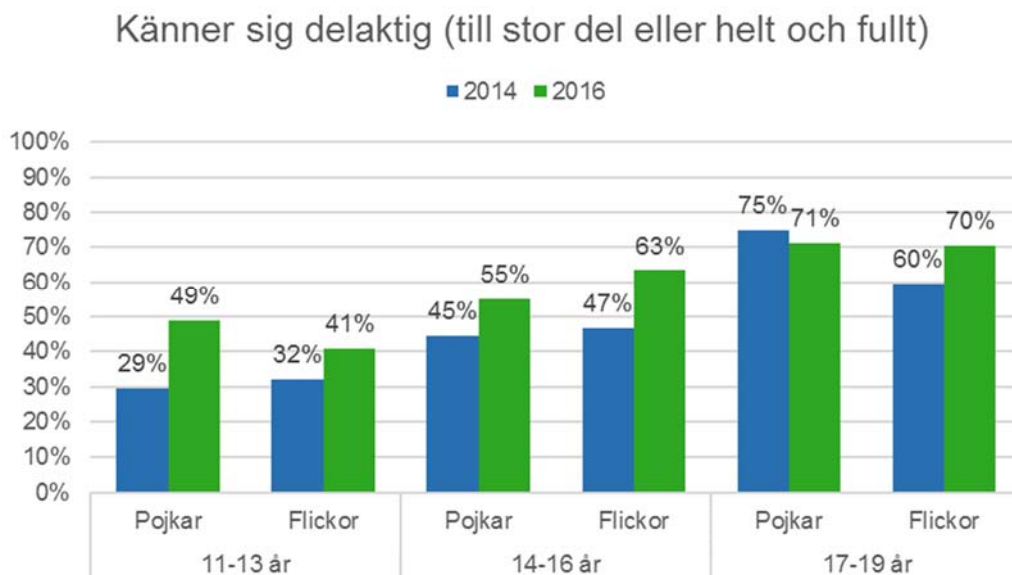
Figur 30. Andel elever som känner sig till stor del eller helt och fullt delaktiga i informationssamhället 2014 och 2016.

Vi ser att elevers upplevelse av att helt och fullt vara delaktiga i informationssamhället har gått tillbaka bland alla åldersgrupper som vi frågat medan de som till stor del känner sig delaktiga har ökat, så att sammantaget har de elever som känner sig delaktiga ökat.

På mellanstadiet är det 45 procent av eleverna som upplever sig vara delaktiga till stor del eller fullt ut, på högstadiet är det 60 procent av eleverna som uppger samma sak och på gymnasiet är det 71 procent. Förändringen kan tänkas bero på att eleverna i allt högre grad är konsumenter av "mediet internet" snarare än medskapare. Skolan har en roll att fylla genom att helt enkelt fylla på elevernas kunskaper. Elever med mer kunskaper kan uppleva att de kan påverka mer och på så sätt också bli mer delaktiga i den digitala vardagen.²

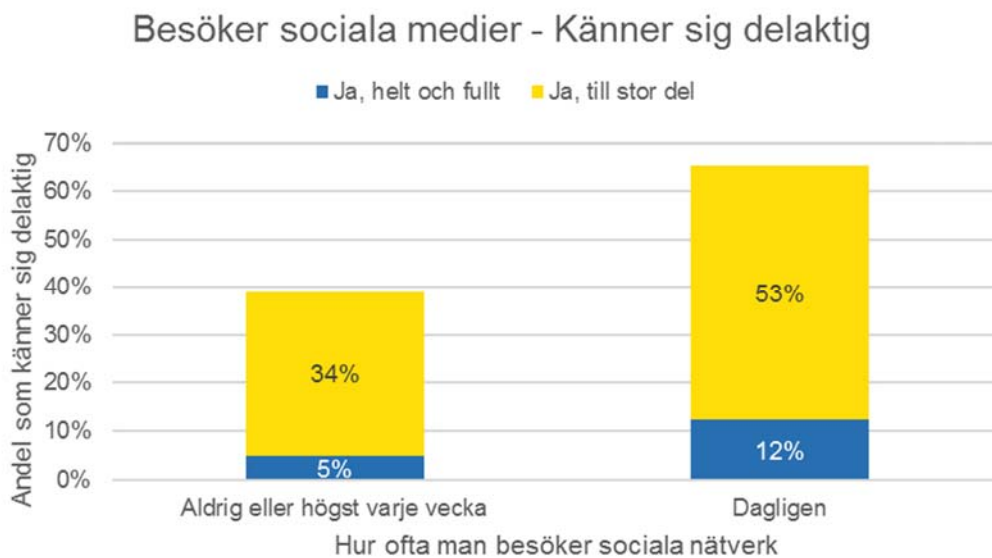
När vi tittar på hur delaktiga pojkar respektive flickor säger sig vara ser vi att bland mellanstadiееleverna känner sig pojkarna mer delaktiga (49 %) i informationssamhället än flickorna (41 %). På högstadiet är det flickorna som känner sig mest delaktiga och på gymnasiet är det nu ingen större skillnad mellan könen. Och som vi redan har sagt ökar känslan av delaktighet, jämfört med 2014, i så gott som alla grupper – enda undantaget är pojkarna i gymnasiet.

² Digital delaktighet är en viktig aspekt för internetanvändarna och när alla elever är aktiva internetanvändare spelar internet en stor roll för elevers vardag. Att elever kan påverka och känner att de är delaktiga i den digitala vardagen är något som skolan ska ta med sig i sitt arbete med internet, så att elever kan bli aktiva delaktiga digitala medborgare.

Figur 31. Andel elever som känner sig till stor del eller helt och fullt delaktiga i informations-samhället 2014 och 2016 fördelat på kön.

Vi ser också att känslan av att vara delaktig kan påverkas av vad eleverna gör på internet. I vår undersökning framgår det att de elever som dagligen använder sociala medier i högre grad känner sig delaktiga jämfört med den grupp elever som mer sällan besöker sociala medier. Sociala medier tycks genom sin konstruktion skapa en känsla som ger elever möjligheten att påverka och delta i samhället, vilket i sig är mycket positivt.

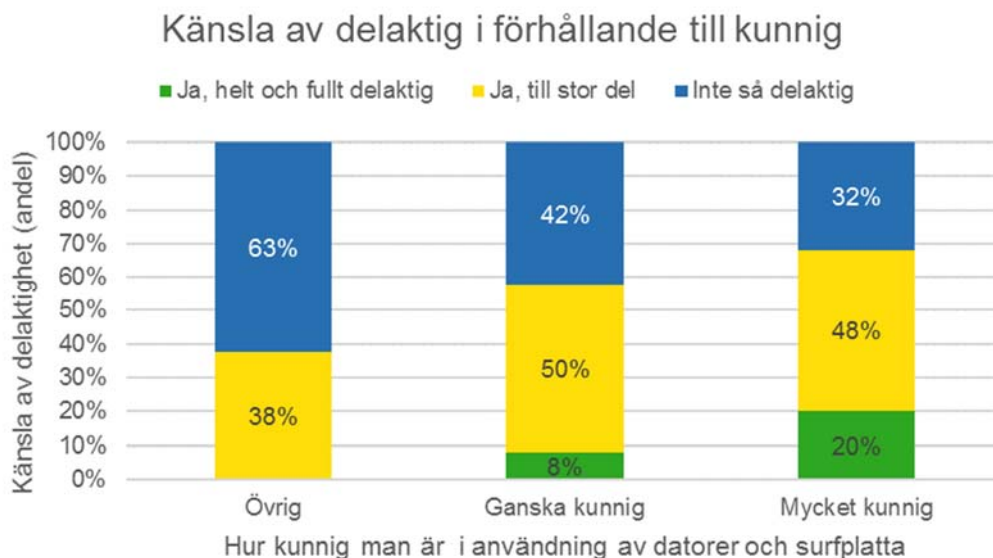

Figur 32. Andel som i olika grad känner sig delaktiga i informations-samhället fördelat på om de använder sociala nätverk dagligen eller ej 2016.

Vi kan genom vår undersökning i Svenskarna och internet se att hur ofta elever besöker sociala medier påverkar deras upplevelse av delaktighet i det digitala informations-samhället. De elever som besöker sociala medier dagligen upplever sig mer delaktiga än de som inte besöker dem dagligen. Alltså är aktivitet i sociala medier positivt för att elever ska känna att de är delaktiga

03.4.1 Ju kunnigare eleverna upplever sig desto mer delaktighet känner de

Kan kunskap påverka elevers känsla av delaktighet? Ja, utifrån vad vi kan se i vår statistik är det så att de som känner sig mycket kunniga känner sig även i högre grad helt och fullt delaktiga i informationssamhället.

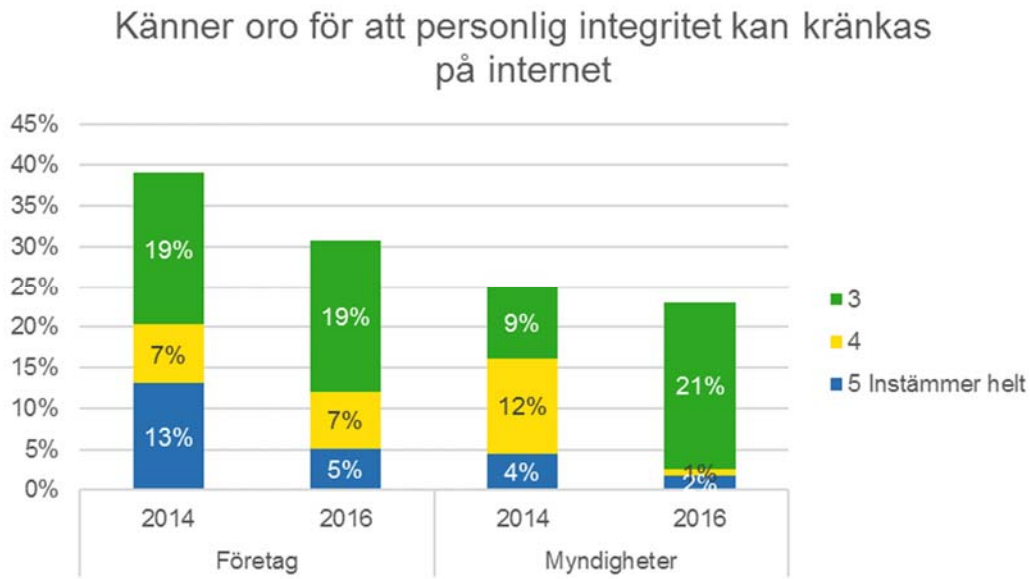

Figur 33. Andel som i olika grad känner sig delaktiga i informationssamhället fördelat på hur kunniga de känner sig i användningen av datorer och surfplattor 2016.

Det är hela 20 procent av de elever som känner sig mycket kunnig i användandet av datorer som också känner sig fullt delaktiga i informationssamhället. Vi ser också att de som inte känner sig så kunnig är det över hälften (63 procent) av eleverna som inte känner sig kunniga känner sig inte heller delaktiga

Alltså skulle ett arbete med it, internet kunna påverka inte bara elevers kunskapsnivå utan även deras känsla av och möjligheter att påverka internet. Här har skolan en viktig roll att anta.

03.5 Oro

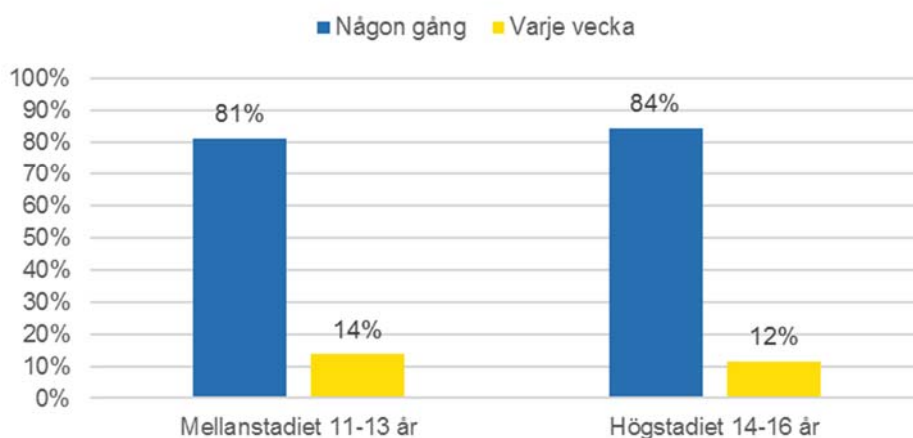

Figur 34. Andel gymnasieungdomar som i graderna 3, 4 och 5 på en skala från 1 till 5 instämmer i påståendet "Jag känner mig oroad att stora företag som Google och Facebook respektive myndigheter inkräktar på min personliga integritet på internet 2014 och 2016. Grad 1 betyder instämmer inte alls och 5 betyder instämmer helt

Trots en tillbakagång i upplevelsen av delaktighet kan vi inte se att elever på gymnasiet upplever oro för att myndigheter eller företag som Facebook eller Google inkräktar på deras personliga integritet. Även här ser vi en tillbakagång i oron.

03.6 Mobbning

Hur ofta brukar ni i skolan tala om hur ni kan skydda er mot mobbning på nätet

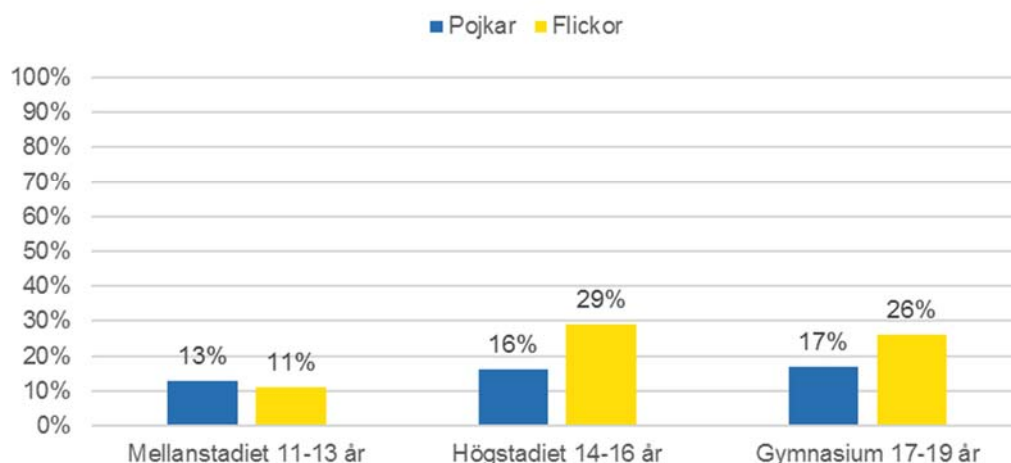

Figur 35. Andel som någon gång i skolan brukar tala om hur de kan skydda sig mot mobbning på nätet samt de som minst varje vecka talar om det i skolan 2016.

När vi frågade eleverna om hur ofta de pratar om att skydda sig på nätet var det 81 procent av mellanstadiееleverna som uppgav att de någon gång pratat om hur de skulle skydda sig mot mobbning i skolan och bland högstadiееleverna var det 84 procent som uppgav att de i skolan pratat om det någon gång.

Endast var tionde mellanstadiееlev (12 procent) har utsatts för mobbning på nätet någon gång. Bland högstadie- och gymnasieelevorna är det mer än var femte elev (23 procent respektive 22 procent) som drabbats av mobbning på nätet.

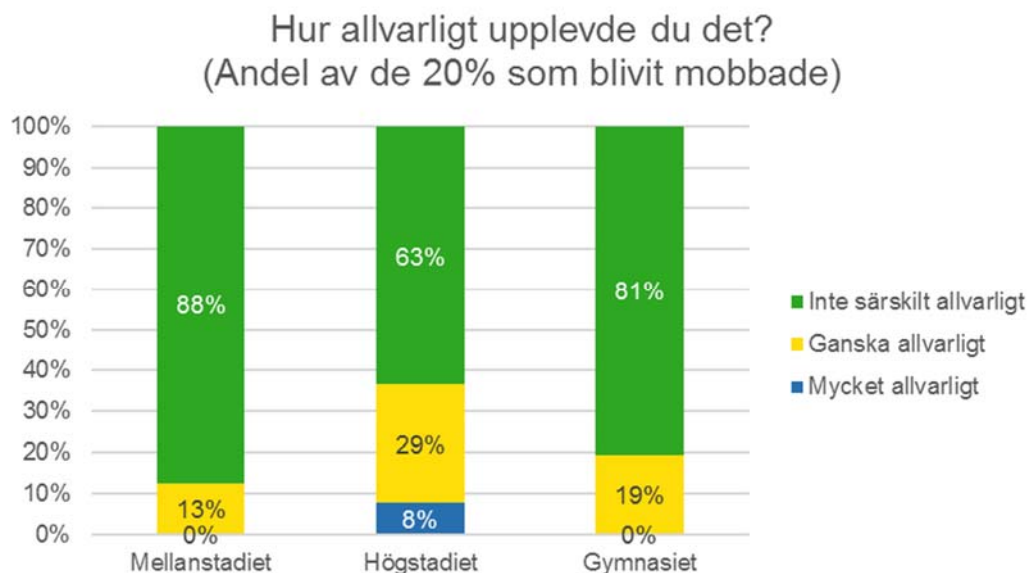
Har någon gång blivit mobbad eller besvärad av någon på internet

Figur 36. Andel som någon gång blivit mobbad eller besvärad av någon på internet, fördelat på kön 2016.

När vi bryter ner hur ofta elever blir mobbade på kön ser vi att bland elever på högstadiet och gymnasiet är det i högre utsträckning flickor som drabbas. Nästan tre av tio flickor, 29 procent, på högstadiet upplever att de blivit mobbade någon gång. På gymnasiet är det var fjärde flicka, 26 procent, som någon gång blivit mobbad på nätet. Att flickor drabbas i högre grad än pojkar är alltså uppenbart, frågan är om det beror på vilka tjänster flickor använder eller hur de använder internet. Eller om det helt enkelt hänger ihop med att kvinnor generellt sett är mer utsatta på nätet jämfört med män.

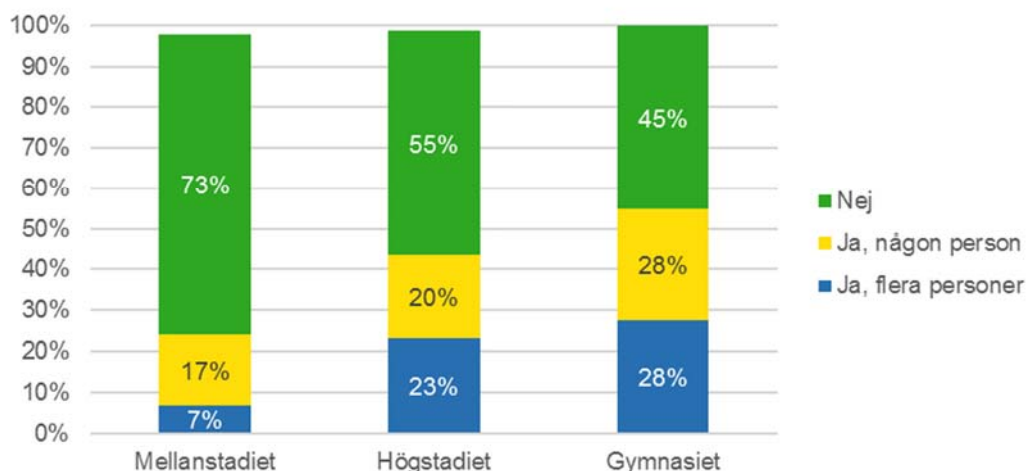
Vi har också frågat de elever som säger att de utsatts för nätmobbning hur allvarlig de upplevde att mobbningen var. Majoriteten upplevde den inte som särskilt allvarlig, men det var ändå 13 procent av mellanstadieeleverna och 19 procent av gymnasieeleverna som upplevde den som ganska allvarlig. Högstadiet sticker ut rejält, där säger inte mindre än 37 procent av de utsatta eleverna att mobbningen var ganska allvarlig eller mycket allvarlig.

Figur 37. Av de som blivit mobbade, hur stor andel som skattat olika grad av hur allvarligt det var 2016.

Så även om mobbning drabbar endast en relativt liten del av eleverna är det fortsatt viktigt att skolan fortsätter sitt förebyggande arbete så att alla elever upplever att internet är en schysst plats att vara på.

Känner du någon annan som råkat ut för att bli mobbad eller besvärad av någon på internet?

Figur 38. Andel som känner någon annan som råkat ut för att bli mobbad eller besvärad av någon på internet 2016.

Även om endast en minoritet av eleverna själva utsatts för mobbning känner många elever till kompisar som blivit utsatta. Bland mellanstadieeleverna är det 24 procent som uppger att de känner någon eller några som blivit utsatta för mobbning, på högstadiet är det vanligare (43 %) och bland de äldsta eleverna är det över hälften – 56 procent – som uppger att de känner någon eller några som blivit utsatta för mobbning.

Tabell 12. Skolverket tabell 5.29 Andel lärare som i olika utsträckning arbetar med eleverna för att förebygga kränkningar via sms, Facebook eller Instagram respektive främja en säker användning av internet.

	Stor utsträckning	Viss utsträckning	Inte alls
Förebygga olika former av kränkningar via t.ex. sms, Facebook eller Instagram.			
Grundskollärare 2015	13	50	37
Grundskollärare 2012	10	49	41
Gymnasielärare 2015	9	51	40
Gymnasielärare 2012	6	44	50
Främja en säker användning av Internet, t.ex. gällande utlämnande av personliga uppgifter, bilder, köp av tjänster.			
Grundskollärare 2015	11	49	41
Grundskollärare 2012	7	44	49
Gymnasielärare 2015	10	47	43
Gymnasielärare 2012	8	46	46

Utifrån Skolverkets undersökning är det tydligt att många lärare inte arbetar med frågor som rör hur de ska förebygga olika former av kränkningar. Endast var

tionde grundskollärare uppger att de arbetar förebyggande i stor uträckning. Det är omkring två av fem lärare som inte alls arbetar med att förebygga kränkningar, både i grundskolan och i gymnasiet.

Det är många lärare som frågar efter kompetensutveckling i just arbete med att förebygga mobbning och kränkningar.

04. Vad ungdomar gör på internet

Att vara social dominerar elevernas internetanvändande, Youtube är den tjänst som alla elever använder oavsett ålder och kön, och chatt är den vanligaste aktiviteten.

04.1 Vad mer än hälften av ungdomarna i olika åldrar gör varje vecka på internet

Det är till stor del samma aktiviteter som är populära bland flickor som bland pojkar. Det är även till största delen samma aktiviteter som är populära i alla åldrar, men det tillkommer fler och fler aktiviteter ju äldre de blir som minst hälften i åldersgruppen ägnar sig åt varje vecka.

Vi noterar i år att alla (100%) av ungdomarna någon gång använder Youtube. Och Youtube toppar listorna över vad såväl flest pojkar som flickor på mellan- och högstadiet gör varje vecka.

04.1.1 Ungdomar i mellanstadieålder, 11-13 år

Det som skiljer mellanstadiebarn är att nästan dubbelt så många flickor som pojkar använder Snapchat varje vecka.

Tabell 13. Populära aktiviteter bland pojkar som är 11-13 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	11-13 år Pojkar
Youtube	90%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	88%
Lyssna på musik	74%
Titta på film/video	74%
Instant Messaging	65%
Besöka sociala nätverksplatser	63%
Skaffa information relaterat till skolarbete	55%
Spotify	55%
Instagram	54%
Söka efter eller kontrollera fakta	54%
Ringa upp eller ta mot telefonsamtal via internet	50%

Tabell 14. Populära aktiviteter bland flickor som är 11-13 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	11-13 år Flickor
Youtube	100%
Lyssna på musik	89%
Besöka sociala nätverksplatser	83%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	81%
Snapchat	81%
Titta på film/video	81%
Instant Messaging	78%
Instagram	78%
Spotify	67%
Skaffa information relaterat till skolarbete	61%
Söka efter eller kontrollera fakta	52%

04.1.2 Ungdomar i högstadieålder, 14-16 år

Det som skiljer mellan pojkar och flickors aktivitet på högstadiet är att pojkar Skypar och ringer via internet medan flickor är flitiga på att posta meddelande och kommentarer på sociala nätverk.

Tabell 15. Populära aktiviteter bland pojkar som är 14-16 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	14-16 år Pojkar
Youtube	96%
Lyssna på musik	90%
Besöka sociala nätverksplatser	86%
Skaffa information relaterat till skolarbete	86%
Titta på film/video	85%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	83%
Instant Messaging	82%
Snapchat	77%
Spotify	76%
Söka efter eller kontrollera fakta	74%
Instagram	68%
Kontrollera, läsa eller skriva e-post	66%
Skype	61%
Ringa upp eller ta mot telefonsamtal via internet	60%
Facebook	60%
Söka information om tidtabeller, bio, telefonnummer, adresser, TV-program	55%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	55%
Söka efter nyheter	53%

Tabell 16. Populära aktiviteter bland flickor som är 14-16 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	14-16 år Flickor
Youtube	95%
Besöka sociala nätverksplatser	95%
Lyssna på musik	93%
Instagram	88%
Snapchat	88%
Titta på film/video	87%
Spotify	85%
Skaffa information relaterat till skolarbete	81%
Instant Messaging	78%
Söka efter eller kontrollera fakta	73%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	65%
Kontrollera, läsa eller skriva e-post	64%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	61%
Söka information om tidtabeller, bio, telefonnummer, adresser, TV-program	60%
Facebook	57%
Posta meddelanden eller kommentarer på sociala nätverk	57%
Söka efter nyheter	52%

04.1.3 Ungdomar i gymnasieålder, 17-19 år

Det som skiljer pojkarna på gymnasiet är att över hälften av dem varje vecka läser tidningar, spelar spel och Skypar medan över hälften av flickorna kommenterar på sociala nätverk och laddar upp bilder varje vecka.

Tabell 17. Populära aktiviteter bland pojkar som är 17-19 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	17-19 år Pojkar
Lyssna på musik	97%
Skaffa information relaterat till skolarbete	97%
Youtube	95%
Titta på film/video	93%
Besöka sociala nätverksplatser	93%
Facebook	88%
Instant Messaging	88%
Söka efter eller kontrollera fakta	85%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	83%
Snapchat	80%
Spotify	80%
Kontrollera, läsa eller skriva e-post	78%
Söka efter nyheter	75%
Söka information om tidtabeller, bio, telefonnummer, adresser, TV-program	66%
Instagram	63%
Ringa upp eller ta mot telefonsamtal via internet	63%
Läsa dagstidningar	63%
Internet i mobiltelefon - använda mobilt bankID	59%
Skype	58%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	56%

Tabell 18. Populära aktiviteter bland flickor som är 17-19 år, 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan	17-19 år Flickor
Besöka sociala nätverksplatser	98%
Lyssna på musik	95%
Skaffa information relaterat till skolarbete	95%
Facebook	93%
Snapchat	93%
Instagram	93%
Söka efter eller kontrollera fakta	90%
Spotify	90%
Youtube	87%
Titta på film/video	85%
Kontrollera, läsa eller skriva e-post	85%
Söka efter nyheter	84%
Söka information om tidtabeller, bio, telefonnummer, adresser, TV-program	84%
Instant Messaging	82%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	74%
Posta meddelanden eller kommentarer på sociala nätverk	69%
Ladda upp bilder från mobilen	57%
Internet i mobiltelefon - använda mobilt bankID	52%

04.2 Vad ungdomar gör på mobilen, surfplattan och datorn

I nedanstående avsnitt har vi tittat på hur elever använder olika enheter för olika aktiviteter och hur detta har förändrats över tid. Generellt kan man säga att de yngre elevernas användning av datorer har minskat, och det beror framförallt på att de i mindre utsträckning har dator idag. I stället har de mobil och/eller surfplatta, och i första hand används givetvis det verktyg som eleven har till hands.

De åldersgrupper som har tillgång till surfplatta använder den mer och mer för alla aktiviteter som vi frågat om.

Tabell 19. Andel ungdomar som någon gång använder surfplatta, dator eller mobil för olika aktiviteter 2016

Aktivitet 2016	Mellanstadiet 11-13 år			Högstadiet 14-16 år			Gymnasium 17-19 år		
	Surf- platta	Dator	Mobil	Surf- platta	Dator	Mobil	Surf- platta	Dator	Mobil
Epost	31%	56%	52%	35%	77%	81%	20%	94%	84%
Korta textmeddelanden	38%	54%	72%	36%	63%	81%	23%	80%	85%
Söka nyheter	42%	59%	55%	41%	68%	73%	27%	90%	88%
Söka information om tidtabeller e.tc.	39%	56%	61%	40%	68%	85%	21%	75%	95%
Söka efter offentlig information							16%	58%	63%
Lyssna på musik	49%	70%	86%	45%	75%	94%	26%	92%	95%
Spela spel	61%	72%	82%	47%	62%	78%	27%	59%	67%
Titta på film	65%	73%	67%	56%	85%	76%	36%	97%	69%
Titta på TV play-tjänster	36%	39%	34%	30%	51%	40%	27%	66%	35%
Youtube	66%	80%	81%	56%	83%	94%	38%	94%	87%
Läsa/lyssna på E-böcker	8%	5%	13%	12%	10%	17%	3%	8%	14%
Läsa tidningar	24%	28%	29%	23%	31%	43%	18%	66%	68%
Söka fakta	52%	77%	61%	43%	80%	80%	27%	96%	85%
Skolarbete	45%	77%	53%	38%	83%	76%	23%	98%	81%
Facebook	9%	11%	24%	24%	47%	69%	25%	87%	88%
Twitter	4%	3%	5%	8%	17%	34%	9%	24%	43%

Elever läser epost via sin mobil eller dator, men fler och fler använder som sagt surfplattan även för detta. Vi att det är fler som använder mobil och surfplatta för att läsa och skicka e-post 2016 jämfört med 2013.

När det kommer till att chatta har datorn tappat mark jämfört med 2013. Chattandet ökar generellt sett och det chattas till och med mer på dator 2016 än 2013 men chatt i mobil har ökat så mycket mer att mobilen ändå har gått om datorn. Surfplattan används i minst utsträckning men jämfört med 2013 har surfplattan ökat markant i användning, vilket är rimligt med tanke på att den blivit mycket vanligare i svenska hushåll.

När det kommer till att läsa nyheter har mobilen tagit en naturlig plats även där; användningen ökar i alla åldersgrupper.

När det kommer till att ta del av offentlig information, en fråga som vi bara har ställt till gymnasieeleverna, använder eleverna främst mobilen: 63 procent jämfört med 58 procent som säger att de använder datorn.

När det kommer till att lyssna på musik är mobilen det verktyg som kommit att dominera bland eleverna på mellan- och högstadiet. På gymnasiet används både mobil och dator för att lyssna på musik. Surfplattan används minst även här, men vi ser också att den snabbt blir allt vanligare.

När det kommer till att spela spel har datorn tappat i förhållande till hur det såg ut 2013 bland de yngre eleverna, och istället har mobilen blivit den vanligaste spelenheten. Bland högstadie- och gymnasieeleverna har datorn i stort sett inte tappat alls, även om mobilen också där är mer populär. Bland gymnasieeleverna minskar till och med mobilens popularitet som spelenhet.

Elever är stora konsumenter av videotjänster så det är naturligt att de också tittar mycket på film. I förhållande till övriga befolkningen tittar elever mycket mer på film, och en förklaring till det är att framför allt yngre elever har en annan definition av vad det innebär att "titta på film" jämfört med vuxenvärlden. "Film" är filmklipp och inte bara långfilmer som många äldre svenskar normalt kopplar till begreppet film. Filmtittandet ökar på alla sorters enheter och i alla elevgrupper i undersökningen.

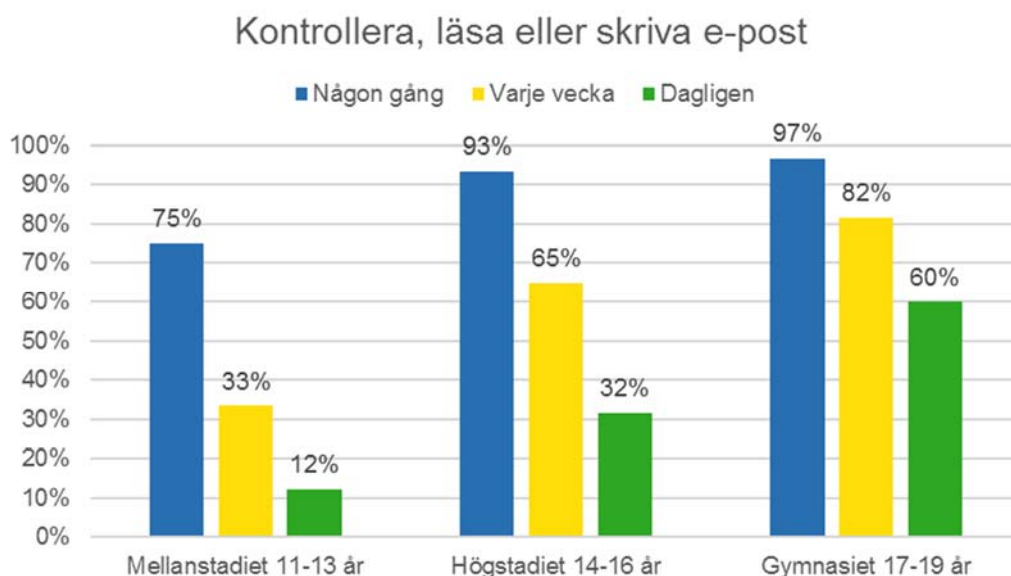
När det kommer till vilken utrustning som elever använder för att titta på de olika tv-kanalernas play-tjänster ser vi att även här har datorn minskat i användning. Mobil och surfplatta vinner mark som den skärm eleverna använder.

Tidningsläsning ökar på alla plattformar och i alla åldersgrupper mellan 2013 och 2016, och man kan notera att mobilen har gått om datorn som den vanligaste plattformen för skolelever.

04.3 Sociala nätverk och kommunikation

04.3.1 E-post

En fråga som vi ofta återkommer till är om elever använder e-post som en tjänst att kommunicera med andra via, eller om de bara har en e-postadress för att det krävs i många av de tjänster som de använder. I årets undersökning ser det ut som att ungdomarna använder e-posten mer än i fjol. Och att en ökad regelbunden (daglig respektive veckovis) användning kommer med ökad ålder.

Figur 39. Andel ungdomar som använder e-post dagligen, varje vecka eller någon gång 2016.

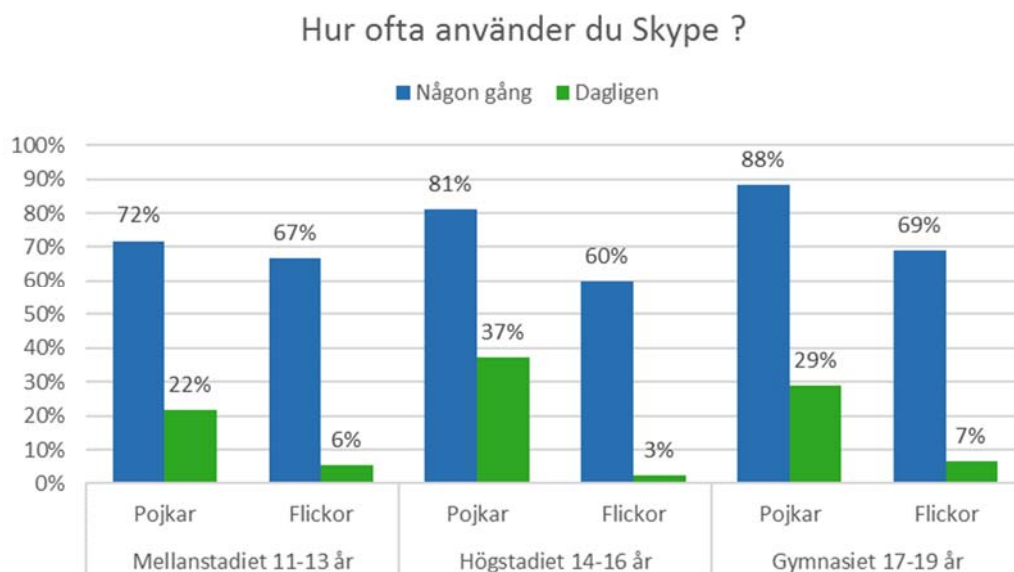
Bland mellanstadiееleverna är det en av åtta som läser e-post varje dag, men varje vecka är det var tredje elev. På högstadiet är det nästan var tredje elev, 32 procent, som läser e-post varje dag och varje vecka är det 65 procent av eleverna som gör det. På gymnasiet är det tre av fem elever, 60 procent, som läser e-post varje dag och 82 procent som gör det varje vecka.

Tre av fyra mellanstadiееlever har ett e-postkonto, som de läser, eller skriver och skickar från någon gång. Nio av tio högstadiееlever, 93 procent, samt i stort sett alla gymnasieelever, 97 procent, använder e-post. Det finns inget i vår statistik som säger att e-post som kommunikationsverktyg är på väg bort, eller att elever inte använder e-post relativt regelbundet.

När vi tittar på flickors respektive pojkars användning av e-post kan vi se skillnader. När det kommer till att läsa, skriva och skicka e-post veckovis är flickor lite mer aktiva, och det är något som vi ser i alla elevgrupper.

04.3.2 Skype

Skype är en tjänst för att chatta eller ringa telefonsamtal över internet, både vanliga röstsamtal och videsamtal.

Figur 40. Andel ungdomar som använder Skype dagligen och någon gång fördelat på kön och ålder 2016.

Ser man till hela åldersgrupperna är såväl den dagliga som veckovisa användningen av Skype ungefär lika stor i de tre skolgrupperna. Den dagliga användningen ligger på drygt 15 procent medan den veckovisa är runt 40 procent och de som någon gång använder Skype ligger på drygt 70 procent oavsett ålder.

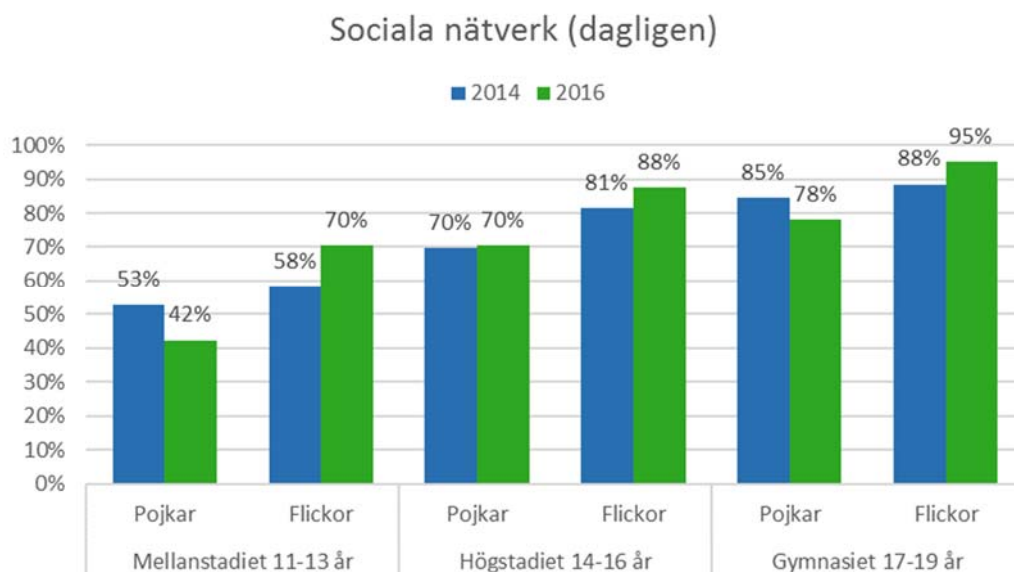
Det intressant är när vi tittar på hur pojkar respektive flickor använder tjänsten för där finns det tydliga skillnader.

När det kommer till ungdomars användning är det tydligt att det dagliga användandet av Skype främst utgörs av pojkar. Var femte pojk, 22 procent, på mellanstadiet skypar dagligen, bland pojkarna på högstadiet är det nästan två av fem pojkar, 37 procent, som skypar dagligen. På gymnasiet är det tre av tio pojkar som skypar dagligen.

Tittar vi på hur ungdomars användning av Skype ser ut om vi frågar om de använt tjänsten någon gång ser vi inte samma stora skillnader mellan pojkar och flickor. På mellanstadiet är det 72 procent av pojkarna som använder tjänsten någon gång, och 67 procent av flickorna. På högstadiet är det 81 procent av pojkarna som använder tjänsten, medan 60 procent av flickorna använder Skype någon gång. På gymnasiet är det 88 procent av pojkarna jämfört med 69 procent av flickorna som använder tjänsten någon gång.

04.3.3 Sociala nätverk

Sociala nätverk är en viktig del av användandet av internet bland ungdomar. Elever är mer aktiva i sociala medier jämfört med övriga vuxna.

Figur 41. Andel ungdomar som använder sociala nätverk dagligen fördelat på kön och ålder 2014 och 2016.

I alla åldersgrupper har andelen flickor som använder sociala nätverk någon gång såväl som dagligen ökat mellan 2014 och 2016 medan andelen pojkar som använder sociala nätverk varit oförändrat eller minskat något.

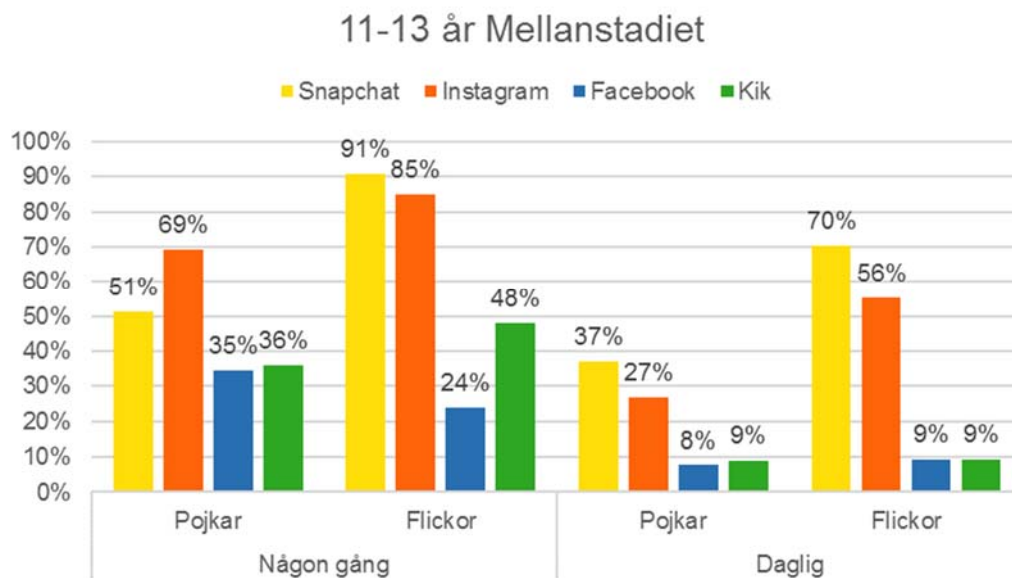
Vi ser tydligt att Facebook tappar det dagliga användandet i alla åldersgrupper som vi har med i vår undersökning. Facebook är inte lika populärt som det varit, och den trenden tycks gälla alla åldrar som ingår i Eleverna och internet.

Användningen av Instagram någon gång tycks öka eller vara stabil bland de äldre eleverna medan vi ser en viss tillbakagång i användandet bland de yngre eleverna.

Snapchat är en tjänst som ökar i användning bland elever. Det är en tjänst som bygger på att du kan skicka bild och meddelande till vänner, samt att man kan följa nyheter. Det framgår tydligt att det är en stor andel av Snapchat användarna som är dagliga användare, oavsett kön och ålder.

04.3.4 Pojkar och flickor på mellanstadiet, 11-13 år

Totalt sett bland ungdomar på mellanstadiet är det drygt åtta av tio, som besöker sociala nätverk någon gång, sju av tio som gör det varje vecka och ungefär hälften som gör det dagligen.

Figur 42. Andel ungdomar i åldern 11-13 år som någon gång respektive dagligen använder Snapchat, Instagram, Facebook eller Kik 2016

Men ser man lite närmare på siffrorna så är det flickorna som är de flitigaste användarna. Snapchat och Instagram är mer populära än Facebook och Kik bland de i 11-13 års ålder.

Den största tillbakagången i användning av Facebook ser vi hos de yngsta eleverna. Totalt sett är det 30 procent av dem som någon gång använder Facebook 2016 vilket kan jämföras med 2015 då det var 38 procent och 2014 då det var nästan hälften. Vi ser i alla åldrar att Facebook går tillbaka i användningen, och det kan tolkas som att yngre ungdomar väljer att inte använda eller skapa Facebook-konton.

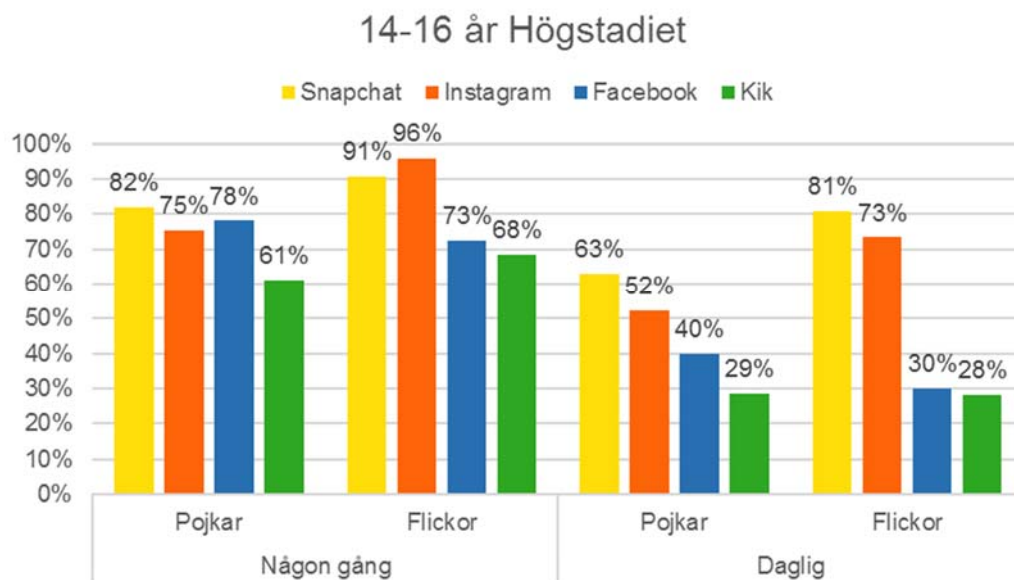
Det är 85 procent av flickorna som någon gång använder Instagram och 69 procent av pojkarna vilket gör att det totalt sett är det 76 procent av ungdomarna i åldern 11-13 år som någon gång använder Instagram. Det dagliga användandet av Instagram går tillbaka bland de yngre eleverna, tydligast är det bland mellanstadieeleverna där endast 39 procent av eleverna uppger att de använder Instagram dagligen jämfört med 64 procent 2015.

Användningen av Snapchat har ökat under 2016 jämfört med 2015. Det är 91 procent av flickorna och 51 procent av pojkarna som någon gång är på Snapchat. En stor del av såväl flickorna som pojkarna som använder Snapchat gör det dagligen.

Det är 41 procent av ungdomarna i mellanstadieålder som någon gång använder Kik fördelat på 48 procent av flickorna och 36 procent av pojkarna. Det är 9 procent som använder Kik dagligen, lika stor andel bland både flickor som pojkar.

04.3.5 Pojkar och flickor på högstadiet, 14-16 år

Totalt sett bland ungdomar i högstadieåldern är det 94 procent som någon gång besöker sociala nätverk, nio av tio som gör det varje vecka och åtta av tio gör det dagligen. Och så har det sett ut de senaste åren.

Figur 43. Andel ungdomar i åldern 14-16 år som någon gång respektive dagligen använder Snapchat, Instagram, Facebook eller Kik 2016

Snapchat och Instagram är populärare såväl för användning någon gång som dagligen bland flickorna. Medan alla fyra listade tjänster är ungefär lika populära bland pojkar som någon gång använder den. Däremot är det en fallande skara i pojkarnas dagliga användning från Snapchat (63 procent) ner till Kik på 29 procent.

Det är tre av fyra ungdomar i åldern 14-16 år som någon gång använder Facebook. Andelen är lite högre bland pojkar (78 procent) än bland flickor (73 procent). Det är drygt en tredjedel som dagligen använder Facebook. Framför allt bland flickor på högstadiet har den dagliga användningen gått tillbaka mycket från 50 procent 2015 till 30 procent 2016.

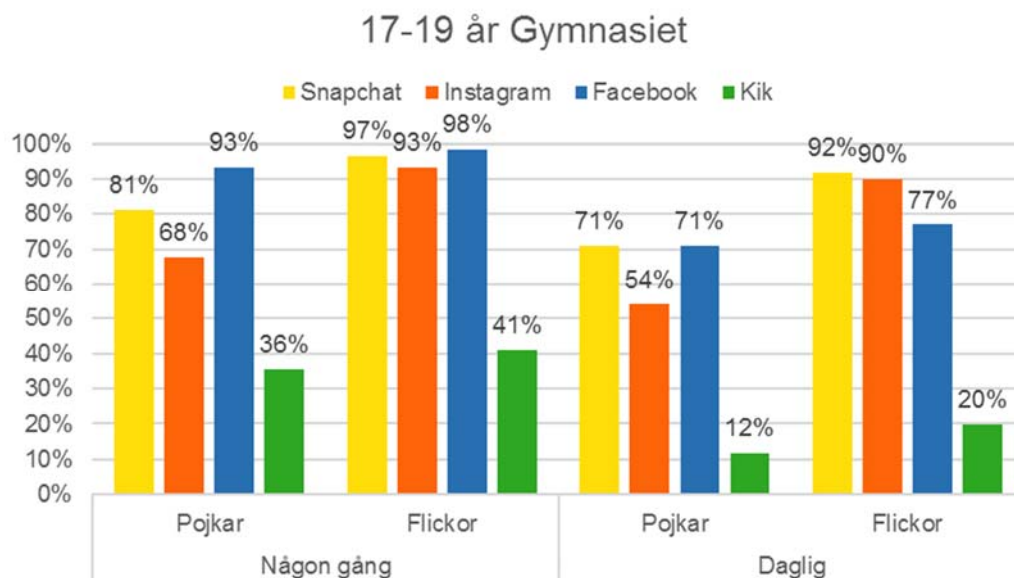
Totalt sett är det 86 procent som någon gång använder Instagram. Instagram är den populäraste tjänsten bland flickorna. Hela 96 procent använder Instagram och 73 procent gör det dagligen. Bland pojkarna är det 75 procent som använder Instagram och lite drygt hälften (52 procent) som gör det dagligen.

Snapchat har ökat i användning och är den tjänst som är populärast i daglig användning bland såväl pojkar som flickor. Totalt sett är det 87 procent som använder Snapchat. Bland flickorna är det 91 procent som gör det någon gång och 81 procent som gör det dagligen. Det är 82 procent av pojkarna som använder Snapchat och 63 procent som gör det dagligen.

Det är två av tre ungdomar i högstadieåldern som använder Kik och en av tre som använder Kik dagligen. Användningen av Kik är störst i högstadieåldern och det är ungefär lika vanligt att dagligen använda Kik bland pojkar som flickor.

04.3.6 Pojkar och flickor på gymnasiet, 17-19 år

Bland gymnasieeleverna är det nästan alla, 98 procent, som besöker sociala nätverk och nästa alla av dem gör besök varje vecka medan sju av åtta är dagliga användare av sociala nätverk.

Figur 44. Andel ungdomar i åldern 17-19 år som någon gång respektive dagligen använder Snäpchat, Instagram, Facebook eller Kik 2016

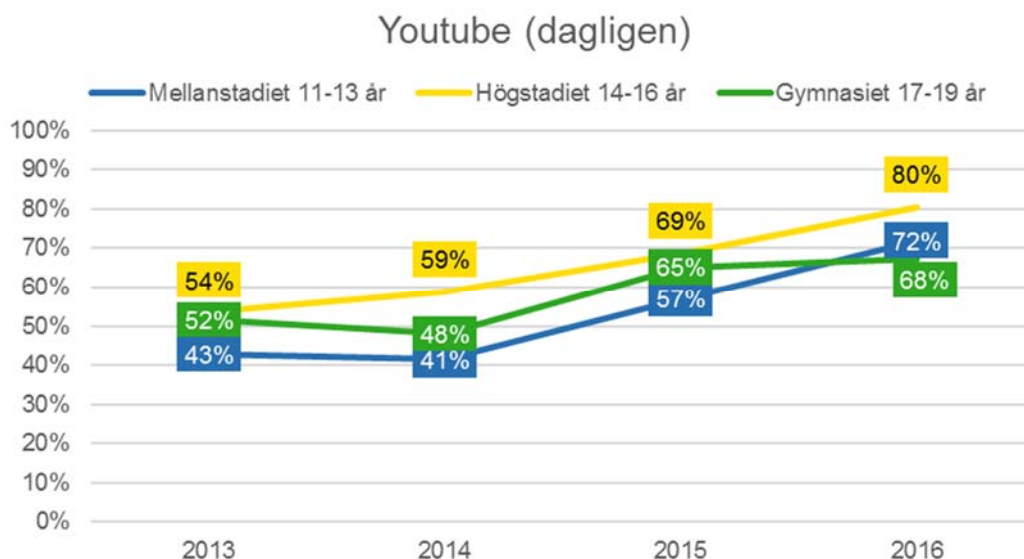
Nästan alla flickor på gymnasiet använder någon gång Facebook, Instagram och Snäpchat, medan andelen som använder Kik är lägre än i de andra skolåldrarna. Nästan alla pojkar på gymnasiet använder också Facebook någon gång medan andelen som använder Snäpchat, Instagram och Kik är lägre både jämfört med jämnåriga flickor och jämfört med pojkar i högstadietåldern.

Snäpchat är omåttligt populärt bland flickorna på gymnasiet. 97 procent använder det någon gång och nästan alla av dem, mer än nio av tio, gör det dagligen. Snäpchat är populär även bland pojkar men där är det åtta av tio som använder det någon gång och sju av tio som är dagliga användare.

Facebook är det sociala nätverk som nästan alla på gymnasiet använder någon gång. Det är 98 procent av flickorna och 93 procent av pojkarna som använder Facebook. Det ligger nära till hands att tro att alla studentskivor läggs upp som Facebook-event. Det är dessutom nästan tre av fyra i gymnasietåldern som dagligen använder Facebook. Bland pojkarna är det lika vanligt att använda Facebook dagligen som att använda Snäpchat dagligen.

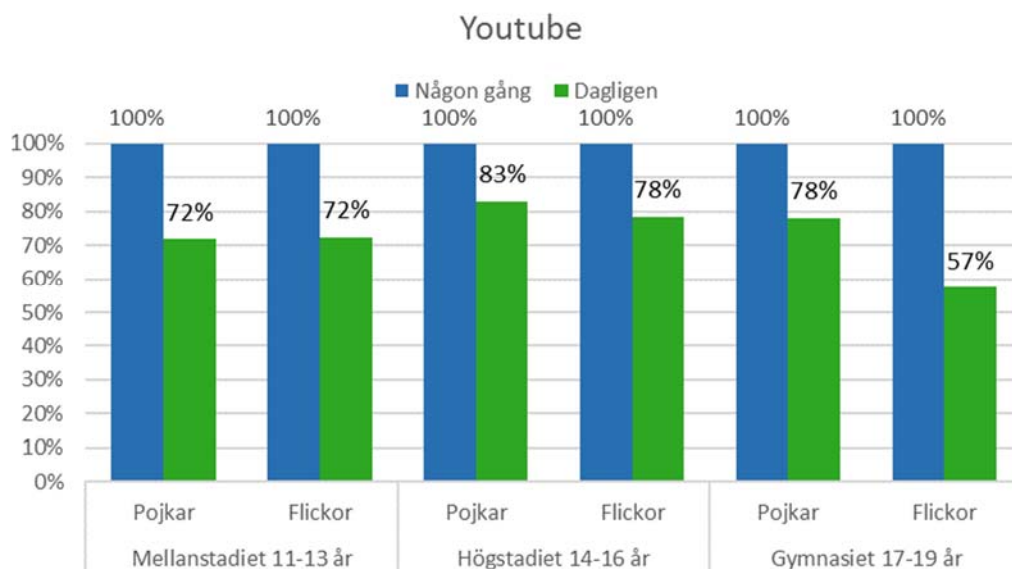
Instagram kommer som nummer tre bland de mest använda sociala nätverken för gymnasieungdomar. Det är 93 procent av flickorna men bara 68 procent av pojkarna som någon gång använder Instagram. Dagligen är det 90 procent av flickorna som använder Instagram vilket gör att så gott som alla flickor som använder Instagram gör det varje dag. Bland pojkarna är det drygt hälften som använder Instagram varje dag.

04.3.7 Youtube

Figur 45. Andel ungdomar på olika stadier som dagligen använder Youtube 2013-2016.

Det vi ser är att det dagliga Youtube-användandet fortsätter att öka, speciellt bland mellanstadiet- och högstadieleverna där vi har en ökning på 15 procentenheter på mellanstadiet och en ökning på 11 procentenheter på högstadiet mellan 2015 och 2016. På gymnasiet är ökningen inte lika markant. Användningen på veckobasis har samma trend att den ökar bland de yngre eleverna, och är mer stabil bland gymnasieeleverna. När vi frågar ungdomarna om de någon gång använt Youtube svara alla i alla åldersgrupper att de någon gång använt Youtube.

Figur 46. Andel ungdomar som använder Youtube dagligen respektive någon gång fördelat på kön och ålder 2016.

Den främsta anledningen till att Youtube-användandet går upp bland de yngre eleverna är att flickorna har blivit mer regelbundna användare och det är en trend som vi ser bland alla åldersgrupper som vi tillfrågat. På mellanstadiet har

flickornas användning av Youtube ökat från 42 procent till 72 procent mellan 2015 och 2016. På högstadiet är ökningen från 62 procent till 78 procent, och bland flickorna på gymnasiet är ökningen från 45 procent till 57 procent under perioden 2015-2016.

Det mest självklara sociala mediet bland elever är alltså Youtube! Alla elever i alla åldersgrupper som vi tillfrågat använder Youtube någon gång. Anledningen är enkel du kan använda YouTube utan att logga in och utan att ha ett konto, till skillnad från många andra sociala plattformar som kräver inloggning. Där finns också ett väldigt brett innehåll, från enkla instruktionsfilmer till reklamfilmer för företag till hemmavideo och allt däremellan.

05. Digitala verktyg

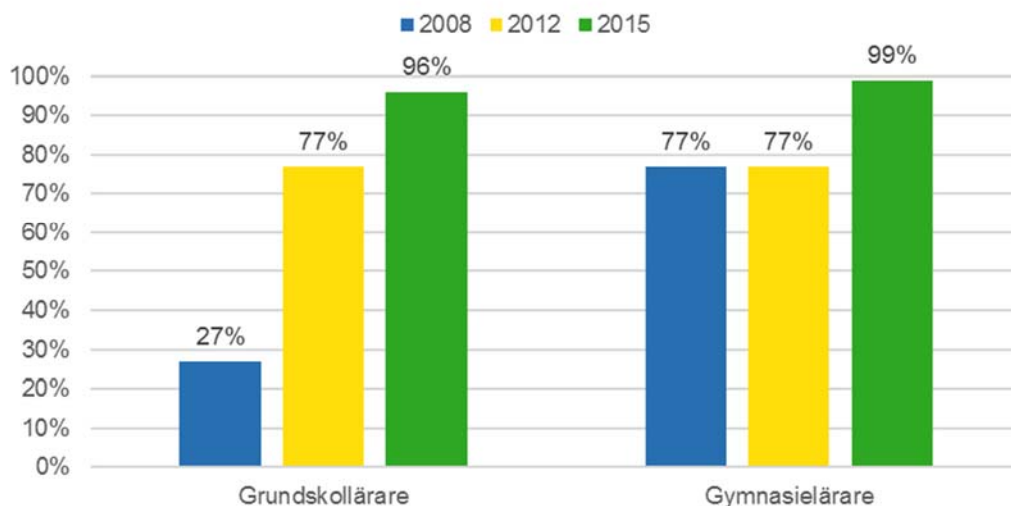
Vi har frågat lärare som deltagit i IIS skoltävling Webbstjärnan hur de arbetar med digitala resurser i skolan, både för undervisning och för administration och planering.

Inom ramen för IIS skolsatsning Webbstjärnan har vi gjort en undersökning där vi frågat de pedagoger som använder Webbstjärnan om deras upplevelse och deras användning av digitala verktyg för undervisning och administration. I det här kapitlet presenteras data från den undersökningen, och vi har kompletterat med statistik från Skolverket som har frågat pedagoger om deras tillgång och inställning till it som pedagogiskt verktyg.

Notera att Webbstjärnans användargrupp är en grupp pedagoger som i stor del eller till mycket stor del redan använder bloggar och webbpublicering som en del av sin undervisning. De kan alltså antas vara betydligt mer positiva till digitalisering än vad lärarkåren i genomsnitt är.

05.1 Lärares tillgång till digitala verktyg i skolan

Egen dator på arbetsplatsen (källa: Skolverket)

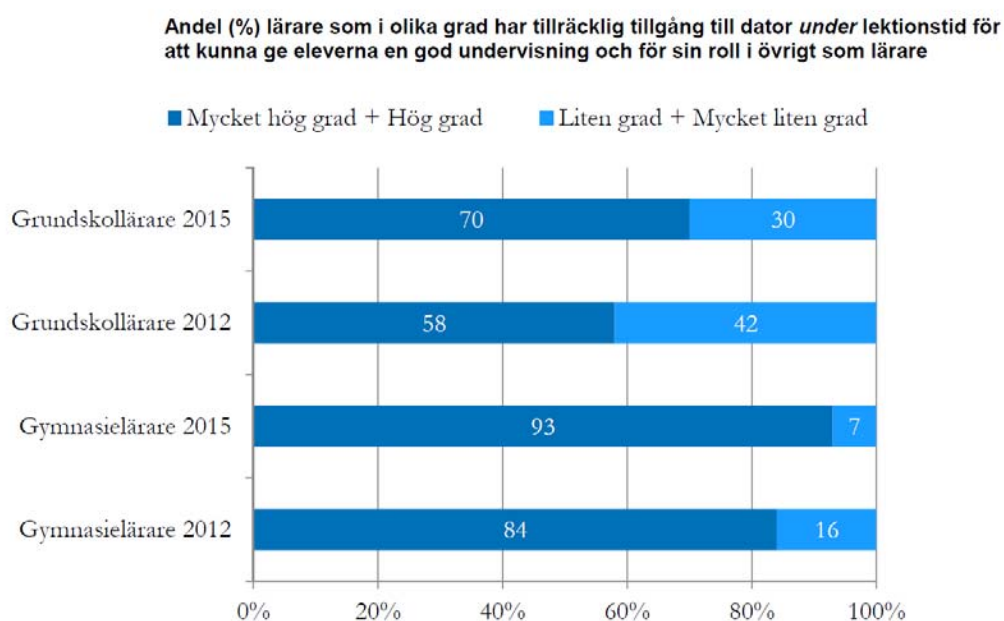

Figur 47. Skolverket diagram 5.1 Andel lärare som har tillgång till en personlig dator eller surfplatta på arbetet, tillhandahållen av arbetsgivaren 2008, 2012 och 2015.

Skolverkets undersökning IT-användning och IT-kompetens i skolan visar tydligt att nästan alla lärare har tillgång till egen personlig dator eller surfplatta och det gäller numera lärare i både grundskolan och gymnasiet. Tidigare har det varit stora skillnader, jämför till exempel med situationen 2008 då tre av fyra gymnasielärare hade tillgång till en egen dator men bara en av fyra grundskollärare.

I årets undersökning är skillnaden minimal, i stort sett alla pedagoger har tillgång till en personlig dator i sitt arbete. Det är dock viktigt att framhålla att många pedagoger har först nyligen fått tillgång till en egen arbetsdator och det har i sin tur naturligtvis påverkat den tid det tagit för it att få en plats i skolvardagen.

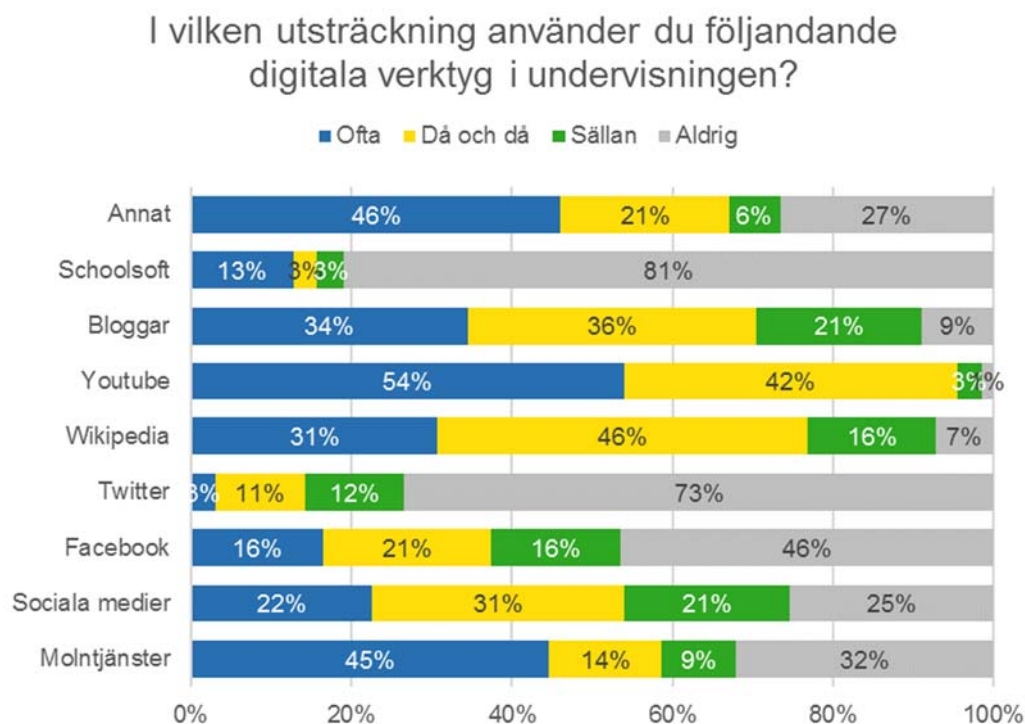
Skolverket har också frågat lärarna om deras tillgång till dator under respektive utanför lektionstid. På den punkten är det fortfarande skillnad mellan grundskollärare och gymnasielärare, även om båda gruppernas tillgång till dator under lektionstid har förbättrats jämfört med för fyra år sedan. Drygt nio av tio gymnasielärare anser att de har tillräcklig tillgång till dator under lektionstid medan motsvarande för grundskollärare är sju av tio. Pedagoger som inte själva har tillgång till it-verktyg för undervisning kan knappast förväntas kunna arbeta med it i skolan på ett utvecklande sätt.”

Figur 48. Skolverket diagram 5.2 Andel lärare som i olika grad har tillgång till dator under lektionstid för att kunna ge eleverna en god undervisning och för sin roll som lärare 2012 och 2015.

05.1.2 Hur använder pedagoger it som verktyg?

I Webbstjärnans undersökning har vi frågat pedagoger vilka digitala verktyg de använder i sin undervisning.

Figur 49. Andel lärare i Webbstjärnans undersökning som använder nämnda digitala tjänster i sin vardag tillsammans med elever 2016.

Vilka verktyg använder pedagoger i undervisningen? Vanligast är Youtube, som över hälften av de tillfrågade lärarna använder ofta och över 90 procent gör det åtminstone då och då. 45 procent säger att de ofta använder molntjänster (Google Apps, Office 365 och liknande) i undervisningen och 34 procent bloggar. Wikipedia används inte lika ofta men väldigt många pedagoger använder det då och då.

De tjänster som pedagoger använder mest är tjänster som kan användas både för administration och för undervisning. De upplevs som flexibla.

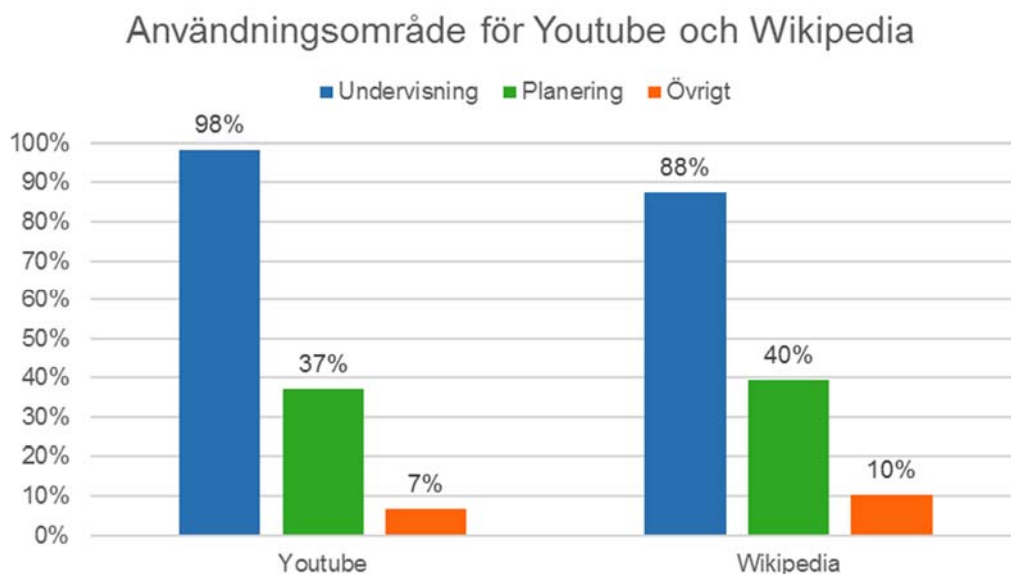
05.1.3 Andra verktyg

Andra verktyg som pedagogerna i vår undersökning lyfter fram att de använder som en del av sin undervisning har vi samlat i nedanstående ordmoln. Där vi samlat alla de exempel som pedagogerna räknat upp som molntjänster som de använder i undervisningen. Ju fler gånger en tjänst omnämns ju större blir tjänstens namn i ordmolnet.

Vi ser att appar av olika slag är vanliga, och det är inte så konstigt med tanke på att det finns surfplattor i många skolor. Många lyfter också fram olika lärplattformar som Fronter, Edwise, Unikum och så vidare. Sedan finns det en rad populära tjänster som pedagogerna använder; den som framför allt sticker ut i årets undersökning är Kahoot, ett frågesportverktyg för surfplattor. Vi ser också att Google har en framträdande plats.

När vi frågat pedagogerna mer ingående om hur de använder de olika tjänsterna framgår det att Wikipedia och Youtube inte bara används för undervisning utan också i ganska stor utsträckning för förberedelser.

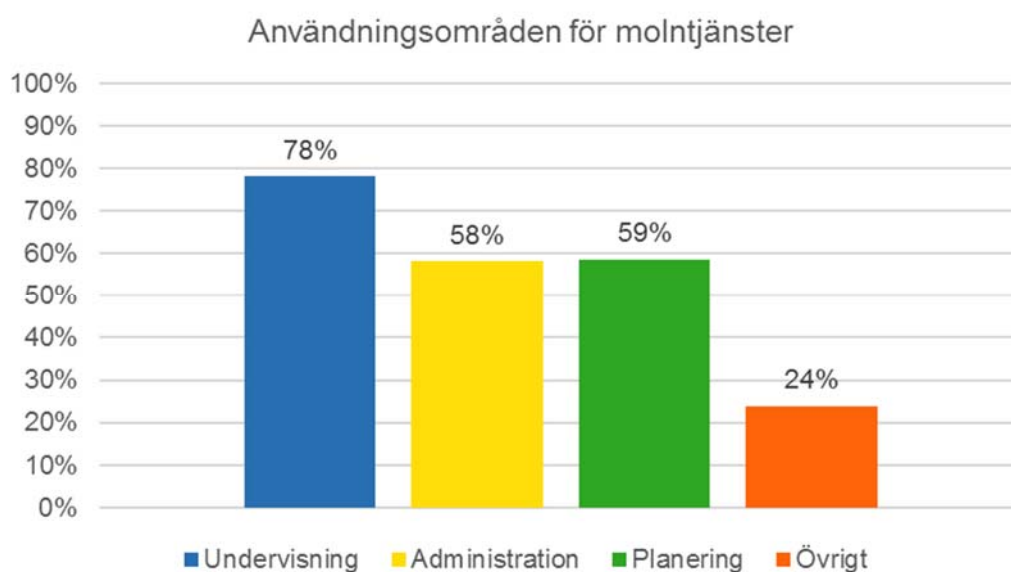

Figur 50. Vad Youtube och Wikipedia används för. Andel av de lärare som använder Youtube och Wikipedia 2016.

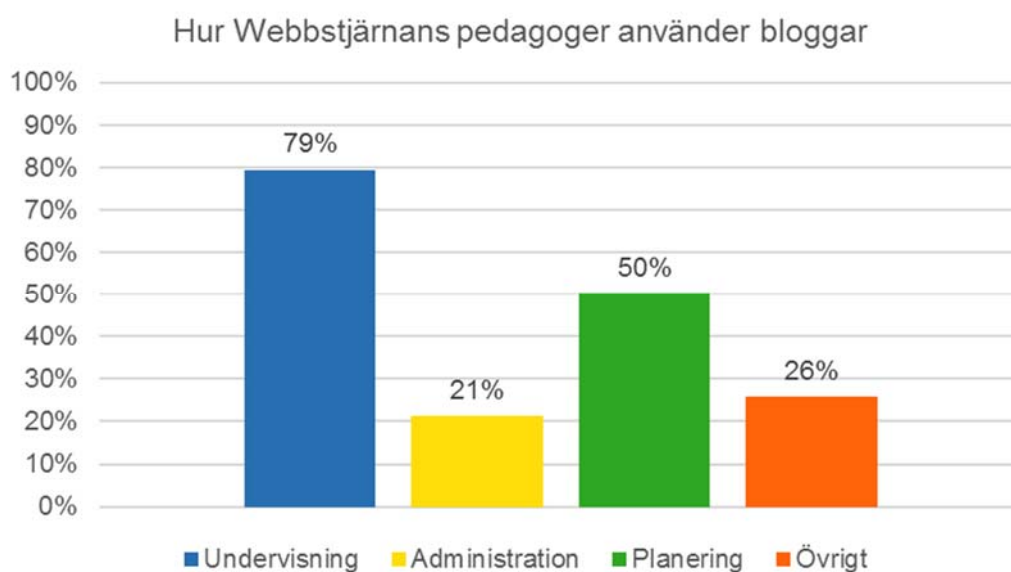
Bland de pedagoger som använder Youtube är det nästan alla, 98 procent som använder tjänsten för undervisning. Men nästan två av fem tillfrågade pedagoger använder också Youtube för planering och förberedelser.

Av de pedagoger som använder Wikipedia är det nästan nio av tio, 88 procent, som använder tjänsten i undervisningen. Men bland de tillfrågade pedagogerna är det också två av fem, 40 procent, som använder Wikipedia för planering och förberedelser.

Av de pedagoger som uppger att de använder lärplattformar som Schoolsoft, Fronter, Ping Pong och så vidare är det åtta av tio som säger att de använder dessa tjänster för administration. Hälften säger att de använder dem också för undervisning och ungefär lika många till planering.

Figur 51. Användningsområde för molntjänster. Andel av de lärare som använder molntjänster 2016.

Figur 52. Användningsområde för bloggar. Andel av de lärare som använder bloggar 2016.

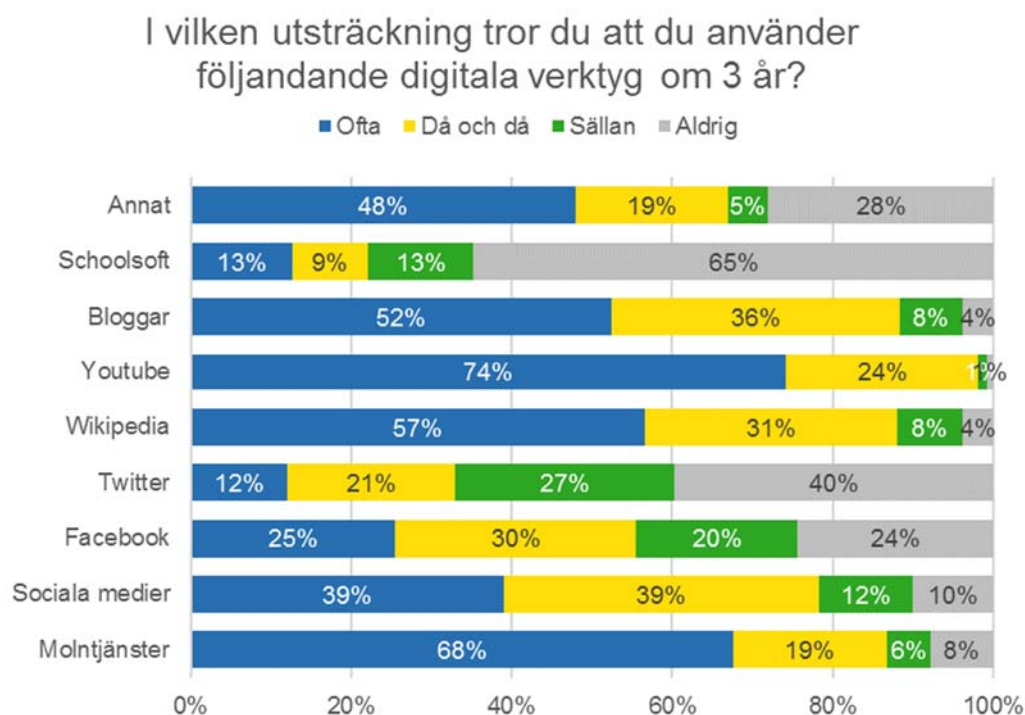
Webbstjärnans pedagoger bloggar tillsammans med sina elever, vilket i sig inte är förvånande eftersom IIS genom Webbstjärnan erbjuder pedagogerna möjligheten att skapa bloggar och webbplatser kring skolarbete. Nästan åtta av tio pedagoger använder bloggarna för undervisning, hälften använder dem för planering och var femte för administration.

En anledning till att pedagogerna i Webbstjärnan använder bloggverktyget så flitigt är att många av dem som deltagit i enkäten har bloggat i flera år.

Över hälften av de pedagoger som svarat på Webbstjärnans enkät har bloggat flera gånger. Alltså har gruppen goda eller mycket goda erfarenheter av att arbeta med internet och bloggar som pedagogiska verktyg i undervisningen, och det är därför rimligt att de också ser möjligheter att använda samma verktyg för planering och till viss del administration.

05.2 Framtida användning av digitala verktyg

I vår undersökning har vi också bitt pedagogerna ge en bild av hur de tror att deras framtida användning av digitala verktyg kommer se ut.

Figur 53. Andel lärare i Webbstjärnans undersökning som i olika grad tror att de använder nämnda digitala verktyg om tre år.

I stort sett räknar pedagogerna med att använda samma verktyg om tre år som de använder i dag, fast oftare (jämför Figur 49). Youtube, molntjänster, Wikipedia, bloggar, sociala medier – alla dessa element kommer enligt pedagogerna få mer utrymme i undervisningen de närmaste tre åren.

Vi har också frågat pedagogerna om de kan påverka i vilken omfattning deras läromedel ska vara digitala eller analoga och här visar det sig att hela 83 procent upplever att de kan påverka det. Detta är i sig mycket positivt, eftersom det

innebär att pedagogerna har mandat att utifrån sin yrkeskunskap fatta beslut om vilka läromedel de ska använda.

05.3 Vilken utrustning använder pedagoger i sitt arbete med digitala resurser?

Figur 54. Andel pedagoger i Webbstjärnan som använder olika utrustning 2016

Av de pedagoger som ingår i Webbstjärnan är det fyra av fem (80%) som använder datorer i arbetet med elever, och nästan lika många (72%) använder läsplattor. Mobilen, som majoriteten av eleverna har, används av knappt hälften av pedagogerna i vår undersökning. I och för sig utesluter inte det att eleverna själva använder sina mobiler för skolarbete genom att söka fakta, ta reda på hur ord stavas eller vad ett ord betyder.

Vi har också frågat pedagogerna hur de upplever sitt arbete med digitala verktyg och resurser, och de är genomgående positiva.

Nästan nio av tio pedagoger (88%) som ingår i vår undersökning anser att digitala verktyg har förbättrat deras arbetssituation, och lika stor andel säger att verktygen har utvecklat deras pedagogiska roll. Generellt är deltagarna i undersökningen mycket positiva till digitalisering av skolan, och det återspeglar väl ännu en gång att de som ingår i undersökningen har aktivt valt att arbeta med digitala verktyg som en del av sitt pedagogiska arbete – många av dem dessutom sedan flera år tillbaka.

Tabell 20. Hur Webbstjärnans pedagoger instämmer i påståenden om hur digitala verktyg som Webbstjärnan har påverkat deras arbete. (2016)

	Instämmer inte alls	2	3	4	Instämmer helt	Vet ej
arbetsättet, med digitala verktyg har medfört att mina elevers arbete når fler mottagare	2%	6%	8%	23%	59%	1%
digitala verktyg ett stöd i arbetet med formativa bedömning	3%	5%	18%	24%	49%	2%
digitala verktyg gör att eleverna lättare når kunskapsmålen	2%	6%	27%	29%	33%	3%
digitala verktyg har förbättrat min arbetssituation	0%	2%	9%	25%	63%	0%
digitala verktyg har förbättrat min status som pedagog	2%	4%	26%	24%	39%	4%
digitala verktyg har utvecklat min pedagogiska roll i klassrummet	1%	1%	9%	27%	61%	0%
digitala verktyg har ökat engagemanget för skolarbetet hos mina elever	0%	3%	12%	34%	51%	0%
digitala verktyg underlättar kommunikationen mellan hem och skola kring vad skolarbete innebär	1%	4%	8%	22%	64%	1%
digitala verktyg är ett stöd för min bedömning av mina elever	3%	3%	17%	32%	43%	2%
digitala verktyg är tidsbesparande för min administration	4%	4%	16%	25%	50%	0%
digitala verktyg är tidsbesparande för min planering	4%	4%	16%	22%	54%	0%

Nästan nio av tio pedagoger (88%) som ingår i vår undersökning anser att digitala verktyg har förbättrat deras arbetssituation, och lika stor andel säger att verktygen har utvecklat deras pedagogiska roll. Generellt är deltagarna i undersökningen mycket positiva till digitalisering av skolan, och det återspeglar väl ännu en gång att de som ingår i undersökningen har aktivt valt att arbeta med digitala verktyg som en del av sitt pedagogiska arbete – många av dem dessutom sedan flera år tillbaka.

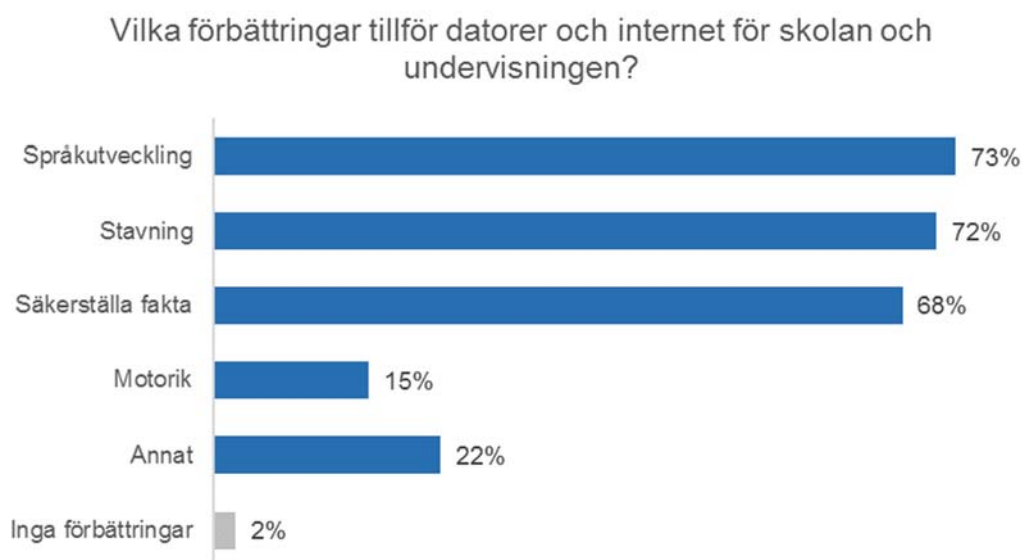
Märker du som pedagog skillnad på resultat av skolarbete, med/utan digitala verktyg?

Figur 55. Andel pedagoger i Webbstjärnan som märker skillnad i resultatet av skolarbetet med och utan digitala verktyg 2016.

När vi frågar pedagogerna om de ser någon skillnad i studieresultaten när de arbetar med digitala verktyg svarar hälften ”stor skillnad”, det vill säga att resultaten blir bättre med digitala verktyg. Ytterligare 38 procent ser en förbättring, men den är inte så stor. Det finns alltså fog för att säga att användning av digitala verktyg påverkar elevernas studieresultat positivt.

Vi har också frågat pedagogerna vilka förbättringar de ser hos eleverna som följd av sitt arbete med digitala verktyg.

Figur 56. Andel lärare i Webbstjärnans undersökning som uppgivit vilka förbättringar som datorer och internet tillför till undervisningen 2016.

Inte oväntat förbättras elevernas språk och stavning av att de arbetar med digitala verktyg, enligt pedagogerna. Eleverna lär sig också att slå upp och kontrollera fakta.

Tabell 21. Vilka hinder gör att du inte använder fler digitala verktyg i undervisningen?

	Andel
Vi har inte tillräckligt med it-utrustning på min skola	52%
Jag har inte tillräckligt med tid att förbereda mig	43%
Utbudet av digitala verktyg är inte tillräckligt stort och bra nog	21%
Jag saknar kunskap och utbildning kring it-utrustning	16%
Det är alltför svårt att köpa digitala verktyg	10%
Jag saknar information om vilka digitala verktyg som finns tillgängliga för mig	9%
Annat	19%

I årets undersökning har vi också frågat pedagogerna vad som hindrar dem från att arbeta ännu mer digitalt i sin undervisning än de redan gör. Hälften av pedagogerna, 52 procent, uppger att de inte har tillräckligt med it-utrustning i skolan och 43 procent säger sig sakna tid för förberedelser. Här har skolans huvudmän en viktig roll att spela eftersom de kan påverka båda dessa förutsättningar.

”Bristande it-support” fanns inte med som svarsalternativ i Webbstjärnanundersökningen men sannolikt spelar även detta en roll. Det framgår av Skolverkets undersökning, där man har ställt just den frågan och fått fram att 40 procent av grundskollärarna anser att de inte har tillräcklig tillgång till teknisk it-support. Dessutom säger 39 procent att krånglande it-utrustning begränsar deras användning av it, både i undervisningen och i andra arbetsuppgifter.

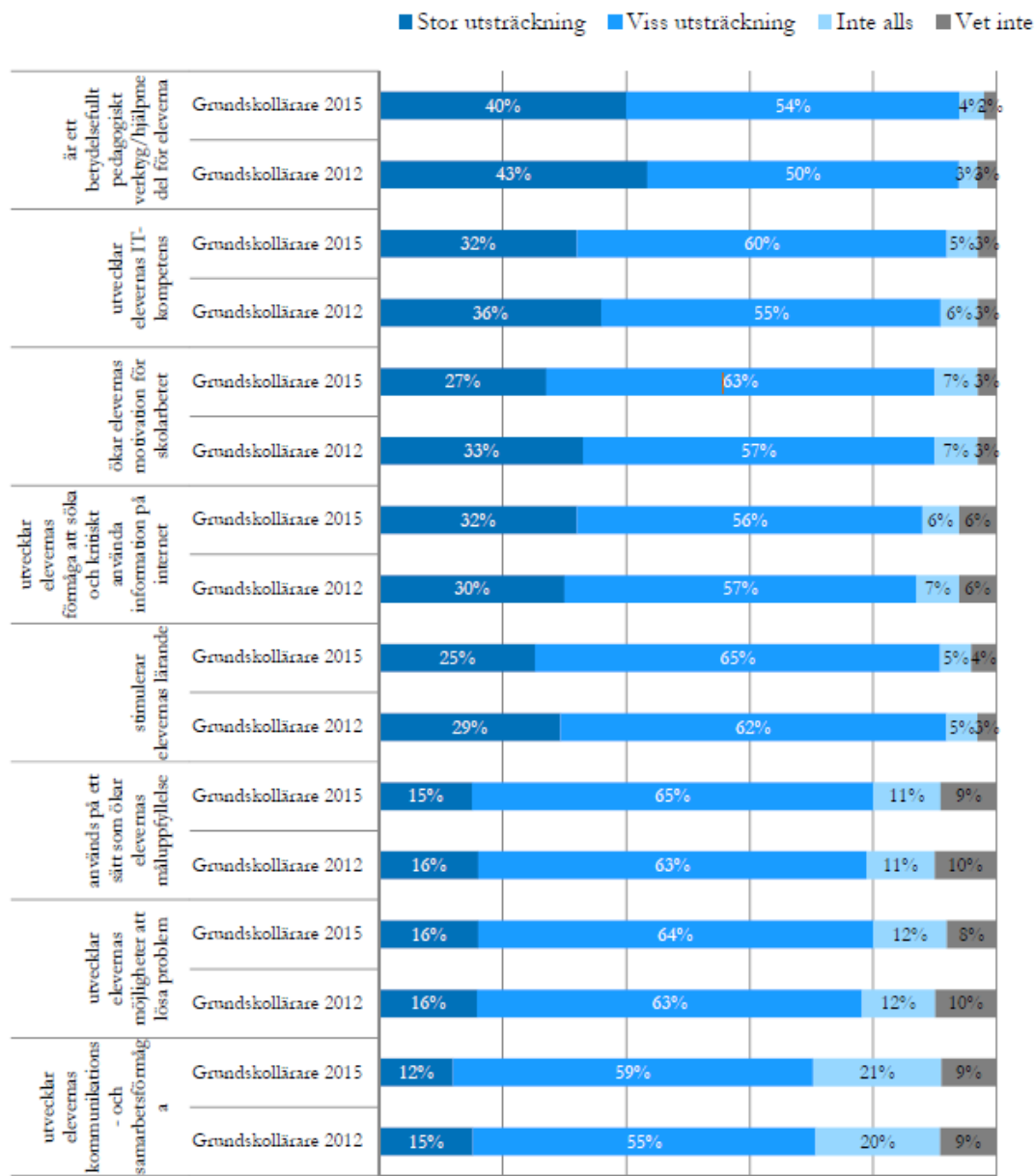
Skolverket har frågat lärare hur de ser på it som pedagogiskt verktyg

Skolverket har frågat grundskollärare och gymnasielärare hur de ser på it som pedagogiskt verktyg, och det visar sig att lärare anser att it är ett viktigt verktyg. Det är tydligt att grundskollärare är något mer positiva till teknikens pedagogiska roll, medan gymnasielärare är lite mer skeptiska. Fyra av tio grundskollärare och tre av tio gymnasielärare tycker att it i skolan i stor utsträckning är ett betydelsefullt pedagogiskt verktyg.

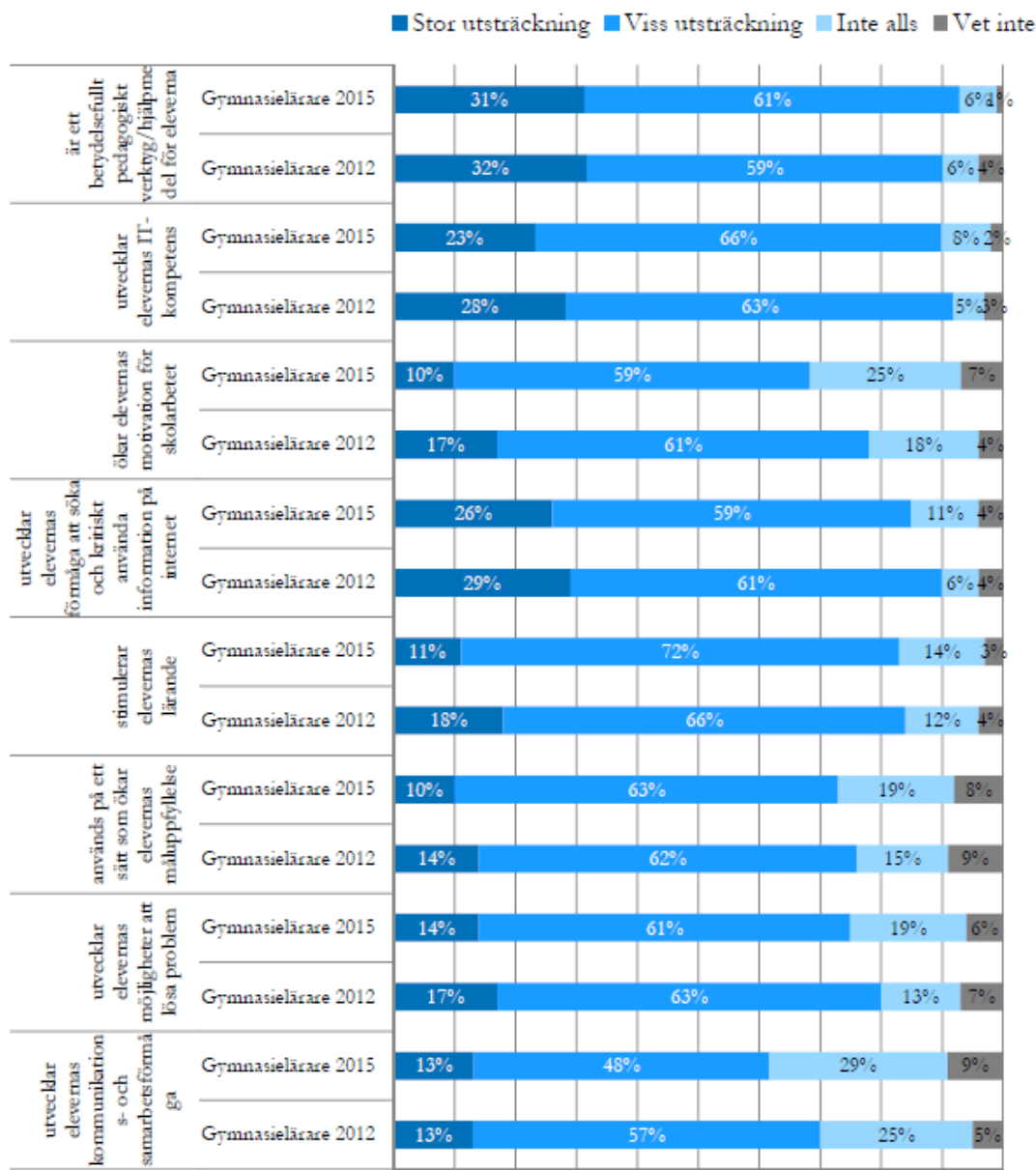
Det spännande i Skolverkets undersökning är att grundskollärare i årskurs 1-3 har den mest positiva inställningen till it i skolan. Omkring fyra av tio lärare i årskurs 1-3 tycker att it i skolan i stor utsträckning utvecklar elevernas it-kompetens, ökar elevernas motivation för skolarbetet samt stimulerar elevernas lärande. Motsvarande bland lärare i årskurs 7-9 är omkring två av tio.

Det man tydligt ser i rapporten är it som verktyg i skolan har blivit vardag, och dess styrkor och brister har troligen blivit tydligare för lärarna. Den genomgående trenden är att andelen lärare som uppger ”i stor utsträckning” minskar något jämfört med motsvarande undersökning för fyra år sedan. En tydlig indikation på detta är att färre lärare upplever att it i skolan ökar elevernas motivation för skolarbetet och stimulerar deras lärande. Det gäller grundskollärare såväl som gymnasielärare.

En annan intressant detalj är att var femte grundskollärare, liksom en av fyra gymnasielärare, inte alls upplever att it i skolan utvecklar elevernas kommunikativa förmåga. Det är förvånande med tanke på hur elever anger att de använder sociala plattformar för att posta meddelande och kommentera, samt att många av de tjänster som eleverna använder bygger på kommunikation och social samvaro.

Figur 57. Skolverket Diagram 5.12 Andel (%) lärare i grundskola som i olika utsträckning anser att it i skolan är ett betydelsefullt pedagogiskt verktyg/hjälpmedel för eleverna, utvecklar elevernas it-kompetens, etc.

Figur 58. Skolverket Diagram 5.13 Andel (%) lärare i gymnasieskolan som i olika utsträckning anser att it i skolan är ett betydelsefullt pedagogiskt verktyg/hjälpmedel för eleverna, utvecklar elevernas it-kompetens, etc.

06. Om rapporten

06.1 Bakgrund

2009 gav IIS (då under namnet .SE) ut en rapport i samarbete med Statens medieråd som handlade om unga svenskar och internet. Den rapporten hade ett kapitel om skolan. I rapporten "Svenskarna och internet" finns sedan länge ett kapitel som handlar om barn och unga men inte med fokus på hur internet används i skolan. Sedan 2013 har vi gjort en rapport med fokus på elevernas användning av internet. "Eleverna och internet 2016" är den tredje rapporten i serien.

I årets rapport finns även ett kapitel som handlar om hur pedagoger använder digitala resurser. Statistiken i det avsnittet bygger på en enkät genomförd inom ramen för IIS skolsatsning Webbstjärnan och inbjudan till undersökningen skickades endast till de 1500 pedagoger som deltog i den satsningen våren 2016.

Statistiken som rör elever och internet är hämtad från undersökningen "Svenskarna och internet 2016". Vi har gjort åldersindelningen av barnen och ungdomarna utifrån de skolformer som barn i olika åldrar tillhörde när de blev intervjuade. Undersökningen genomfördes under början av 2016. Det innebär att barnen i åldern 11-16 år gick i grundskolan, och ungdomarna i åldern 17-19 år gick på gymnasiet vid intervjutillfället.

Vi presenterar även resultat gällande barn som tillhör de yngre skolåren, i åldern 6-10 år. Dessa barn har dock inte blivit intervjuade själva. Vi har frågat deras föräldrar som svarat för sina barn, och det innebär att vi inte har ställt lika många frågor som rör skola och skolarbete. Även åldern på de yngre barnen är den ålder som föräldrarna uppgav vid intervjutillfället, det vill säga den ålder barnen hade i början av 2016. Det är rimligt att anta att de barn som är 2-6 år i undersökningen går på förskolan medan barnen som är i åldern 7-10 år går på lågstadiet.

06.2 Metod

Materialet i denna rapport baserar sig på IIS undersökning "Svenskarna och internet 2016" om inget annat anges. "Svenskarna och internet" är en årlig undersökning som ursprungligen genomfördes av World Internet Institute, men sedan år 2010 står IIS som huvudman.

Med elevernas ålder avses i denna rapport det antal år eleverna fyller i år, 2016, vilket innebär att de som är födda år 2005 räknas som 11-åringar och de som är födda 1997 räknas som 19-åringar oavsett när på året de är födda. Årets undersökning, "Svenskarna och internet 2016", genomfördes under februari-april 2016. Det innebär att 11-13 åringarna gick på mellanstadiet, 14-16 åringarna gick på högstadiet och 17-19 åringarna gick på gymnasiet vid intervjutillfället. Åldern för de under 11 år är den ålder som föräldrarna vid intervjutillfället uppgav att barnet hade.

I denna rapport behandlas framför allt data från de 11-15 åringar som, med föräldrarnas samtycke, deltog i ungdomspanelen samt de 16-19 åringar som deltog i vuxenpanelen.

Till detta kommer svar från tilläggsfrågor i vuxenpanelen till de föräldrar som har barn mellan 2-10 år om barnens användning av mobil och internet, vilket ger underlag för data om 2-10 åringar i denna rapport.

Tabell 22. Antal deltagare i olika åldrar

Ålder i år (2016)	Antal intervjuade	Andel pojkar	Andel flickor
11-13 år (Mellanstadiet)	116	54%	46%
14-16 år (Högstadiet)	170	56%	43%
17-19 år (Gymnasiet)	225	58%	42%
Totalt 11-19 år	511	57%	43%

Av dessa var 57 procent pojkar och 43 procent flickor. 58 procent uppgav att de bor i staden och 40 procent på landsbygden.

Se metodavsnittet i "Svenskarna och internet 2015" för detaljer kring upplägg och urval för hela studien.

Materialet i avsnittet om digitala verktyg i undervisningen baserar sig på Webbstjärnans undersökning som genomfördes under maj 2016 bland de lärare som är med i Webbstjärnan. Enkäten besvarades av 270 lärare. Av de som besvarade enkäten var 78 procent kvinnor och 22 procent män. Notera att denna undersökning genomförts bland lärare som redan arbetar med digitala verktyg, som Webbstjärnan, och således inte omfattar hela lärarkåren. Rimligen är Webbstjärnan-lärarna mer positivt inställda till digitalisering än vad lärarkåren i genomsnitt är.

06.3 Litteraturlista

- IT-användning och IT-kompetens i skolan 2015, Skolverket 2016
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011
- Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011
- Unga kvinnor och IT, IIS 2016
- Svenskarna och internet 2015, www.soi2015.se, IIS 2015

07. Tabellbilaga

Tabellen visar andel av 11-13 åringar, 14-16 åringar respektive 17-19 åringar som använder internet för en de listade aktiviteterna minst varje vecka 2016.

Aktivitet minst en gång i veckan eller oftare	11-13 år Pojkar	11-13 år Flickor	14-16 år Pojkar	14-16 år Flickor	17-19 år Pojkar	17-19 år Flickor
Använder internet i mobiltelefon	79%	94%	96%	100%	97%	97%
Besöka sociala nätverksplatser	63%	83%	86%	95%	93%	98%
Facebook	15%	17%	60%	57%	88%	93%
Hälso/träningsapp	3%	6%	10%	18%	22%	20%
Instagram	54%	78%	68%	88%	63%	93%
Instant Messaging	65%	78%	82%	78%	88%	82%
Internet i mobiltelefon - använda Betalapp, t ex Swish	3%	4%	10%	4%	44%	41%
Internet i mobiltelefon - Navigera med hjälp av GPS och karta	6%	4%	14%	11%	15%	23%
Internet i mobiltelefon - Publicera var du befinner dig för stunden eller hitta var andra är	13%	19%	21%	38%	14%	38%
Kik	19%	33%	48%	48%	22%	33%
Kontrollera, läsa eller skriva e-post	33%	33%	66%	64%	78%	85%
Ladda upp bilder från mobilen	27%	46%	27%	49%	31%	57%
Lyssna på en radiostation	6%	11%	10%	6%	8%	13%
Lyssna på musik	74%	89%	90%	93%	97%	95%
Lyssna på podradio	3%	17%	14%	24%	12%	28%
Läsa bloggar	4%	22%	9%	25%	14%	34%
Läsa dagstidningar	18%	17%	34%	20%	63%	46%
Läsa e-böcker (internet)	5%	7%	6%	17%	3%	11%
Mobilt BankID	3%	4%	20%	14%	59%	52%
Netflix	33%	33%	39%	42%	42%	48%
Periscope	8%	13%	8%	13%		
Posta eget innehåll (videos, foton, texter) som du själv gjort	18%	37%	29%	38%	24%	38%
Posta meddelanden eller kommentarer på sociala nätverk	28%	48%	47%	57%	47%	69%
Reddit	1%	0%	7%	1%	24%	2%
Ringa eller ta emot samtal med rörlig bild (videosamtal eller videochat)	37%	39%	37%	35%	0%	3%
Ringa upp eller ta mot telefonsamtal via internet	50%	44%	60%	41%	63%	39%
Se på film och tv-serier utan avgift, så kallad gratisstreaming via t ex Swefilmer?	12%	11%	25%	34%	37%	48%
Skaffa information relaterat till skolarbete	55%	61%	86%	81%	97%	95%
Skicka MMS	21%	19%	29%	35%	27%	34%
Skicka SMS	69%	94%	87%	89%	85%	90%
Skicka vidare eller dela länkar eller innehåll (videos, foton, texter) som andra gjort	13%	11%	29%	33%	29%	39%
Skriva blogg	3%	2%	0%	1%	0%	7%
Skype	44%	31%	61%	23%	58%	20%
Slå upp ett ords betydelse, stavning eller översättning	41%	39%	55%	65%	56%	74%
Snapchat	46%	81%	77%	88%	80%	93%
Spela spel (nöjesspel, ej gambling)	88%	81%	83%	61%	83%	41%
Spotify	55%	67%	76%	85%	80%	90%

Aktivitet minst en gång i veckan eller oftare	11-13 år Pojkar	11-13 år Flickor	14-16 år Pojkar	14-16 år Flickor	17-19 år Pojkar	17-19 år Flickor
Söka efter eller kontrollera fakta	54%	52%	74%	73%	85%	90%
Söka efter hälso- och medicinsk information	3%	2%	5%	5%	14%	15%
Söka efter nyheter	35%	44%	53%	52%	75%	84%
Söka information om tidtabeller, bio, telefonnummer, adresser, TV-program	28%	41%	55%	60%	66%	84%
Söka jobb					7%	8%
Tinder					8%	10%
Titta på film/video	74%	81%	85%	87%	93%	85%
Titta på sidor med sexuellt innehåll					34%	2%
Titta på TV-kanalernas Playtjänster.	19%	33%	35%	30%	31%	41%
Twitter	1%	2%	23%	29%	25%	36%
Uppdatera sociala nätverksplatser	18%	33%	32%	47%	20%	41%
Whatsapp	6%	13%	7%	11%		
Youtube	90%	100%	96%	95%	95%	87%

Eleverna och internet 2016

Eleverna och internet är en del av den årliga rapporten *Svenskarna och internet* från IIS som kartlägger internetanvändningens utveckling och förändring hos den svenska befolkningen.

I denna delrapport belyses bland annat:

- Tillgången till internet bland skolungdomar 11-19 år
- Användningen av internet i skolan
- Vad ungdomar gör på internet varje vecka
- Elevernas attityder till internet
- Användning av digitala verktyg i skolan

Läs mer på nätet redan idag!

På IIS webbplats hittar du mängder av kostnadsfria guider och rapporter. Läs dem direkt på webben eller ladda ner pdf-versioner. Det finns guider för dig som vill lära dig mer om webbpublicering, omvärldsbevakning, it-säkerhet, nätets infrastruktur, källkritik, användaravtal, barn och unga på internet, digitalt källskydd och mycket mer.

www.iis.se

Internetstiftelsen i Sverige
Box 7399, 103 91 Stockholm
Telefon 08-452 35 00
www.iis.se info@iis.se

Internetstiftelsen i Sverige
Box 7399, 103 91 Stockholm
Telefon 08-452 35 00
www.iis.se info@iis.se